

„REPUBLICA OFFSHORE”

Analiza factorilor care au contribuit la fraudă sistemică și spălarea banilor în sectorul bancar, de asigurări și financiar din Moldova

„REPUBLICA OFFSHORE”

**Analiza factorilor care au contribuit la fraudă sistemică
și spălarea banilor în sectorul bancar, de asigurări și
financiar din Moldova**

Această publicație a fost produsă cu suportul financiar al Uniunii Europene și al Biroului Internațional pentru Combaterea Traficului de Droguri și Aplicarea Legii al Departamentului de Stat al SUA. Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a Comitetului Consultativ Independent Anticorupție și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene sau a Departamentului de Stat al SUA.

Chișinău, iulie, 2022

CUPRINS

ACRONIME	6
CUVÂNT ÎNAINTE	7
I. SUMAR EXECUTIV	8
II. PREZENTAREA GENERALĂ A FAPTELOR	15
a. Dezvoltarea sectorului bancar în perioada post-sovietică a oferit mediul propice pentru spălarea banilor la scară largă (1991-2008)	16
b. Un mediu politic post-comunist dezbinat a permis preluarea băncilor și companiilor de asigurări prin „atacuri raider” în lipsa unei reglementări eficiente (2009-2014)	19
III. EVALUAREA FACTORILOR DE INFLUENȚĂ ȘI RĂSPUNSUL INSTITUȚIONAL	29
a. Eșecurile BNM în ceea ce privește licențierea, supravegherea și aplicarea legislației au perpetuat fraudă din sectorul bancar și au agravat prejudiciul financiar adus statului	29
b. BVM nu a reușit să funcționeze eficient, eliminând un filtru suplimentar de transparență important pentru detectarea activității frauduloase	33
c. CNPF a demonstrat o supraveghere regulatorie insuficientă a tranzacțiilor din sectorul asigurărilor	34
d. Procesul de detectare a spălării banilor ar trebui fortificat prin consolidarea SPCSB și a rolului profesioniștilor din domeniul juridic și cel al auditului în procesul de raportare	36
e. Urmărirea penală selectivă	39
f. Lipsa integrității judecătorești și a supravegherii a contribuit la fraudă din sectorul bancar și financiar	45
g. Recuperările în materie civilă și penală pot fi îmbunătățite printr-o mai bună coordonare între agenții	46
h. Sprijinul internațional poate fi consolidat printr-o varietate de modalități	48

ACRONIME

ARBI	Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale
BEM	Banca de Economii
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNAA	Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule
BNM	Banca Națională a Moldovei
BVM	Bursa de Valori a Moldovei
CCCEC	Centrul pentru Combaterea Criminalității Economice și Corupției
CCIA	Comitetul Consultativ Independent Anticorupție
CNA	Centrul Național Anticorupție
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CNSF	Comisia Națională pentru Stabilitate Financiară
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
CSP	Consiliul Superior al Procurorilor
FMI	Fondul Monetar Internațional
GAFI	Grupul de Acțiune Financiară
IFC	Corporația Financiară Internațională
MAIB	Moldova Agroindbank
PA	Procuratura Anticorupție
PCCOCS	Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cazuri Speciale
PG	Procuratura Generală
SPCSB	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

CUVÂNT ÎNAINTE

Acest raport este rezultatul unei cercetări riguroase, exhaustive și cuprinzătoare a faptelor privind exploatarea lacunelor referitoare la supravegherea sectorului financiar și performanța sectorului justiției din Republica Moldova. De la declararea Independenței Moldovei de URSS, în 1991, și până în prezent, unii politicieni, patroni și acoliții lor au abuzat de pozițiile lor de autoritate și influență pentru a crea sisteme defecte sau pentru a le submina pe cele funcționale, cu scopul de a obține beneficii personale. În unele cazuri, persoanele au fost atât de înverșunate în activitățile lor corupte și au beneficiat atât de semnificativ, încât impactul – acumularea bogăției și concentrarea puterii de către aceste persoane, în detrimentul cetățenilor moldoveni – amenință întreaga economie. Dacă ar fi să-și extindă puterea și să preia pe deplin controlul asupra economiei, ei ar controla în mod efectiv țara – definiția „statului capturat”. Vocile celor mulți s-ar pierde, iar odată cu aceasta – și democrația, în favoarea celor foarte puțini.

Nu e totul pierdut. Reformiștii din cadrul Guvernului au întreprins măsuri serioase și dificile pentru a soluționa deficiențele flagrante ale statului de drept, care se regăsesc în fiecare element al sistemului de aplicare a legii și sistemului de justiție. Va fi un proces lung, iar succesul este incert. În mod similar, deși au existat unele îmbunătățiri în reglementarea sectorului financiar, rămân nesoluționate deficiențele evidente privind schemele de spălare a banilor și beneficiarii efectivi.

Problemele interne ale Republicii Moldova îi depășesc hotarele. Multe jurisdicții străine au avut rolul de a ajuta la atenuarea sau la crearea situației precare în care se află țara. Comunitatea internațională a fost de mare ajutor, dar nu în totalitate, în asistența acordată Moldovei. Se poate face mai mult și mai bine.

Recomandările raportului oferă soluții clare, specifice și aplicabile în ceea ce privește reformele. CCIA așteaptă eforturi serioase din partea instituțiilor relevante pentru a implementa pe deplin aceste acțiuni și va colabora îndeaproape și activ cu partenerii oficiali pentru a asigura punerea lor în aplicare completă sau, cel puțin, într-o măsură rezonabilă. În același timp, așteptăm cu nerăbdare să colaborăm strâns cu partenerii Republicii Moldova pentru a face față problemelor țării – atât celor interne, cât și celor care au fost importate din străinătate.

Iar la final, războiul din țara vecină afectează întreaga regiune, în mod special, Ucraina, Moldova și, implicit, cetățenii acestor state. Totodată, creează oportunități colosale pentru oligarhi și adepții cleptocrației – interni și transnaționali, pentru rețelele lor și, acolo unde există, sponsorii lor din cadrul organismelor statului, să profite enorm de pe urma instabilității și perturbărilor cauzate de război. Republica Moldova trebuie să fie acum mai vigilentă ca niciodată în lupta sa împotriva corupției, care a devenit mai periculoasă în aceste vremuri extraordinar de agitate.

Tamara A. Razin
Copreședinte

James I. Wasserstrom
Copreședinte

CHIȘINĂU, MOLDOVA
12 iulie 2022

I. SUMAR EXECUTIV

Înțelegerea fenomenelor „atacuri raider”, „Laundromat” și „furtului miliardului” în contextul extins al fraudei, delapidării și spălării sistemice a banilor din sectorul bancar și cel al asigurărilor

Activitățile ilicite din sectorul bancar și de asigurări din Republica Moldova au dus la pierderi semnificative de fonduri publice. Evenimentele șocante sintetizate în sloganurile „Atacuri raider”, „Laundromat” și „Furtul miliardului” s-au întipărit în conștiința colectivă a moldovenilor. Acești termeni descriu evenimente discrete atunci când, de fapt, acestea au reprezentat apogeul fraudei, delapidării și spălării de bani, acțiuni ce au demarat la începutul anilor 2000, în timpul guvernării comuniste, și s-au extins după 2010.

Acționarii băncilor au folosit practica sovietică de utilizare a entităților cu activitate economică fictivă, înregistrate în jurisdicții offshore pentru a menține și a ascunde proprietăți, Cipru fiind o jurisdicție ce iese în evidență în acest sens. Utilizarea frauduloasă a unor astfel de companii a devenit mai sofisticată, extinzându-și domeniile de aplicare, controlul asupra companiilor trecând adesea de la un complice la altul. Legăturile strânse cu fostele republici sovietice și relațiile băncilor moldovenești cu cele din Rusia, Letonia și Ucraina, au asigurat preluarea de către sectorul bancar din Moldova a unor modele similare din aceste țări. Aceasta a inclus participarea în sistemul internațional de spălare a banilor numit adesea „Laundromatul rusesc” sau „Laundromat”, care a dus la faptul că suma de 22 de miliarde de dolari a tranzitat Moldova în perioada 2010-2014¹. Entitățile fictive înregistrate în Regatul Unit, Cipru și Noua Zeelandă – dar și în alte țări – au fost utilizate de beneficiarii efectivi ai băncilor pentru a crea o aparență a activității de creditare comercială în vederea acordării împrumuturilor mai mari către părțile afiliate și delapidarea activelor bancare. Aceste companii-fantomă și-au emis reciproc cambii de milioane de dolari, astfel creând datorii fictive, garantate de companiile rusești care doreau să transfere mijloace bănești din Rusia. Companiile fictive s-au adresat în instanțele moldovenești pentru a solicita rambursarea datoriilor, în condițiile în care cambiiile false au fost validate de persoane fizice din Republica Moldova. Judecătorii moldoveni au emis hotărâri cu privire la astfel de datorii inexistente, permițând organizatorilor să legalizeze și să transfere mijloacele în conturile companiilor fictive prin intermediul băncilor moldovenești, în special prin intermediul a cel puțin 34 de hotărâri judecătorești și transferuri prin Moldindconbank.

Circulația mijloacelor pentru susținerea sistemului de spălare a banilor a ieșit la iveală în Banca de Economii (BEM), Banca Socială și Unibank în 2014, când acestea au fost puse sub administrare specială de către Banca Națională a Moldovei (BNM). Managementul defectuos de lungă durată al celor trei bănci a implicat modificări în structurile de acționariat – uneori, inclusiv prin hotărâri judecătorești frauduloase, conform unei tactici denumite „atac raider” – urmate de o creștere masivă a creditelor acordate unui grup de firme moldovenești și offshore, care efectuau tranzacții fără vreun careva scop economic. Aceasta a dus în cele din urmă la colapsul băncilor în noiembrie 2014. BNM a acordat băncilor aproape un miliard de dolari în formă de împrumut de urgență garantate de stat, pentru a înlocui mijloacele delapidate (denumite generic „Furtul miliardului” sau „Frauda bancară”), astfel încât banii deponenților și creditorilor să fie protejați.

Mai mulți actori importanți din sectorul bancar și al asigurărilor sunt asociați cu fraude la scară largă și spălarea de bani

Au existat numeroși facilitatori, participanți și beneficiari ai fraudei în sectorul bancar și al asigurărilor care au stat la baza spălării banilor și delapidării fondurilor. Printre actorii importanți s-au numărat Vladimir

¹ Toate cifrele sunt în dolari americani, cu excepția cazului în care se indică altfel

Plahotniuc, care a obținut pachete de acțiuni în mai multe bănci-cheie după ce a câștigat influență la mijlocul anilor 2000, în timpul mandatului președintelui comunist Vladimir Voronin, și a exercitat un control semnificativ asupra unor instituții guvernamentale importante; Veaceslav Platon, care a dobândit pachete de acțiuni în diferite bănci și companii de asigurări ce făceau parte din sistemul economic post-sovietic din Moldova și a menținut legături strânse cu bancherii ruși implicați în spălarea banilor; Ilan Șor, care a fost identificat ca fiind unul din principalii beneficiari ai „Furtului miliardului”², după ce a dobândit controlul asupra BEM, Banca Socială și Unibank ca tânăr antreprenor; Vladimir Filat, care a ocupat funcția de prim-ministru al Republicii Moldova în perioada 2009-2013 și a fost o figură centrală în lupta pentru controlul asupra băncilor-cheie, în special BEM, unde statul deținea o cotă semnificativă. Au fost și alții, precum Oleg Reidman, fost consilier economic al președintelui Voronin și deputat în Parlament din partea Partidului Comunistilor, ale cărui acțiuni au facilitat spălarea banilor și fraudă bancară. Reidman a susținut o agendă legislativă care a facilitat intrarea fluxurilor financiare în Moldova la mijlocul anilor 2000, iar în 2013 a condus o comisie parlamentară specială care a recomandat emiterea suplimentară de acțiuni la BEM ca soluție la problemele de capitalizare, ceea ce, ulterior, i-a permis lui Șor să obțină controlul asupra băncii.

Instanțele din Moldova au fost folosite pentru a impune modificări la nivel de acționariat în bănci și companiile de asigurări

Plahotniuc și Platon au obținut controlul asupra băncilor și companiilor de asigurări recurgând la hotărâri judecătorești emise pe cazuri de neplată a datoriilor fictive, prin care s-a dispus la transferarea dreptului de proprietate către companiile fictive pe care le controlau. Primul exemplu de aplicare a acestei scheme este achiziția Victoriabank în 2005 de către companiile ale căror beneficiari efectivi³ au fost Plahotniuc și foștii săi parteneri, Victor Țopa și Viorel Țopa, care au acționat concertat, fără acordul BNM. În 2008, compania de asigurări Moldasig a intrat sub controlul unei companii fictive din Cipru, iar în 2009, o judecătorie a emis o hotărâre prin care a dispus transferul a 100% din acțiuni către un cetățean ucrainean, în contul unei datorii fictive.⁴ Ulterior, în 2010 și 2011, Victor Țopa și Viorel Țopa, care obținuseră dreptul de proprietate alături de Plahotniuc, s-au pomenit în mod ironic cu acțiunile de la Victoriabank transferate prin proceduri judiciare, fără știrea lor, către o companie sud-africană. În mai 2011, printr-o hotărâre judecătorească, acțiunile companiei de asigurări ASITO au fost trecute în proprietatea unor companii offshore, iar 18,5% din acțiunile BEM au fost transferate către o companie fictivă din Noua Zeelandă, în baza unei hotărâri judecătorești similare. În iulie 2011, printr-o decizie a curții de apel, au fost transferate 27,5% din acțiunile Moldova Agroindbank (MAIB) către o companie fictivă din Seychelles, însă două luni mai târziu, Curtea Supremă de Justiție a întors acțiunile proprietarilor inițiali. În august 2011, un pachet de 78% din acțiunile Universalbank a ajuns la o companie panameză, în urma unei hotărâri judecătorești privind recuperarea unei datorii. Până în 2014, cinci dintre cele mai mari șase bănci se aflau sub controlul a două grupări separate, acestea deținând controlul a circa 60-70% din sistemul bancar moldovenesc.

Frauda și spălarea banilor din sectorul bancar au constituit instrumente esențiale în sprijinirea creditării părților afiliate, practică ce s-a extins devenind parte integrantă a sistemului internațional de spălare a banilor

Frauda în sectorul bancar s-a desfășurat cu predominanță sub forma unei activități de creditare necorespunzătoare, contrară pragurilor de risc reglementate. Conform reglementărilor BNM, portofoliul de

² Kroll, Proiect Tenor - Faza de constatare. Raport final elaborat pentru BNM, 2 aprilie 2015, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

³ Persoana fizică care a preluat o cotă parte înregistrată într-un oarecare mod.

⁴ Timpul, Cum a acaparat Oleg Voronin „Moldasig”-ul, 28 iulie 2015, [https://web.archive.org/web/20100731205554/https://www.timpul.md/articol/cum-a-acaparat-oleg-voronin-moldasig-ul-\(vezi-documente\)-13772.html](https://web.archive.org/web/20100731205554/https://www.timpul.md/articol/cum-a-acaparat-oleg-voronin-moldasig-ul-(vezi-documente)-13772.html).

credite al unei bănci trebuie să fie acoperit de garanții suficiente pentru a asigura lichiditatea, însă indicatorii de lichiditate constatați de BNM s-au bazat pe supraevaluarea bunurilor gajate și depozitele interbancare – neverificate – la băncile rusești, utilizate în calitate de gaj. Limitele de reglementare suplimentare, stabilite prin actele de reglementare, privind împrumuturile acordate de părțile afiliate și concentrarea împrumuturilor au fost ocolite de băncile prin utilizarea companiilor fictive cu beneficiari obscuri, cu scopul de a ascunde faptul acordării creditelor către aceiași debitori – persoane afiliate. Aceste practici au constituit baza pentru spălarea mijloacelor financiare din afara sistemului bancar moldovenesc (de exemplu, provenite de la autoritățile fiscale rusești). Băncile moldovenești au devenit parte integrantă a unei rețele mai largi de bănci din Europa de Est despre care s-a constatat că au spălat miliarde de dolari, folosind o serie de companii fictive înregistrate în jurisdicții offshore cu risc sporit.⁵ Băncile și acționarii acestora au reușit să acceseze rețeaua internațională de spălare a banilor creată prin înregistrare corporativă și companii interpușe care oferă servicii în scopul spălării banilor și evaziunii fiscale. În afara Europei de Est, Regatul Unit al Marii Britanii a fost esențial pentru acest sistem, deoarece a oferit o procedură simplă de înregistrare și aparență a legitimității. Un important furnizor de servicii de înregistrare corporativă din Republica Moldova a fost Călin Corjan⁶ de la Suntiger International, care apare la începutul anilor 2000 în registrul corporativ din Regatul Unit, alături de firme care au un rol-cheie în activitățile de spălare a banilor ce îi implică pe Plahotniuc, Platon, Șor și Filat.⁷

BNM a întreprins acțiuni selective și necorespunzătoare de aplicare a legii, în pofida posibilității de a interveni mai devreme, în special în partea ce ține de beneficiarii efectivi

Numărul mare de credite neperformante a ieșit în evidență, ponderea acestora în portofoliile unor bănci depășind 60%.⁸ BNM a demonstrat capacitate de depista încălcările de reglementare și de a întreprinde acțiuni de aplicare a legii, repetând acest lucru de mai multe ori de-a lungul anilor. Absența unor acțiuni mai robuste împotriva băncilor, în pofida semnalelor de alarmă asociate portofoliilor de credite și a proprietarilor efectivi obscuri, poate fi atribuită unui act conștient⁹, urmare a controlului deținut de Plahotniuc asupra BNM în 2009, după numirea unui guvernator necalificat asupra căruia a avut o mare influență.¹⁰ BNM nu a întreprins măsuri dure de aplicare a legii împotriva acționarilor băncilor-cheie până în 2016, adică de-a lungul unei perioade mai îndelungate după criza bancară din 2014, până când nu a fost schimbată conducerea BNM. În acel moment, ca urmare a angajamentelor Republicii Moldova față de Fondul Monetar Internațional (FMI),¹¹ BNM a obligat acționarii, în privința cărora s-a constatat că activează concertat pentru aceiași beneficiari efectivi neaprobați, să-și vândă acțiunile.

Alte mecanisme menite să asigure transparența și supravegherea au eșuat, iar sistemul juridic nu a intervenit

Băncile sunt societăți pe acțiuni și, implicit, trebuie să fie listate la Bursa de Valori a Moldovei (BVM), fiind necesară publicarea informațiilor despre structura de acționariat și beneficiarii efectivi. Cu toate acestea,

⁵ Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, a cincea rundă, Raport de Evaluare Reciprocă, Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, iulie 2019. <https://rm.coe.int/moneyval-2019-6-5th-round-mer-repmoldova/168097a396>

⁶ A se vedea pagina 22 din Raportul anual al ABLV bank pentru anul 2008, https://www.ablv.com/content/4/2/4/6/d73fa2cc/ablv_AR_2008_ru.pdf

⁷ <https://find-and-update.company-information.service.gov.uk/company/04378712/officers>

⁸ Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml>.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ FMI, Scrisoare de Intenție, Memorandum de Politici Economice și Financiare și Memorandum Tehnic de Înțelegere, 24 octombrie 2016, <https://www.imf.org/external/np/loi/2016/mda/102416.pdf>.

procedura de dezvăluire publică a beneficiarilor efectivi ai băncilor din Moldova este insuficientă și trebuie îmbunătățită. Specialiștii din domeniul juridic au un rol esențial în prevenirea comiterii unor abuzuri de către companiile-fantomă și structurile corporative menite să ascundă beneficiarii și activitățile, dar nu s-au implicat până în prezent în lupta comună împotriva spălării banilor. Auditurile bancare externe obligatorii sunt o altă piesă importantă a structurii de asigurare a responsabilității. Cu toate acestea, ele n-au fost făcute publice și n-au fost întreprinse acțiuni de către autoritățile de reglementare atunci când au fost identificate riscuri semnificative.

Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB) și procurorii nu au efectuat investigații înainte de criza bancară din 2014

Procurorii și analiștii SPCSB nu și-au îndeplinit atribuțiile în timp util și par să fi selectat țintele inițiale pe baza considerentelor politice. SPCSB n-a reușit să expedieze conform competenței informații privind spălarea la scară largă a banilor până în 2014, în perioada când Plahotniuc și Platon luptau pentru controlul asupra Victoriabank. Aceste informații au constituit ulterior baza probatorie pentru urmărirea penală a lui Filat și Platon, ambii fiind adversari ai lui Plahotniuc la acea vreme. De asemenea, Șor a fost urmărit penal și condamnat de una din judecătorii pentru că a provocat pagube materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere și spălare de bani,¹² dar a fugit în Israel. În prezent, cazul nu a ajuns la finalitate și este în curs de examinare de mai bine de trei ani în instanța de apel. Plahotniuc a fugit în Turcia și n-a avut vreodată statut de bănuț sau învinuit.

Activitatea Procurorului General a demonstrat un exemplu de neglijare a respectării statului de drept și a standardelor de conduită

În perioada 2009-2019, Procuratura Generală (PG) s-a aflat sub controlul lui Plahotniuc și n-a efectuat investigații în care să fie vizat el sau partenerii săi. După numirea lui Alexandr Stoianoglo în funcția de Procuror General în 2019, acesta ar fi eliberat din funcții, prin decizii unilaterale, zeci de procurori, în pofida întrebărilor cu privire la autoritatea sa legală de a face acest lucru. Părerea lui subiectivă era că aceștia se făceau vinovați de corupție. Printre alte gafe ale lui Stoianoglo se numără și reexaminarea ad hoc a cauzelor ce aveau hotărâri definitive și utilizarea necorespunzătoare a resurselor publice pentru a investiga alegațiile împotriva soției sale, ce prezentau conflicte clare de interese și abuzuri de putere. Este imposibil ca statul de drept să prevaleze atunci când Procurorul General îl ignoră, indiferent de scopul pentru care se presupune că este făcut acest lucru.

Recuperarea mijloacelor pierdute în rezultatul delapidării și a fraudei bancare au întâmpinat dificultăți din cauza lipsei de coordonare și a jurisdicțiilor necooperante

Banca Națională a acordat credite de urgență garantate de stat în valoare de 14,1 miliarde lei către BEM, Unibank și Banca Socială, care au fost plasate în administrarea BNM în 2014. Gestionarea mijloacelor a fost extrem de discutabilă, iar administratorul este urmărit penal pentru plata efectuată către companiile deținute de acționarii implicați în fraudă, contrar condițiilor împrumuturilor de urgență.¹³ Au fost depuse

¹² La 16 decembrie 2021, Procurorul General interimar a înaintat Parlamentului Republicii Moldova nouă cereri de ridicare a imunității, reținere, arestare și urmărire penală a liderului Partidului „Șor”, Ilan Șor. El este cercetat pentru fraudă, spălare de bani, crearea sau conducerea unei organizații criminale, fals în declarații, delapidare de bunuri străine, abuz de putere, în mai multe dosare penale, inclusiv în dosarul „Frauda bancară” și cel privind concesionarea Aeroportului Internațional Chișinău. La 23 decembrie 2021, imunitatea parlamentară a deputatului Șor a fost ridicată. La 19 mai 2022, Procurorul General interimar a solicitat ridicarea imunității parlamentare a deputaților Ilan Șor și Marina Tauber (Partidul „Șor”). Marina Tauber este vizată în două cereri, iar Șor - în alte două cereri, pentru spălare de bani și escrocherie. La 25 mai 2022, Parlamentul a ridicat imunitățile acestor doi deputați, <https://www.parlament.md/SesiuniParlamentare/%c5%9eedin%c5%a3eplenare/tabid/128/SittingId/4779/language/ro-RO/Default.aspx>.

¹³ Hotărârea Guvernului nr. 938 din 13 noiembrie 2014, alin.8, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84860&lang=ro.

eforturi susținute pentru recuperarea mijloacelor financiare pe căi civile și penale. Efortul de recuperare pe cale civilă implică, în cea mai mare parte, urmărirea debitorilor companiei fictive prin proceduri de lichidare pentru nerambursarea împrumuturilor. Recuperările pe cale penală sunt efectuate de Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale (ARBI), însă o lacună în mandatul acesteia limitează ARBI la cazurile investigate de Centrul Național Anticorupție (CNA). Cazurile în care e nevoie de asistență internațională trebuie comunicate prin intermediul Procuraturii Anticorupție (PA), Procuraturii Generale sau Ministerului Justiției, ceea ce necesită un nivel înalt de coordonare, care însă lipsește.

Cooperarea internațională este, în general, bună, dar poate fi îmbunătățită prin creșterea capacității de reacție a unui număr mic de jurisdicții-cheie și prin rezultate mai bune privind extrădarea presupușilor făptuitori

Autoritățile moldovenești au acorduri bilaterale de asistență juridică bine stabilite și dispun de canale pentru solicitarea și primirea asistenței internaționale în investigarea spălării banilor. Cu toate acestea, există mai multe jurisdicții-cheie care n-au oferit răspunsuri. Traducerea este, de asemenea, un factor limitativ în analiza volumelor mari de materiale din alte jurisdicții. Interpol a constatat că cererile privind extrădarea lui Plahotniuc și Șor sunt motivate politic și le-a respins.

Investitorii internaționali au un rol semnificativ în sistemul bancar moldovenesc, dar au lipsit procesele de audit și supraveghere

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a fost un participant important și semnificativ în sectorul bancar moldovenesc, prin cotele deținute în capitalul Victoriabank, creditele oferite mai multor bănci pentru a acorda împrumuturi întreprinderilor mici și mijlocii, precum și prin achiziționarea unor pachete de acțiuni după ce BNM a obligat acționarii să le vândă. Nu este clar dacă și ce tip de verificări sau supraveghere au fost efectuate de către bancă pentru a răspunde la semnalele de alarmă privind fraudă la scară largă, delapidarea și spălarea de bani.

Situația sectorului bancar din Republica Moldova s-a îmbunătățit, dar lacunele ce țin de supraveghere rămân și ar putea permite repetarea unor evenimente similare

Sectorul bancar constă în prezent din 11 bănci, dintre care patru sunt sistemice¹⁴, și a demonstrat o îmbunătățire a calității activelor, cu un nivel ridicat de capitalizare și lichiditate¹⁵, iar volumul creditelor neperformante (excluzând expunerile din 2013-2015) în 2020 era de circa 5%. Cu toate acestea, eforturile BNM de a identifica beneficiarii efectivi ai băncilor rămân periculos de insuficiente.

Recomandări

1. Parlamentul ar trebui să implementeze o procedură care să asigure că toate numirile viitoare în funcțiile de guvernator și de viceguvernatori ai BNM sunt bazate pe merit și sunt transparente. (începând cu următorul post vacant)
2. BNM ar trebui să-și consolideze capacitatea de a investiga semnalele de alarmă privind spălarea banilor, iar abordările privind combaterea spălării banilor să fie integrate în auditul băncilor la fața locului și din oficiu. (în termen de 6 luni de la publicarea acestui raport)

¹⁴ Potrivit unui comunicat de presă al BNM din 7 martie 2022, <https://www.bnm.md/ro/content/comunicat-cu-privire-la-stabilirea-ratelor-amortizorului-o-sii-martie-2022>, aceste bănci sunt MAIB, Moldindconbank, Victoriabank și Mobiasbancă.

¹⁵ BNM, Raport privind Stabilitatea Financiară, 2020, https://www.bnm.md/files/RSF-2020_EN.pdf.

3. BNM trebuie să pună la dispoziția publicului rapoartele privind auditul băncilor, cu excepția informațiilor referitoare la secretele comerciale. (6 luni)
4. BNM trebuie să dezvăluie și să publice într-un mod accesibil informațiile despre beneficiarii efectivi ai băncilor comerciale. (9 luni)
5. BNM trebuie să se asigure că toate deciziile Consiliului de Supraveghere și ale Comitetului Executiv sunt publicate pe pagina web a Registrului de stat al actelor juridice www.legis.md. (3 luni)
6. FMI ar trebui să analizeze eficacitatea eforturilor BNM de identificare a beneficiarilor efectivi ai băncilor. (6 luni)
7. BVM ar trebui să dezvolte și să pună în aplicare o interfață publică accesibilă și ușor de utilizat, care să furnizeze informații despre societățile pe acțiuni, inclusiv situații financiare auditate extern. (18 luni)
8. Rapoartele anuale ale CNPF ar trebui să includă valoarea și coeficientul riscurilor reasigurate, cu o divizare pe țară a reasigurătorului, spre deosebire de practica actuală de a dezvălui doar valoarea primelor de asigurare transferate reasigurătorilor. (imediat)
9. Parlamentul ar trebui să modifice cadrul legal relevant pentru a asigura imposibilitatea de a numi administratori ai companiilor de asigurări fără avizarea prealabilă a CNPF. (9 luni)
10. CNPF ar trebui să dezvăluie și să facă ușor accesibile informațiile cu privire la beneficiarii efectivi ai companiilor de asigurări. (9 luni)
11. Parlamentul ar trebui să modifice legislația pentru a solicita CNPF să efectueze controale de teren (inspecții) la companiile de asigurări cu o anumită periodicitate, similar prevederilor care reglementează sectorul bancar. (9 luni)
12. CNPF ar trebui să evalueze activele tuturor companiilor de asigurări pentru a determina dacă indicatorii de lichidități sunt supraestimați sau activele par să fie supraevaluate. (18 luni)
13. CNPF trebuie să se asigure că toate deciziile sale sunt publicate pe site-ul Registrului de stat al actelor juridice www.legis.md. (3 luni)
14. Parlamentul ar trebui să adopte un cadru legal care să extindă restricțiile și să sporească pedeapsa împotriva actuarilor care minimizează riscurile în rapoartele specializate ale asigurătorilor. (9 luni)
15. Parlamentul ar trebui să adopte cadrul legal, iar CNPF ar trebui să adopte reguli care să restricționeze acționarii, conducerea, actuarii și auditorii de la reluarea activității sub un alt nume sau să dețină funcții de conducere dacă au fost sancționați anterior. (12 luni)
16. Parlamentul ar trebui să adopte cadrul legal pentru a se asigura că orice decizie a CNPF este aprobată de majoritatea membrilor numiți ai CNPF, și nu de o majoritate de cvorum. (9 luni)
17. Parlamentul ar trebui să opereze modificări la Legea privind CNPF și Codul administrativ, prin care să prevadă suspendarea deciziilor CNPF de către curțile de apel, și nu de către judecătorii. (9 luni)

- 18.** Parlamentul ar trebui să adopte măsuri de responsabilizare a judecătorilor pentru hotărârile privind transferul de acțiuni fără acordul CNPF. (9 luni)
- 19.** Băncile ar trebui să-și fortifice capacitatea instituțională de a identifica tranzacțiile suspecte și de a le raporta către SPCSB. (6 luni)
- 20.** SPCSB ar trebui să instituie o funcție de analiză a activităților de înregistrare corporativă pentru a depista semne de spălare a banilor. (12 luni)
- 21.** CNA, ARBI, SPCSB și procuraturile specializate trebuie să solicite resurse suplimentare pentru atragerea specialiștilor din domeniul financiar-bancar. (6 luni)
- 22.** SPCSB ar trebui să sprijine consolidarea capacităților judecătorilor, avocaților, notarilor și executorilor judecătorești în ceea ce privește raportarea tranzacțiilor. (12 luni)
- 23.** Parlamentul ar trebui să modifice legislația pentru a obliga executorii judecătorești și judecătorii să transmită informații privind tranzacțiile suspecte către SPCSB și să prevadă sancțiuni descurajatoare pentru neîndeplinirea acestei obligații. (9 luni)
- 24.** Parlamentul ar trebui să introducă cerințe pentru ca auditorii independenți să raporteze BNM și organelor de drept atunci când băncile, companiile de asigurări și alte instituții financiare sunt suspectate de implicare în activități frauduloase sau ilegale. (12 luni)
- 25.** CNA, Procuratura Anticorupție, PCCOCS ar trebui să îmbunătățească cooperarea și schimbul de date, inclusiv – dar fără a se limita la – să formeze echipe comune de investigație, cu implicarea BNM, CNPF și a profesioniștilor din domeniul juridic, după caz. (3 luni)
- 26.** Procuratura Anticorupție ar trebui să formeze echipe comune de investigație internațională, cu implicarea autorităților relevante din alte țări. (9 luni)
- 27.** PG, Procuratura Anticorupție, CNA și ARBI ar trebui să comunice în mod constant publicului etapele de investigare a fraudei bancare și de recuperare a banilor. Informațiile ar trebui publicate pe site-urile instituțiilor, într-un format accesibil. (3 luni)
- 28.** Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești ar trebui să publice online toate hotărârile Judecătoriei Economice și ale Curții de Apel Economice. (12 luni)
- 29.** Agenția pentru Administrarea Instanțelor Judecătorești ar trebui să propună modificarea Codului de Procedură Civilă pentru a-și îmbunătăți sistemul de management al dosarelor, în vederea evitării înregistrării celor pendinte sau deja soluționate. (6 luni)
- 30.** Parlamentul ar trebui să sporească eficiența și transparența procedurilor disciplinare prin modificarea Legii privind răspunderea disciplinară a judecătorilor. (6 luni)
- 31.** Parlamentul ar trebui să revizuiască procedura de lichidare a companiilor private pentru a accelera recuperarea activelor și să soluționeze direct problema datoriilor fictive. (12 luni)

- 32.** Direcția supraveghere bancară a BNM trebuie să-și exercite funcțiile pentru a controla și supraveghea activitatea lichidatorilor la fel de riguros ca și în cazul băncilor și să publice în timp util astfel de rapoarte, inclusiv informații privind plățile către creditorii băncii. (9 luni)
- 33.** ARBI, CNA și Procuratura Anticorupție ar trebui să depună eforturi consecvente și riguroase pentru ca procesul de urmărire și recuperare a bunurilor infracționale să fie susținut de o dotare suficientă, sprijinit cu asistență tehnică internațională. (6 luni)
- 34.** ARBI și lichidatorii băncii numiți de BNM ar trebui să îmbunătățească cooperarea și schimbul de date, inclusiv prin crearea echipelor comune. (3 luni)
- 35.** Parlamentul ar trebui să adopte norme care să permită confiscarea extinsă. (6 luni)
- 36.** BERD ar trebui să finanțeze o evaluare externă a practicilor sale anterioare de creditare în Moldova și ar trebui să investigheze modalitățile de atenuare a eventualelor contribuții la fraudă, spălare de bani și corupție. (12 luni)
- 37.** Guvernul Republicii Moldova și partenerii internaționali ar trebui să consolideze acordurile bilaterale și multilaterale de cooperare instituțională privind persoanele date în urmărire, confiscarea și recuperarea bunurilor infracționale. (15 luni)
- 38.** Guvernul Republicii Moldova trebuie să depună toate eforturile necesare pentru desemnarea unui procuror de legătură la Eurojust și a unui reprezentant la oficiul central al Interpol. (6 luni)
- 39.** Republica Moldova ar trebui să continue eforturile politice și diplomatice pentru a accelera confiscarea și recuperarea bunurilor infracționale provenite din spălare de bani și fraudă, precum și pentru extrădarea făptuitorilor bănuți. (imediat)
- 40.** Procuratura Generală trebuie să se asigure că toate solicitările către Interpol sunt întemeiate și nu sunt motivate politic. (imediat)
- 41.** Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Justiției trebuie să constituie un grup comun și să evalueze toate solicitările adresate către Interpol (în special, cele legate de corupție, spălare de bani) din ultimii trei ani. (12 luni)
- 42.** Guvernul Republicii Moldova ar trebui să finanțeze suplimentar organele de drept pentru acoperirea cheltuielilor legate de traducere și contractarea specialiștilor (de exemplu, experți financiari). (3 luni)

II. PREZENTAREA GENERALĂ A FAPTELOR

a. Dezvoltarea sectorului bancar în perioada post-sovietică a oferit mediul propice pentru spălarea banilor la scară largă (1991-2008)

Continuitatea politică în Moldova post-sovietică a oferit oportunități economice pentru persoanele apropiate conducerii comuniste

În multe privințe, la începutul acestei perioade, tranziția de la Uniunea Sovietică către Republica Moldova a fost mai mult formă decât substanță. Comuniștii de rang înalt au devenit lideri ai unor partide politice proeminente și au continuat să exercite puterea în Moldova după independență. Președintele Sovietului Suprem al fostei RSSM Mircea Snegur a fost șeful statului în perioada 1989-1997, fiind primul președinte al statului independent, și, în cea mai mare parte a mandatului său, comunistul Andrei Sangheli a deținut funcția de prim-ministru. Snegur a fost succedat la cârma țării de Petru Lucinschi, fost prim-secretar al Partidului Comunist Sovietic, după care în fotoliul prezidențial s-a aflat – timp de opt ani (2001-2009) – Vladimir Voronin, liderul Partidului Comuniștilor din Republica Moldova. Administrația președintelui Voronin s-a remarcat în două privințe. În primul rând, a oferit continuitate și stabilitate persoanelor apropiate de putere pentru a avea acces la oportunități economice și a prospera, iar în al doilea rând, a pus baza creșterii influenței și puterii lui Plahotniuc, pe măsură ce acesta a devenit apropiat de șeful statului, conexiune pe care a valorificat-o ulterior în era post-comunistă a guvernelor de coaliție.

Băncile de stat ale Uniunii Sovietice care au funcționat în Moldova au fost privatizate la începutul anilor 1990. Au fost înființate numeroase bănci noi, cu oameni apropiați de puterea comunistă, care au devenit proprietari și manageri. Printre aceștia, Veaceslav Platon – la Moldindconbank și Oleg Voronin (fiul viitorului președinte), care a devenit acționar la Fincombank.¹⁶ Utilizarea mijloacelor deturnate pentru a obține control asupra băncilor a devenit evidentă încă din 1994, când Ministerul Finanțelor a acordat 27 de milioane de dolari, pentru livrări de petrol¹⁷, unei companii offshore, care a folosit mijloacele pentru a achiziționa 56% din acțiunile BEM de la Guvernul Republicii Moldova și 99% din acțiunile Petrolbank (acum Euro Credit Bank) prin intermediul companiilor subsidiare.¹⁸ Tranzacția a fost anulată în 1998, după ce BNM a identificat neregularități, fapt ce a dus la revenirea a 56% de acțiuni în posesia guvernului moldovean.¹⁹ Ministrul Finanțelor de atunci a fost acuzat de delapidare în legătură cu transferul, însă magistrații l-au găsit nevinovat după un proces îndelungat.²⁰

¹⁶ Corporația Financiară Internațională, Grupul Băncii Mondiale, Portalul de informații și date al proiectului IFC FinComBank II, 2003, <https://disclosures.ifc.org/project-detail/SPI/21224/fincombank-ii>.

¹⁷ Neftgazgroup a fost înregistrat în Malta și a fost reprezentat de Grigore Cușnir, șeful Consiliului Economic al președintelui Petru Lucinschi.

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 906, din 14 decembrie 1994, nepublicată în Monitorul Oficial. Centrul de Investigații Jurnalistice, *PETROLBANK - afacerea care a deturnat 10 mln. dolari din bugetul statului*, 2002, <https://www.investigatii.md/ro/investigatii/bani-publici/petrolbank-afacerea-care-a-deturnat-10-mln-dolari-din-bugetul-statului>

¹⁹ Hotărârea Guvernului nr. 1214e, din 17 decembrie 1998, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=47780&lang=ro și Hotărârea Guvernului nr. 78, din 2 februarie 1999, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=48611&lang=ro. Ambele hotărâri ale Guvernului au fost contestate la Curtea Constituțională, fiind găsite inadmisibile fără nicio examinare a fondului - <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=134&l=ro>; FMI, *Raport de Țară nr. 98/58*, Republica Moldova: evoluții economice recente, 1998, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2001/022/article-A002-en.xml>

²⁰ Anticorupție, *Trecutul penal al noului președinte CNPF. Cu ce avere a intrat în funcție Valeriu Chițan*. 13 aprilie 2017, <https://anticoruptie.md/ro/stiri/trecutul-penal-al-noului-presedinte-cnpf-cu-ce-avere-a-intrat-in-functie-valeriu-chitan>.

Cerințele reglementării privind lichiditățile au dus la crearea structurilor de spălare a banilor pentru a ascunde împrumuturile frauduloase acordate persoanelor afiliate²¹

Inițial, sectorul bancar din Republica Moldova s-a extins rapid, deoarece băncile erau privite de acționarii fondatori ca o sursă de bani, pentru a acorda împrumuturi negarantate cu risc sporit pentru propriile interese de afaceri sau pentru a deturna mijloace în alte scopuri. Acest fenomen a făcut ca sectorul bancar să crească până la 27 de bănci, dintre care 13 au ajuns în insolvență, fiindu-le retrase licențele înainte de anul 2000. Creditarea exagerată a persoanelor afiliate a fost evidentă în băncile de top, în pofida restricțiilor BNM privind creditarea persoanelor afiliate, limitele privind expunerile mari și ponderea creditelor neperformante²², iar Moldindconbank a fost menționată ca entitate care acorda credite cu garanții insuficiente.²³ Necesitatea de a demonstra activitatea de creditare pentru a ascunde esența și amploarea creditării persoanelor afiliate se află la originea activității de spălare a banilor care a apărut în sectorul bancar. Pentru a crea aparența activității de creditare, au fost utilizate companii-fantomă cu activitate comercială aparentă, ceea ce a permis apoi băncilor să acorde împrumuturi mai mari persoanelor afiliate și să poată raporta mai puține credite neperformante către BNM. Această practică a devenit sofisticată și sistemică, băncile moldovenești făcând parte dintr-o rețea mai largă de spălare a banilor din Europa de Est, ce includea bănci despre care s-a constatat că au fost implicate semnificativ în spălarea banilor, cum ar fi PrivatBank (Ucraina)²⁴ și ABLV Bank (Letonia).²⁵ Către anul 2007, Moldova pare să fi devenit un actor-cheie în spălarea banilor în Europa de Est, cu Platon și Plahotniuc, care ar fi stabilit conexiuni cu bancheri ruși²⁶ în vederea creării unui mecanism de spălare a banilor.²⁷ Vladimir Plahotniuc și Veaceslav Platon ar fi spălat 500 de miliarde de ruble din Rusia prin Moldindconbank, bani transferați către bănci din Letonia și Ucraina.²⁸ Mai mult, potrivit unei investigații efectuate de contabilul și avertizorul de integritate Serghei Magnitski, cel puțin 50 de milioane de dolari, mijloace ilicite, au fost transferate din Rusia în Moldova prin BEM.²⁹

²¹ Persoanele afiliate sunt definite ca „aflându-se în legătură cu o altă persoană” prin Legea cu privire la activitatea băncilor, nr.202, din 6 octombrie 2017. https://www.bnm.md/files/Law%20on%20the%20activity%20of%20banks%20no_202_2017.pdf. Aceasta include poziții-cheie; persoane juridice și/sau persoane fizice care, direct sau indirect, individual sau concertat, dețin sau controlează 1% și mai mult din capitalul băncii; orice entitate asociată cu persoana sau care este membră a unei companii mixte; persoane aferente altor persoane; persoană aferentă unei persoane fizice – soți, rude de gradul I și II, soții rudelor, precum și persoana juridică în privința căreia persoana fizică fie deține controlul, sau deține o cotă în companii mixte, sau exercită o influență semnificativă asupra acesteia, sau sunt membri ai organului de conducere a acesteia; persoana a cărei tranzacție se efectuează cu banca sub influența unei părți afiliate.

²² FMI, Memorandumul de politici economico-financiare al Guvernului și Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 1999, 29 iulie 1999, <https://www.imf.org/external/np/loi/1999/072999.htm>.

²³ Hotărârea Curții de Conturi nr. 83, din 4 octombrie 2001, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=50137&lang=ro.

²⁴ Curtea Districtuală a Statelor Unite, districtul sudic al Floridei, *Cazul nr. 1: 22-cv-20238* <https://www.justice.gov/opa/press-release/file/1464071/download>.

²⁵ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțarea terorismului, Raportul privind cea de-a cincea rundă de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>.

²⁶ Oleg Kuzmin, proprietar al Evropeyskiy Express LLC, coproprietar al JSCB Russian Land Bank, OJSC, Bank Zapadny OJSC, o sucursală a KKB Creditbank OJSC-Creditinvest. Alexander Grigoriev și Beslan Bulguchev, șefii Trezoreriei acestor bănci. Rinat Yusupov și Viner Sharipova, precum și Alexei Sobolev și Lev Pakhomov.

²⁷ Scrisoarea lui BrownRudnick către Procurorul General al Letoniei cu privire la rapoartele suspecte de spălare a banilor, din data de 30 iulie 2012, <https://www.dropbox.com/s/otalh6kyxovmyv8/Latvian-Complaint-signed-FULL-21.pdf?dl=0>. (DOC) SIS oferă informații despre implicarea lui Platon, Plahotniuc, Șor și Usatii în laundromat, Cotidianul, 24 mai 2021, <https://cotidianul.md/2021/05/24/doc-sis-ofera-informatii-despre-implicarea-lui-platon-plahotniuc-sor-si-usatii-in-laundromat/>.

²⁸ Latvian Trustcomertbank, Rabinovici Ru citizen, PrivatBank Ukraine, ABLV in Latvia. Scrisoarea lui BrownRudnick către Procurorul General al Letoniei cu privire la rapoartele suspecte de spălare a banilor, din data de 30 iulie 2012, <https://www.dropbox.com/s/otalh6kyxovmyv8/Latvian-Complaint-signed-FULL-21.pdf?dl=0>.

²⁹ OCCRP, *Following the Magnitsky Money*, 12 august 2012, <https://www.occrp.org/en/the-proxy-platform/following-the-magnitsky-money>.

Această rețea de spălare a banilor din Europa de Est a fost, în sine, parte integrantă a unui sistem internațional extins de spălare a banilor, care implică Regatul Unit al Marii Britanii și mai multe jurisdicții offshore notorii. Utilizarea societăților cu răspundere limitată din Regatul Unit a fost esențială pentru asigurarea aparenței legitimității. Mai multe companii din Regatul Unit care prestează servicii corporative apar pe mii de înregistrări corporative suspecte cu cetățeni din Moldova, Ucraina, Rusia și Cipru în calitate de beneficiari efectivi.³⁰

Modificările din 2005 în structura acționariatului Victoriabank au creat precedente pentru încercările ulterioare de a prelua cote în alte bănci din Moldova

Victoriabank oferă un exemplu de practici problematice privind utilizarea companiilor offshore și a structurilor obscure de acționariat. În anul 2000, cel mai mare acționar al Victoriabank a fost o societate cu răspundere limitată din Cipru, companie deținută parțial de Corporația Financiară Internațională (IFC) a Grupului Băncii Mondiale și de BERD.³¹ Având în vedere riscul sporit al regiunii respective, apare întrebarea: de ce organizațiile internaționale, cum ar fi IFC și BERD, păstrează cote de participare în băncile moldovenești prin intermediul unor companii înregistrate în Cipru? În 2005, 39% din acțiunile Victoriabank au fost achiziționate de companii afiliate lui Plahotniuc³², acțiuni înregistrate pe numele a două societăți cu răspundere limitată din Regatul Unit³³, o companie din Belize,³⁴ două companii locale³⁵, toate având cote sub pragul de 10%, prag care necesită aprobarea BNM.³⁶ Interesant este faptul că grupul i-a inclus inițial pe Victor Țopa și Viorel Țopa³⁷, care au preluat acțiunile băncii prin compania înregistrată în Belize³⁸, iar mai târziu ei înșiși au devenit victime ale aceleiași scheme, când, în 2011, Plahotniuc a încercat să le preia acțiunile. La momentul transferului din 2005, fondatorul și președintele Victoriabank, a fost arestat de Centrul pentru Combaterea Crimei Economice și Corupției (CCCEC, ulterior CNA) pentru că ar fi pretins o mită de 15.000 de dolari.³⁹ Fondatorul băncii a susținut că au existat interese mari de a prelua banca⁴⁰ și a declarat că CCCEC a fost folosit pentru a soluționa conflictele politice.⁴¹ Un alt acționar-cheie a fost obligat să semneze o procură prin care a fost depozitat de pachetul deținut. În acea perioadă, unii parlamentari și-au exprimat suspiciunile referitoare la tăcerea BNM, numind procesul respectiv drept o redistribuire a influenței în sectorul bancar și avertizând că MAIB va fi următoarea.⁴²

³⁰ Oswalds of Edinburgh Limited and Jordan Nominees (Scotland) Limited. Dellvale Limited and Company.

³¹ IFC Victoriabank, Moldova, 19 octombrie 2000, <https://disclosures.ifc.org/project-detail/SPI/9780/victoriabank-moldova>; și BERD, Victoriabank majorare de capital II, 25 mai 1999, <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/victoria-bank-capital-increase-ii.html>.

³² CNPF, raport anual privind activitatea CNPF și funcționarea pieței financiare nebankare, 2006, http://old.cnpf.md/file/CNPF/Raport_2006_ENGL.pdf.

³³ Victoria Invest Limited and Financial Investments Corporation Ltd.

³⁴ Atrium limited.

³⁵ Repcor-Com SRL and Program Invest SRL.

³⁶ Moldova.org, Președintele Victoriabank: noii acționari vor să distrugă Banca, <https://www.moldova.org/en/victoriabank-president-new-shareholders-want-to-destroy-the-bank-1491-eng/>.

³⁷ Victor și Viorel Țopa au declarat ulterior, în 2011, că sunt victime ale fraudei, când au fost depozitați de acțiunile lor într-un atac comis de Plahotniuc. Cu toate acestea, Judecătoria Economică a constatat că acordurile inițiale sunt nule, iar Țopa este vinovat de obținerea ilegală a acțiunilor Victoriabank. „Atrium” SRL (Belize), „Victoria Invest” SRL și „Financial Investments Corporation Limited” (Edinburgh, Marea Britanie), „Program Invest” SRL și „Repcor-Com” SRL (Moldova). Prin condamnarea lui Țopa a triumfat adevărul, ex-președinte Victoriabank, https://www.ipn.md/en/truth-triumphed-when-topa-was-convicted-former-victoriabank-president-7967_993475.html.

³⁸ Atrium limited.

³⁹ Ziarul de Gardă „Directorul Victoriabank: Din fericire nu s-a tras”, 17 septembrie 2011, <https://www.zdg.md/editia-print/stiri-vechi/directorul-victoriabank-din-fericire-nu-s-a-tras/>.

⁴⁰ Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, Țurcan și Țurcan c. Moldova (nr. 39835/05), <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-83484&filename=001-83484.pdf&TID=ihgdqbxnf>.

⁴¹ Stenograma ședinței Parlamentului din 4 noiembrie 2005, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/04.11.2005/>.

⁴² Stenograma ședinței Parlamentului din 13 octombrie 2006, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/13.10.2006/>.

Agenda legislativă de la mijlocul anilor 2000 a contribuit la dezvoltarea mediului pentru spălarea banilor

În 2005, Oleg Reidman, pe atunci consilier economic al președintelui Voronin, a pregătit un memorandum care stabilea ce pași poate întreprinde Moldova pentru a atrage și a obține beneficii economice din fluxurile financiare internaționale.⁴³ La doar patru luni după aceasta, Parlamentul a modificat Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (AML) pentru a exclude obligația băncilor de a raporta tranzacțiile companiilor nerezidente.⁴⁴ Această lege a fost anulată o jumătate de an mai târziu⁴⁵, după eforturile CCCEC de a asigura obligativitatea raportării tranzacțiilor nerezidente suspecte.⁴⁶ Agenda legislativă din perioada 2005-2008 a inclus și alte câteva acțiuni favorabile spălării banilor, printre care reducerea impozitului pe profit de la 15% la 0% pentru bănci⁴⁷, modificarea Legii cu privire la secretul de stat⁴⁸ și eliminarea răspunderii penale pentru înstrăinarea activelor gajate în vederea asigurării împrumuturilor.⁴⁹ Membrii Partidului Democrat din Parlament au promovat, de asemenea, amendamente⁵⁰ pentru a permite băncilor comerciale să acorde împrumuturi în valută⁵¹ și au solicitat eliminarea Ciprului din lista zonelor offshore (fapt ce obliga băncile să raporteze tranzacțiile cu această jurisdicție ca fiind suspecte, în baza reputației sale de pretins centru de spălare a banilor).⁵²

b. Un mediu politic post-comunist dezbinat a permis preluarea băncilor și companiilor de asigurări prin „atacuri raider” în lipsa unei reglementări eficiente (2009-2014)

Pârghiile politice din 2009 i-au permis lui Plahotniuc să obțină un control sporit asupra instituțiilor guvernamentale cheie

În 2009, mediul politic din Moldova a devenit deosebit de complicat, după ce Partidul Comuniștilor, care deținea de opt ani puterea, cu președintele Voronin la cârma țării, a câștigat alegerile parlamentare, însă n-a avut suficiente mandate pentru a alege șeful statului. Suspiciunile privind comiterea unor nereguli electorale au generat proteste populare de o mare amploare. Un al doilea scrutin i-a adus victoria Coaliției „Alianța pentru Integrare Europeană”⁵³, care însă n-a reușit să obțină suficiente locuri pentru a alege președintele țării. După o nouă rundă a alegerilor parlamentare, din 2010, Marian Lupu din partea Partidului Democrat a fost ales președinte al Parlamentului, iar Vlad Filat, liderul Partidului Liberal Democrat, un alt membru al coaliției, a fost numit prim-ministru.

⁴³ Veaceslav Negruța, *Cronologia situației la BEM în 4 capitole*, paginile 5 și 6, <https://vnegruta.files.wordpress.com/2015/05/2-bem-cronologie-partea-i.pdf>.

⁴⁴ Legea nr. 255, din 27 octombrie 2005, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107311&lang=ro.

⁴⁵ Legea nr. 78, din 6 aprilie 2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=25330&lang=ro.

⁴⁶ Articolul 5 din Legea nr. 633, din 15 noiembrie 2001, privind Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și Finanțării Terorismului, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=64403&lang=ro. Stenograma ședinței Parlamentului la momentul adoptării amendamentelor este disponibilă la: <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/23.03.2006/>.

⁴⁷ Document de lucru al FMI, *Răspunsul politicii fiscale la crizele externe: cazul Moldovei 1998-2010*, Driton Qehaja, Martie 2012, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Fiscal-Policy-Response-to-External-Crises-the-Case-of-Moldova-1998-2010-25789>.

⁴⁸ Informații preluate din raportul alternativ din 2015 al deputatului Iurie Chirinciuc, membru al Comisiei parlamentare speciale desemnate să investigheze fraudă bancară, <https://www.chirinciuc.md/raportul-de-alternativa-a-deputatului-iurie-chirinciuc-membru-al-comisiei-de-ancheta-bem-2015/>. Raport privind situația la Banca de Economii, Banca Socială și Unibank. Reconstituirea cronologiei evenimentelor și dezvăluirea intereselor ascunse și a regizorilor din umbră, Iurie Chirinciuc, martie 2015, <https://pl.md/libview.php?l=ro&idc=78&id=6358&t=/Presa/tiri/DOC-Raportul-Fructiunii-PL-cu-privire-la-situatia-BEM-Banca-Sociala-i-Unibank/>; Legea nr. 550 privind instituțiile financiare, din 21 iulie 1995, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121164&lang=ro.

⁴⁹ Veaceslav Negruța, *Cronologia situației la BEM în 4 capitole*, paginile 5 și 6, <https://vnegruta.files.wordpress.com/2015/05/2-bem-cronologie-partea-i.pdf>. A se vedea articolul 251 din Codul Penal, modificat prin Legea nr. 173, din 25 iulie 2014, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=21357&lang=ro.

⁵⁰ Articolul 22 din Legea nr. 62 privind reglementarea valutară, din 21 martie 2008, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93238&lang=ro.

⁵¹ Stenograma ședinței Parlamentului din 25 martie 2010, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/25.03.2010/>.

⁵² Stenograma ședinței Parlamentului din 16 noiembrie 2007, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/16.11.2007/>; Stenograma ședinței Parlamentului din 25 aprilie 2008, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/25.04.2008/>.

⁵³ Coaliția a inclus Partidul Liberal, Partidul Liberal Democrat, Partidul Democrat și Alianța Moldova Noastră.

După alegeri, funcțiile principale în cadrul Guvernului și a altor structuri au fost distribuite între partidele de coaliție, ca parte a acordului dintre acestea.⁵⁴ Candidatura pentru funcția de guvernator al BNM urma să fie propusă de liderul Partidului Liberal, Mihai Ghimpu. Acesta l-a nominalizat pe Dorin Drăguțanu, care avea legături cu finul lui Plahotniuc, Andrian Candu.⁵⁵ Legea cu privire la BNM prevede, printre altele, că un candidat trebuie să aibă cel puțin zece ani de experiență în domeniul finanțelor, al dreptului sau auditului.⁵⁶ Drăguțanu a trebuit să răspundă în Parlament la interpelările lui Reidman și ale Partidului Comuniștilor pentru că avea prea puțină experiență în domeniul bancar și abilități insuficiente pentru a ocupa funcția într-o perioadă de criză economică globală. Majoritatea parlamentară s-a bazat, în cele din urmă, pe experiența lui Drăguțanu în domeniul auditului în sectorul bancar și pe relațiile bune cu președinții băncilor și l-a numit, în pofida obiecțiilor din partea deputaților din Partidul Comuniștilor.⁵⁷

O altă instituție guvernamentală importantă în lupta împotriva spălării banilor a intrat sub controlul lui Plahotniuc atunci când Partidul Democrat (sub conducerea sa din 2009) și-a folosit influența pentru a obține nominalizarea lui Valeriu Zubco la funcția de Procuror General, amenințând că, altfel, se va retrage din coaliție. După ce au fost asigurate numirile dorite de Plahotniuc, PG ar fi lucrat adesea în interesul Partidului Democrat. În plus, conducerea Comisiei Naționale a Pieței Financiare (CNPF) și șefii CNA au fost, de asemenea, numiți de Partidul Democrat⁵⁸, astfel întărind influența pe care Plahotniuc deja o avea asupra funcționarilor de rang înalt.

Plahotniuc s-a bazat pe fraudă și extorcare pentru a cumpăra și vinde acțiuni la Victoriabank, păstrându-și mereu controlul asupra băncii

Către anul 2010, Viorel Țopa și Victor Țopa aveau relații tensionate cu Plahotniuc și negociau să-i vândă acțiunile pe care le dețineau la Victoriabank, contra sumei de 40 de milioane de dolari. În 2010, cei doi s-au prezentat la Adunarea Generală Anuală a acționarilor Victoriabank, unde au constatat că acțiunile lor au fost transferate către companii offshore deținute de Plahotniuc⁵⁹, în baza unei hotărâri emise de Judecătoria Slobozia în 2010 și, din nou, mai târziu, în 2011⁶⁰, sub pretextul plății unei presupuse datorii de 4,5 milioane de dolari.⁶¹ Viorel Țopa a încercat să-și exprime îngrijorarea în adresa guvernatorului BNM Dorin Drăguțanu, dar afirmă că guvernatorul n-a luat măsuri. Țopa mai susține că la indicația lui Plahotniuc i-a fost intentat un dosar penal, ca urmare fiind nevoit să fugă din Moldova.

În 2011, Plahotniuc i-a vândut cumnatului lui Veaceslav Platon 100% dintr-o companie offshore⁶² care deținea 26,75% în Victoriabank. Andrian Candu, care la acea vreme era deputat în Parlament din partea Partidului Democrat⁶³, a participat la negocieri și a fost semnatar al acordului din partea companiei

⁵⁴ ADEPT, Alianța pentru Integrare Europeană II, http://alegeri.md/w/Alia%C8%9Ba_pentru_Integrare_European%C4%83_II.

⁵⁵ Legături personale. Acesta era membru al Partidului Democrat și a intrat în Parlament în 2010, fiind inclusiv membru al Comisiei juridice, numiri și imunități.

⁵⁶ Art. 23 alin. (7) din Legea nr. 548 cu privire la Banca Națională a Moldovei, din 21 iulie 1995, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95643&lang=ro#.

⁵⁷ Stenograma ședinței Parlamentului din 6 noiembrie 2009, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/06.11.2009/>.

⁵⁸ Publika, *Vedeți AICI Anexele secrete ale Acordului de constituire a AIE*, 16 noiembrie 2011, https://www.publika.md/exclusiv-vedeti-aici-anexele-secrete-ale-acordului-de-constituire-a-aie_572041.html.

⁵⁹ Declarația lui Yuri Kontievski din 31 octombrie 2014. Raportul Comisiei parlamentare privind investigarea fraudei bancare, octombrie 2019, <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=21a059ef-b34b-4ffc-ac89-cfb8eaf34b5>.

⁶⁰ Beneficiarul efectiv al Atrium Limited este Viorel Țopa, <https://www.rise.md/articol/razboiul-bancar-topa-vs-plahotniuc/>.

⁶¹ Hotărârea Judecătoria Slobozia din 19 noiembrie 2010, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2021/10/Atrium-Decizie-Jud-Slobozia-19-noiembrie-2010.pdf>, *Războiul bancar: Țopa vs. Plahotniuc*, RISE Moldova, <https://www.rise.md/articol/razboiul-bancar-topa-vs-plahotniuc/>.

⁶² OTIV Prime Financial (redenumit Generashon Financial).

⁶³ Contract de vânzare-cumpărare a acțiunilor, încheiat la 2 decembrie 2011 între Yuri Kontievski și OTIV Prime Holding B. V., reprezentat de Andrian Candu, <https://www.dropbox.com/s/olcxe9v9mva3yv7/Annex%201.%20Share-purchase%20agreement%20Generashon.pdf?dl=0>.

lui Plahotniuc.⁶⁴ Acțiunile au fost înregistrate în numele companiilor offshore deținute de Platon, cu persoane interpușe din Federația Rusă în calitate de directori.⁶⁵ Prețul total de achiziție de 80 de milioane de dolari⁶⁶ a fost plătit cu 40 de milioane de dolari împrumutați de la Victoriabank și 35 de milioane de dolari împrumutați de la Moldindconbank și MAIB.⁶⁷ Alte 5 milioane de dolari au fost virăți dintr-un cont Moldindconbank al unei societăți britanice cu răspundere limitată asociată lui Platon⁶⁸ către o companie asociată lui Plahotniuc⁶⁹ sub pretextul unui contract de achiziție a cherestelei.⁷⁰ Acordarea creditelor de către Victoriabank a încălcat reglementările BNM privind expunerile mari, care limitează creditele bancare la 15% din capitalul băncii (capital normativ total) pentru orice grup afiliat. Mijloacele împrumutate au fost utilizate contrar scopului indicat în contractele de credit și nu este clar de ce BNM n-a depistat aceste încălcări și nu a sancționat conducerea băncii.

Plahotniuc a continuat să mențină controlul asupra Victoriabank chiar și după ce i-a vândut lui Platon acțiunile, ceea ce a generat un conflict între cei doi. Tensiunile au escaladat în 2013, când Platon a încercat să-l demită pe președintele Victoriabank⁷¹, asociat al lui Plahotniuc, și să aleagă un nou Consiliu de Administrație al băncii. În februarie 2014, cu o zi înainte de Adunarea Generală Anuală, Plahotniuc ar fi pus presiune pe BNM să ia măsuri, suspendând drepturile de vot ale companiilor lui Platon, blocându-i astfel posibilitatea de a alege un nou Consiliu de Administrație.⁷² În aceste condiții, în noiembrie 2014, Platon a fost de acord să-i vândă lui Plahotniuc participația sa de 39% în Victoriabank, iar acesta din urmă a fost de acord să ramburseze împrumuturile lui Platon obținute inițial în 2011 pentru a achiziționa acțiunile Victoriabank.⁷³ Beneficiarul acțiunilor Victoriabank a devenit o firmă din Cipru controlată de Plahotniuc și Șor,⁷⁴ care în 2018 a vândut acțiunile către BERD și Banca Transilvania.⁷⁵ În ziua în care Plahotniuc a preluat acțiunile de la Platon⁷⁶, Guvernul Republicii Moldova a aprobat prima garanție de stat în valoare de 9,5 miliarde de lei pentru a acoperi datoriile băncilor din Moldova, inclusiv depozitele de 1,8 miliarde de lei plasate de Victoriabank la BEM⁷⁷ care au fost ulterior rambursate din împrumuturi de urgență asigurate cu garanții de stat.

Prăbușirea BEM a fost accelerată de anii de practici de creditare deficientă și luptele pentru deținerea controlului

Preluarea BEM a durat câțiva ani. În mai 2011, 18,5% din BEM au fost transferate de la două companii moldovenești către o companie din Noua Zeelandă ce avea legături cu Vanuatu, în urma unei hotărâri

⁶⁴ Act adițional la Contractul de vânzare-cumpărare a acțiunilor, încheiat la 2 decembrie 2011 între Yuri Kontievski și OTIV Prime Holding BV.

⁶⁵ Declarația lui Yuri Kontievski din 31 octombrie 2014. Vezi Dmitrovskaya Energy Company LLC, Aleksey Golubev (Federația Rusă), TopEnergAudit LLC, Alina Konkova (Federația Rusă), Energoremservice LLC, Vladimir Draganyuk (rusă), Yurenergo UES CJSC, Lev Pakhomov (Unified Energy Systems' Legal Firm Closed Joint Stock Company) (rusă).

⁶⁶ Declarația lui Yuri Kontievski din 31 octombrie 2014. Transferat prin Westburn Enterprises Limited.

⁶⁷ NewsMaker, „Aceștia sunt banii părinților și bunicilor noștri” Ce a spus în instanță fostul șef al Victoriabank în cazul Plahotniuc, 21 aprilie 2021, <https://newsmaker.md/rus/novosti/eto-dengi-nashih-ottsov-i-babushek-chto-rasskazala-v-sude-po-delu-platona-eks-glava-victoriabank/>; Declarația lui Yuri Kontievski din 31 octombrie 2014. Vezi SRL Stealz, SRL Dovgani, sa Succes, SRL Gser-Group, SRL Semigrup, SRL Stok-Trading, SRL Dormari Construct, SRL Victomax, sa Cristal-Impex, SRL Neghina-Com, SRL Infoart International, si SRL Bogdan&Co.

⁶⁸ Ronida Invest LLP.

⁶⁹ Kelway Trading (Panama).

⁷⁰ Ronida Invest LLP's (UK), <https://www.documentcloud.org/documents/3731553-Contract-Dintre-Ronida-Invest-LLP-Si-Kelway.html>.

⁷¹ RISE Moldova, Natalia Politov-Cangaș, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2016/05/AOAM.pdf>.

⁷² AGORA, BNM a blocat pachetul de control a două grupuri de acționari ai Victoriabank, 6 februarie 2014, <https://agora.md/stiri/27/bnm-a-blocat-pachetul-de-control-a-doua-grupuri-de-actionari-victoriabank>.

⁷³ Jurnal TV, Cum au ajuns banii de la BEM la Victoriabank, 27 februarie 2018, <https://www.jurnaltv.md/news/90ed7513f511d867/cum-au-ajuns-banii-de-la-bem-la-victoriabank.html>.

⁷⁴ Procuratura Generală, Un nou episod din "frauda bancară" trimis în judecată, 24 martie 2021, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8538/>.

⁷⁵ BERD, BERD salută achiziția de către Banca Transilvania a pachetului Victoriabank, 16 ianuarie 2018, <https://www.ebrd.com/news/2018/ebd-welcomes-banca-transilvanias-acquisition-of-victoriabank-stake.html>

⁷⁶ Tranzacții înregistrate la bursă la data de 13 noiembrie 2014, pagina 2, <http://www.moldse.md/statis/mse/2014/noiembrie2014.pdf>.

⁷⁷ Kroll, Proiect Tenor - Faza de constatare Raport final elaborat pentru BNM, 2 aprilie 2015, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

emise de Judecătoria Căușeni privind recuperarea unei creanțe.⁷⁸ Ulterior, în iulie 2011, un judecător de la Judecătoria Centru din Chișinău a emis o hotărâre de transferare a acțiunilor la o companie deținută de Plahotniuc⁷⁹, care i le-a vândut apoi lui Platon prin intermediul cumnatului său, în decembrie 2011.⁸⁰ Până în 2012, situația la BEM continua să se deterioreze din cauza creditelor neperformante, a practicilor dubioase de creditare și a guvernantei slabe.⁸¹ În august 2012, Oleg Reidman, alături de alți deputați⁸², a depus o cerere găsită inadmisibilă, solicitând Curții Constituționale⁸³ reducerea cotei de 56% deținută de Guvernului Republicii Moldova în acțiunile BEM, după cum a fost menționat mai sus, până la un nivel sub cota de control.⁸⁴ În perioada ianuarie-februarie 2013, a avut loc o campanie împotriva BEM⁸⁵, intens mediatizată de posturile de televiziune deținute și controlate de Plahotniuc,⁸⁶ ce a generat panică în rândul deponenților, ca rezultat fiind retrase 900 de milioane de lei, adică mai mult de 10% din capitalul BEM.⁸⁷ Situația s-a transformat în criză, iar propunerea de a suplimenta capitalul a devenit subiectul unei dezbateri politice intense.⁸⁸ Parlamentul l-a numit pe Oleg Reidman președinte al comisiei de anchetă⁸⁹, care a recomandat ca BEM să emită acțiuni și să majoreze capitalul băncii.⁹⁰ Pe 2 august 2013, adunarea extraordinară a acționarilor BEM a propus efectuarea unei emisii suplimentare închise de acțiuni⁹¹, ca rezultat cota statului în BEM fiind redusă de la 56% la 33% + 1. Parlamentul a solicitat Guvernului să identifice soluții în termen de două luni⁹², dar nu a fost publicat niciun document în acest sens. Compania asociată lui Șor și-a ridicat participația de la 10% până la 34%⁹³, împreună cu alte companii din Regatul Unit controlate de directori din Rusia și Ucraina. Ca parte a acordului cu Guvernul, credite neperformante de un miliard de lei din bilanțul BEM urmau să fie vândute pentru a-i îmbunătăți lichiditatea.⁹⁴ Acest lucru a fost înfăptuit prin transferarea a aproximativ 80 de milioane de dolari de credite neperformante de la BEM către o companie fictivă din Regatul Unit cu parteneri din Cipru și Insulele Marshall.⁹⁵

⁷⁸ Adevarul Moldova, *În atacurile raider de la băncile din Republica Moldova au fost implicați și traficanți de arme*, 14 septembrie 2011, https://adevarul.ro/moldova/in-atacurile-raider-bancile-republica-moldova-fost-implicati-traficanti-arme-1_50ad01007c42d5a6638d66ed/index.html.

⁷⁹ Moldova.org, *Noi dezvăluiri despre Mafia din RM*, 13 septembrie 2011, <https://www.moldova.org/noi-dezvaluiri-despre-mafia-din-rm-224915-rom/>. „Lectom” SRL (UK), Rietel Limited către Lectom SRL (UK); transferul a fost posibil în baza ordonanțelor Judecătoriei economice nr. 2p / o – 48/12 din 7 martie 2012, 45/12 din 7 martie 2012 – emise de judecătorul Victor Orindaș, 2p / o – 44/12 din 12 martie 2012 și 2p / o – 43/12 din 12 martie 2012, emise de judecătoria Natalia Plugari.

⁸⁰ Raportul Comisiei parlamentare de investigare a fraudei bancare, octombrie 2019, <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=21a059ef-b34b-4ffc-ac89-cfb8eaf34b5>.

⁸¹ FMI, Aide Memoire a Misiunii FMI în Republica Moldova, 28 noiembrie 2012, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/52/mcs112112>.

⁸² Deputații Serghei Sîrbu și Vladimir Vitiuc, reprezentanți ai Partidului Comunist la acea vreme, deveniți mai târziu membri ai Partidului Democrat al lui Plahotniuc

⁸³ Cererea Nr. 29a din 30 august 2012, disponibilă <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=134&l=ro>.

⁸⁴ Hotărârea Guvernului nr. 1214e din 17 decembrie 1998, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=47780&lang=ro. Vezi și secțiunea „Continuitatea politică în Moldova post-sovietică a oferit oportunități economice pentru persoanele apropiate conducerii comuniste” de mai sus.

⁸⁵ PUBLIKA Fiodor Ghelici: *Vlad Filat a cumpărat 40% din acțiunile Băncii de Economii*, 8 februarie 2013, https://www.publika.md/fiodor-ghelici--vlad-filat-a-cumparat-40prc--din-actiunile-bancii-de-economii_1250371_comentarii.html.

⁸⁶ Publika, *Un miliard și jumătate de lei, pierdut în buzunarele businessmanilor. Cum a ajuns BEM în colaps financiar*, 2 februarie 2013, https://www.publika.md/un-miliard-si-jumatate-de-lei-pierdut-in-buzunarele-businessmanilor-cum-a-ajuns-bem-in-colaps-financiar_1240631.html.

⁸⁷ Veaceslav Negruța, *Cronologia situației la BEM în 4 capitole*, pagina 16, <https://vnegruta.files.wordpress.com/2015/05/2-bem-cronologie-parte-a-i.pdf>.

⁸⁸ Hotărârile Parlamentului din 15 februarie 2013, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=HHg%2bPLkzX0A%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO> și 22 februarie 2013, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=b9pr2LcLSfs%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO> și Hotărârea Parlamentului nr. 152 din 21 iunie 2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10358&lang=ro.

⁸⁹ Proiectul Hotărârii nr. 152 a Parlamentului cu privire la raportul Comisiei de anchetă pentru examinarea administrării pachetului de acțiuni de stat deținut de Banca de Economii SA și situația din sistemul financiar-bancar al Republicii Moldova, din 18 iunie 2013, <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/1825/language/ro-RO/Default.aspx>

⁹⁰ Kroll, Proiect Tenor – Faza de constatare Raport final elaborat pentru BNM, 2 aprilie 2015, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

⁹¹ Raport BEM 2014, pag. 23, http://bem.md/files/reports/Raportul%20Conducerii_2014.pdf.

⁹² Hotărârea Parlamentului nr. 152, din 21 iunie 2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10358&lang=ro.

⁹³ Rusoica Iana Gaydachuk era fostul director general al unei companii cu afaceri duty-free a lui Ilan Șor prin intermediul OOO Konstanta (Rusia) – Sisteme Informale Integrate SRL. <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/proprietarul-majoritar-al-bem-isi-are-sediul-la-ambasada-moldovei-de-la-moscova/>.

⁹⁴ Proiectul Tenor II – raport detaliat elaborat de către Kroll pentru BNM, 22 martie 2018, pagina 72, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2019/07/Raportul-Kroll-3.pdf>.

⁹⁵ Proiect Tenor – raport final, faza de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015, p. 31 și 13, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>. Roseau Alliance LLP (UK).

După consolidarea controlului asupra BEM alături de Unibank și Banca Socială, companiile lui Șor au circulat prin băncile sale 2,9 miliarde de dolari obținuți din împrumuturi către părți afiliate, cei mai mari beneficiari primind sute de milioane de dolari.⁹⁶ Expunerea creditară a BEM, Unibank și Banca Socială către companiile lui Șor a crescut de la 1,1 miliarde de lei în 2012⁹⁷ până la 7,9 miliarde de lei (75% din portofoliul de credite al băncilor)⁹⁸ la 31 octombrie 2014, înainte de ultima etapă a fraudei bancare.⁹⁹ BEM a ocolit cerințele de asigurare cu gaj a creditelor prin plasarea depozitelor interbancare în sumă de 13,9 miliarde de lei în bănci rusești, care, la rândul lor, au plasat aceeași sumă în depozite la BEM pentru a garanta împrumuturile către companiile din grupul Șor.¹⁰⁰ BNM era conștientă de aceste încălcări și de riscurile pe care le implicau, cel puțin începând cu anul 2013.¹⁰¹ BNM nu a reușit să impună respectarea cerințelor privind limitele expunerii la riscul de creditare bancară în perioada august 2012 - noiembrie 2014, perioadă în care a avut loc fraudă bancară.

MAIB a fost ținta unei încercări nereușite de preluare a acțiunilor folosind sistemul judiciar

În iulie 2011, mai multe companii și persoane fizice din Slovenia și Olanda au rămas fără participațiile lor de 27,5% în MAIB, în urma unei hotărâri false a Curții de arbitraj din Sankt Petersburg, Rusia, legalizată prin decizia Curții de Apel Bender din Moldova.¹⁰² Acțiunile au fost transferate unei companii din Seychelles care, la rândul său, a transferat 23,2% din acțiuni unei alte companii offshore, din Belize.¹⁰³ Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârea în septembrie 2011, întorcând acțiunile proprietarilor inițiali. După acest episod, acțiunile de la MAIB au fost restituite, iar președintele CNPF a demisionat, se presupune că sub presiunea Parlamentului.¹⁰⁴

Implicarea timpurie a Moldindconbank în spălarea banilor a generat semnale de alarmă, care au fost ignorate, în mare parte

Moldindconbank, controlată de Platon, a fost printre primii participanți în spălarea de bani la scară largă și au existat mai multe semnale de alarmă semnificative, care însă au fost ratate sau ignorate. De exemplu, în numeroase cazuri, au fost semnate cambii între societăți offshore înregistrate în Regatul Unit pentru a crea baza pentru transferul de fonduri provenite din activități ilicite.¹⁰⁵ Aceste cambii ar fi putut fi depistate dacă BNM ar fi avut o abordare mai eficientă de combatere a spălării banilor în ceea ce privește controalele pe teren (inspecțiile) și ar fi examinat documentele reale privind pretensele datorii. În cazul în care debitorii nu-și achitau datoriile, companiile creditoare depuneau cereri în instanțele din Moldova, solicitând proceduri simplificate pentru a obliga debitorul și garanții să efectueze rambursarea. Ordonanțele judecătorești erau trimise executorilor judecătorești care inițiau procedurile de executare și expediau titlurile executorii la

⁹⁶ Proiectul Tenor II - raport detaliat pregătit pentru BNM de către Kroll, 22 martie 2018, pagina 72, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2019/07/Raportul-Kroll-3.pdf>. Caritas Group ICS SRL a primit 442,3 milioane de dolari, Voximar-Com SRL - 394,2 milioane de dolari, Davema-Com SRL - 233,3 milioane de dolari, Provolirom SRL - 232 milioane de dolari, Contrade - 229,2 milioane de dolari și Danmira SRL - 214,9 milioane de dolari.

⁹⁷ Raportul final al proiectului - etapa de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015, pagina 22, tabelul 4, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

⁹⁸ Portofoliul de credite de la Banca de Economii, Banca Socială și Unibank, la 30 septembrie 2014, constituia 10,5 miliarde de lei, raportul BNM privind utilizarea creditelor de urgență, tabelul 1, pagina 6, <https://www.bnm.md/files/Raport.pdf>.

⁹⁹ Raportul final al proiectului - etapa de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015, pagina 42, tabelul 15, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

¹⁰⁰ Raportul final al proiectului - etapa de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015, pagina 56, paragraful 10.2.4, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

¹⁰¹ Raportul Comisiei Parlamentare speciale privind fraudă bancară (desecretizat), 20 martie 2015, pagina 13, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=mXG3ZvxlGJs%3D&tabid=109&language=ro-RO>.

¹⁰² Ziarul de Gardă, *Moldova-Raider SRL*, 8 septembrie 2011, <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/moldova-raider-srl/>.

¹⁰³ Stenogramele plenului Parlamentului din 29 septembrie 2011, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=C38RMPIOfRc%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>. Global System Corp. (Belize)

¹⁰⁴ Publika, *Șeful Comisiei Naționale a Pieței Financiare își va da azi DEMISIA*, 16 octombrie 2011, https://www.publika.md/main-seful-cnpf-isi-va-da-demisia_522871.html.

¹⁰⁵ Exemplu de cambie - <https://www.documentcloud.org/documents/3520227-PROMISSORY-NOTES>.

Moldindconbank. Mijloacele colectate erau transferate în conturile creditorilor din Moldova și Letonia și, ulterior, în străinătate.¹⁰⁶ Potrivit raportului de audit al BNM în privința Moldindconbank din 2014, contrar hotărârilor judecătorești, executorii au încasat bani din conturile corespondente ale băncilor rusești din Moldindconbank¹⁰⁷, în loc să ia mijloacele direct de la companiile rusești, pentru că acele companii nu aveau conturi în băncile moldovenești. Această schemă de spălare a banilor a implicat 19 bănci rusești cu conturi corespondente la Moldindconbank.¹⁰⁸ Ordonanțele judecătorești prevedeau că banii trebuie retrași din conturile companiilor rusești care garantau cambiile fictive. Însă acele companii nu aveau conturi în nicio bancă din Moldova. În schimb, executorii judecătorești au retras banii din conturile corespondente ale băncilor rusești deschise la Moldindconbank, ceea ce contravine ordonanțelor judecătorești.

Un alt semnal de alarmă viza companiile offshore care au spălat sute de milioane de dolari prin conturile lor la Moldindconbank¹⁰⁹, deși nu au raportat aproape niciun activ către autoritățile din Regatul Unit în 2011.¹¹⁰ Banca a fost obligată să verifice situațiile financiare și să monitorizeze continuu tranzacțiile¹¹¹, mai ales în cazul companiilor offshore.¹¹² BNM și SPCSB au amendat Moldindconbank cu 2 milioane de lei¹¹³ și, respectiv, 4,3 milioane lei,¹¹⁴ pentru neraportarea tranzacțiilor suspecte¹¹⁵, însă BNM nu a utilizat instrumentele de sancționare prevăzute de Legea instituțiilor financiare.¹¹⁶

BNM nu a întreprins acțiuni de aplicare a reglementărilor împotriva acționarilor MAIB și Moldindconbank decât după criza bancară din 2014

În decembrie 2015 și ianuarie 2016¹¹⁷ BNM a suspendat drepturile privind 43,11% din acțiunile MAIB aparținând unui grup de societăți fictive, deținute de Platon, pentru acțiuni concertate fără permisiunea BNM.¹¹⁸ Conform cerințelor legale, acționarii implicați au fost obligați să-și vândă acțiunile în termen de trei luni,¹¹⁹ dar nu au făcut-o. Ca urmare, MAIB a anulat acțiunile supuse verificării și apoi a emis acțiuni noi în aceeași valoare. În octombrie 2016, Parlamentul a adoptat o lege¹²⁰ permițând statului să cumpere

¹⁰⁶ OCCRP, *Laundromatul rusesc expus*, 20 martie 2017, <https://www.occrp.org/en/laundromat/the-russian-laundromat-exposed/>.

¹⁰⁷ Raportul Comisiei Parlamentare speciale privind fraudă bancară (desecretizat), 20 martie 2015, pagina 13, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=mXG3ZvxlGJs%3D&tabid=109&language=ro-RO>.

¹⁰⁸ OCCRP, *Băncile rusești și vărul lui Putin*, 22 august 2014, <https://www.occrp.org/en/laundromat/the-russian-banks-and-putins-cousin/>.

¹⁰⁹ Whistleblower Network News, *Howard Stephen Jeremy Wilkinson*, 19 octombrie 2020, <https://whistleblowersblog.org/whistleblower-of-the-week/howard-stephen-jeremy-wilkinson/>.

¹¹⁰ Raportul financiar Westburn Enterprises pentru 2012, <https://find-and-update.company-information.service.gov.uk/company/SC265387/filing-history/MzA5MDgxODkxMWFkaXF6a2N4/document?format=pdf&download=0> Raportul financiar Seabon Limited pentru 2011, <https://find-and-update.company-information.service.gov.uk/company/06026625/filing-history/MzA2NTAwMzIzM2FkaXF6a2N4/document?format=pdf&download=0>

¹¹¹ Regulamentul BNM nr. 172/2011, art. 24, alin. (2) lit. c), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=35952&lang=ro#.

¹¹² Regulamentul BNM nr. 172/2011, art. 33, alin. (4) lit. d), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=35952&lang=ro#.

¹¹³ Raportul „Laundromatul rusesc” al Comisiei parlamentare, pagina 10, secțiunea 18, <https://anticoruptie.md/ro/stiri/video-raportul-comisiei-laundromat-inga-grigoriu-a-explicat-cum-au-fost-spalati-bani-din-rusia-prin-intermediul-republicii-moldova-de-pest-22-de-miliarde-de-dolari-veaceslav-platon-printre-cei-implicati>.

¹¹⁴ Watchdog, *Laundromatul rusesc - o schemă de spălare de 70 de miliarde de dolari facilitată de elitele politice moldovenești*, Secțiunea 2, <https://watchdog.md/wp-content/uploads/2019/06/Russian-laundromat-Eng.pdf>.

¹¹⁵ „Laundromatul rusesc” – Raportul Comisiei parlamentare, pagina 8, secțiunea 8, <https://anticoruptie.md/ro/stiri/video-raportul-comisiei-laundromat-inga-grigoriu-a-explicat-cum-au-fost-spalati-bani-din-rusia-prin-intermediul-republicii-moldova-de-pest-22-de-miliarde-de-dolari-veaceslav-platon-printre-cei-implicati>.

¹¹⁶ Art. 38 din Legea instituțiilor financiare, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=88466&lang=ro#.

¹¹⁷ BNM, *BNM a blocat un grup de acționari ai BC „Moldova-Agroindbank” S.A. care activează concertat*, 22 ianuarie 2016, <https://www.bnm.md/ro/content/bnm-blocat-un-grup-de-actionari-ai-bc-moldova-agroindbank-sa-care-activeaza-concertat>.

¹¹⁸ Jurnal, *Surse din sistemul bancar: Acționarii MAIB au fost expropriati de acțiuni, iar beneficiarul operațiunii este un afacerist, care, de fapt, controlează țara*, 9 aprilie 2016, <https://www.jurnal.md/ro/economic/2016/4/9/surse-din-sistemul-bancar-actionarii-maib-au-fost-expropriati-de-actiuni-iar-beneficiarul-operatiunii-este-un-afacerist-care-de-fapt-controleaza-tara/>.

¹¹⁹ Articolul 15⁶(2) din Legea nr. 550 a instituțiilor financiare, din 21 iulie 1995, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95648&lang=ro#.

¹²⁰ Conform art. 106¹ din Constituția Republicii Moldova, Guvernul poate adopta o lege prin asumarea răspunderii în fața Parlamentului. Dacă Parlamentul nu demite guvernul în termen de 3 zile, proiectul de lege este considerat adoptat.

acțiunile unei bănci aflate sub administrare specială.¹²¹ În octombrie 2018, Agenția Proprietății Publice a vândut 41,09% din acțiunile MAIB suspendate anterior pentru suma de 451,5 milioane de lei¹²² unui consorțiu investițional internațional, din care făcea parte și BERD.¹²³ Un mecanism similar a fost aplicat și în cazul acțiunilor lui Platon la Moldindconbank, când BNM a blocat un pachet de 63,89%, în 2016, pentru că a acționat concertat fără aprobarea prealabilă a BNM.¹²⁴ Similar cu MAIB, Moldindconbank a anulat acțiunile și a emis altele noi, care ulterior, în 2019, au fost achiziționate de Agenția Proprietății Publice pentru suma de 760 de milioane de lei.¹²⁵ Două luni mai târziu, acțiunile au fost vândute unei companii bulgare cu 764 de milioane de lei.¹²⁶

În total, Republica Moldova a primit 1,2 miliarde de lei după vânzarea acțiunilor lui Platon din MAIB și Moldindconbank. Din aceste mijloace, 341 de milioane de lei au fost virăți în conturi speciale pentru a fi rambursați companiilor lui Platon în calitate de acționari inițiali. Celelalte 869 de milioane de lei au fost sechestrate de executorii judecătorești pentru a compensa daunele ce rezultă din sentința lui Platon pentru presupusa implicare în fraudă bancară.¹²⁷ Cu toate acestea, revizuirea dosarului penal al lui Platon¹²⁸ (care acum este examinat la Curtea de Apel Chișinău) ar putea duce la restituirea sumei confiscate de la bugetul de stat.¹²⁹ De fapt, Platon a inițiat deja mai multe acțiuni în arbitraj împotriva Republicii Moldova. Într-un caz, doi acționari MAIB¹³⁰ au acționat, fără succes, Moldova în judecată la Curtea de Arbitraj de la Stockholm în 2017.¹³¹ Asociatul lui Platon¹³² a depus o altă cerere adresată autorităților moldovenești în iunie 2020,¹³³ întrebând de ce Guvernul a vândut acțiunile¹³⁴ sub valoarea de piață.

Garanțiile de stat pentru acoperirea depozitelor bancare și plata datoriilor către creditori au fost finanțate prin emiterea obligațiunilor de stat

Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară (CNSF) a constatat că există riscul unei crize financiare sistemice și a recomandat aprobarea măsurilor de stabilitate macroeconomică sub forma unei garanții

¹²¹ Art. 218 din Legea privind redresarea și rezoluția bancară nr. 232 din 3 octombrie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95373&lang=ro#. Art. 54¹ din Legea privind administrarea și deținutarea proprietății publice nr. 121 din 4 mai 2007, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107326&lang=ro#.

¹²² Agenția Proprietății Publice, comunicat de presă din 2 octombrie 2018, <https://app.gov.md/comunicat-3-1531>.

¹²³ Moldova Agroindbank, *Vânzarea pachetului de 41,09% acțiuni emise de BC „Moldova Agroindbank” SA*, 4 octombrie 2018, <https://www.maib.md/ro/evenimente/vanzarea-pachetului-de-41-09-actiuni-emise-de-bc-moldova-agroindbank-sa-1>.

¹²⁴ BNM, *Banca Națională a Moldovei a blocat un grup de acționari ai BC „Moldindconbank” S.A. care activează concertat*, <https://www.bnm.md/en/content/national-bank-moldova-blocked-group-shareholders-bc-moldindconbank-sa-acting-concert>.

¹²⁵ Hotărârea Guvernului nr. 51, din 30 ianuarie 2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112424&lang=ro.

¹²⁶ Agenția Proprietății Publice, comunicat de presă din 18 martie 2019, <https://app.gov.md/au-fost-achizitionate-actiunile-unei-banci-de-importanta-sistemica-3-1560>.

¹²⁷ Ziarul de Gardă, *Avocați din Ucraina solicită Guvernului de la Chișinău despăgubiri de peste 20 de milioane de dolari pentru un fost acționar al unor bănci comerciale din R. Moldova. Reacția autorităților*, 3 iunie 2020, <https://www.zdg.md/importante/doc-avocati-din-ucraina-solicita-guvernului-de-la-chisinau-despagubiri-de-pest-20-de-milioane-de-dolari-pentru-un-fost-actionar-al-unor-banci-comerciale-din-r-moldova-reactia-autoritatilor/>.

¹²⁸ La 18 mai 2020, procurorul general Alexandr Stoianoglo a declarat într-o conferință de presă că dosarul privind implicarea lui Platon în „Furtul miliardului” a fost fabricat, că Platon a fost condamnat ilegal și că procuratura va solicita revizuirea acestui caz. La 15 iunie 2020, Judecătoria sectorului Chișinău, oficiul Ciocana, a admis cererea. Instanța a suspendat executarea hotărârilor judecătorești cu privire la Platon în dosarul BEM, prin care fusese condamnat la 18 ani de închisoare, având interdicție să ocupe funcții în sistemul bancar timp de cinci ani. În aceeași zi, Platon a fost eliberat din penitenciar. Eliberarea lui Platon din închisoare a fost posibilă inclusiv prin anularea sentinței în cazul Moldasig în ianuarie 2020 și trimiterea cauzei spre rejudecare în prima instanță. La 28 mai 2021, PCOCSC a renunțat la acuzațiile în cazul lui Platon privind furtul miliardului, pe motiv că „fapta incriminată nu a fost comisă de Veaceslav Platon”. La 14 iunie 2021, Platon a fost achitat de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani. Acest caz se află pe rol la Curtea de Apel Chișinău. Mai multe detalii la https://ipre.md/wp-content/uploads/2021/10/Opinie_MEMO_editie_speciala_25.10.2021_final_EN.pdf și https://old.crim.org/wp-content/uploads/2020/11/Buletin-informativ-Nr.26_ENG.pdf.

¹²⁹ Ziarul de Gardă, *Drumul lui Platon spre libertate și al statului spre plata unor despăgubiri de miliarde*, 22 mai 2020, <https://www.zdg.md/importante/drumul-lui-platon-spre-libertate-si-al-statului-spre-plata-unor-despagubiri-de-miliarde/>.

¹³⁰ Evrobalt LLC și Kompozit LLC

¹³¹ Jurnal, *Războiul pentru controlul Moldova-Agroindbank: Moldova a câștigat arbitrajul de la Stockholm*, 13 decembrie 2017, <https://www.jurnal.md/ro/economic/2017/12/13/razboiul-pentru-controlul-moldova-agroindbank-moldova-a-castigat-arbitrajul-de-la-stockholm/>.

¹³² Igor Ciuko deține 4,24% din acțiunile Moldindconbank. El a fost anterior avocatul companiei ucrainene VVD a lui Platon.

¹³³ AGORA, *O companie din Ucraina cere despăgubiri de milioane de la Guvernul RM: Ar avea legături cu Veaceslav Platon*, 2 iunie 2020, <https://agora.md/stiri/72055/o-companie-din-ucraina-cere-despagubiri-de-milioane-de-la-guvernul-rm-ar-avea-legaturi-cu-veaceslav-platon-doc>.

¹³⁴ Hotărârea Guvernului nr. 51, din 30 ianuarie 2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112424&lang=ro.

de stat de până la 9,5 miliarde de lei. La 7 noiembrie 2014, BNM a transmis CNSF un plan de urgență cu analiza situației precare din BEM, Banca Socială și Unibank și estimări privind costul intervenției.¹³⁵ În acel moment, Plahotniuc a insistat asupra emiterii garanțiilor de stat pentru a asigura împrumuturile de urgență acordate de BNM băncilor comerciale. Guvernatorul BNM l-ar fi convins pe premierul Iurie Leancă, potrivit surselor, că împrumuturile sunt necesare pentru rambursarea depozitelor clienților la băncile aflate în dificultate. La 13 noiembrie 2014, prim-ministrul Leancă a semnat decizia de acordare a creditelor de urgență.¹³⁶ În martie 2015, CNSF a constatat necesitatea acordării unui sprijin suplimentar băncilor, iar Guvernul a emis o garanție de stat suplimentară în valoare de 5,3 miliarde de lei, aducând suma totală la 14,5 miliarde de lei.

La 3 octombrie 2016, Parlamentul a aprobat emisia de obligațiuni de stat pentru atragerea mijloacelor în vederea executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat. La 17 iunie 2021, un grup de deputați ai Partidului Socialiștilor a contestat această lege la Curtea Constituțională pe motiv că creează o povară suplimentară pentru bugetul de stat, deoarece cheltuielile cresc în fiecare an. La 22 aprilie 2022, Curtea Constituțională a decis că o hotărâre a Parlamentului este necesară în temeiul Constituției Republicii Moldova pentru a emite garanții și că Parlamentul nu a adoptat nicio decizie de acest fel.¹³⁷

Garanțiile de stat au fost administrate necorespunzător și au adus beneficii persoanelor afiliate implicate în fraudă, delapidare și spălare de bani

În perioada 19-24 noiembrie 2014, Victoriabank, aflată sub controlul lui Plahotniuc și Șor, a plasat depozite în valoare de 1,8 miliarde de lei în BEM.¹³⁸ Această lichiditate suplimentară a permis BEM să majoreze creditarea companiilor din grupul Șor, deși BEM a avut probleme financiare și nu a putut rambursa un depozit plasat anterior de Victoriabank, în valoare de 93 de milioane de lei.¹³⁹ La 25 și 26 noiembrie, companiile afiliate lui Șor au împrumutat 956 de milioane de dolari de la Banca Socială și au transferat fondurile în conturile din Privatbank (Letonia) ale companiilor înregistrate în Belize, Republica Dominicană și Insulele Marshall.¹⁴⁰ La 27 noiembrie 2014, BEM a fost plasată sub administrare specială, fiind urmată câteva zile

¹³⁵ Raportul BNM privind utilizarea creditelor de urgență, 2020, <https://www.bnm.md/files/Raport.pdf>.

¹³⁶ Hotărârea Guvernului nr. 938-11 privind asigurarea stabilității macroeconomice în contextul conjuncturii regionale, din 13 noiembrie 2014; Hotărârea Guvernului nr.124 privind asigurarea stabilității sistemului bancar în Republica Moldova, din 30 martie 2015; procesul-verbal CNSF 2 din 3 noiembrie 2014 și procesul-verbal CNSF 3/2015 din 26 martie 2015. Project Tenor – raport final, faza de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015, p. 31 și 13, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>. Stenograma ședinței secrete a Guvernului din 7 noiembrie 2014; Ziarul de Gardă, 19 noiembrie 2016, <https://www.zdg.md/stiri/politic/doc-stenograma-sedintei-in-care-s-a-decis-acordarea-a-95-mlrd-de-lei-bancilor-falimentare-candu-noi-avem-filtre/>. Hotărârea Guvernului nr. 938 din 13 noiembrie 2014, alin.8, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84860&lang=ro.

¹³⁷ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 60 din 22 aprilie 2022, de inadmisibilitate a sesizării nr. 141a / 2021 privind controlul constituționalității Legii nr. 235, din 3 octombrie 2016 privind emisiunea obligațiilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014, și nr. 101 din 1 aprilie 2015, care urmează să fie executate de către Ministerul Finanțelor, <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1169&l=ro>. Curtea a constatat că dreptul de proprietate al cetățenilor nu este încălcat, deoarece este sarcina autorităților de a administra mijloacele financiare ale statului. Mai mult decât atât, întrucât acordul dintre BNM și Ministerul Finanțelor este guvernat și de prevederile Legii cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat, Curtea constată că controlul constituționalității ar pune sub semnul întrebării relația dintre două autorități publice centrale care implementează politicile financiare ale statului. De asemenea, Curtea a constatat că Ministerul Finanțelor a emis garanțiile de stat înainte de publicarea și intrarea în vigoare a hotărârilor de guvern, iar nepublicarea acestora le face inexistente. Obiectul sesizării a fost extins, iar o adresă a fost formulată Parlamentului, deși cauza nu a fost examinată în fond.

¹³⁸ Raportul final al proiectului, etapa de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015, pagina 58, tabelul 25, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

¹³⁹ Mold-street, *Probleme financiare la Banca de Economii. Nu poate returna 93 de milioane de lei*, 15 septembrie 2014, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=3225>.

¹⁴⁰ Project Tenor – raport final, faza de constatare, elaborat pentru BNM de Kroll, 2 aprilie 2015 pag. 62, secțiunea 10.3.4, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>. Danley Impex LP, United Technologies LP, Royalport Ltd., Vercell Solutions LP, and Expovision Logistics LP. Contrade SRL, Danmira SRL, Davema SRL, Caritas Group, Voximar SRL. Dracard SRL, Caritas Group SRL, Voximar-com SRL, and Provolirom SRL

mai târziu de Banca Socială și Unibank.¹⁴¹ Din acest moment și până la 2 aprilie 2015, BNM a acordat în total 14,1 miliarde de lei în împrumuturi de urgență către BEM, Banca Socială și Unibank.¹⁴² Mijloacele au fost utilizate pentru rambursarea depozitelor persoanelor fizice (6,9 miliarde de lei), depozitelor întreprinderilor (4,6 miliarde de lei), depozitelor interbancare (2,6 miliarde de lei) și altor creditori.¹⁴³ Odată cu emiterea garanțiilor, rambursările mai mari de 500.000 de lei au necesitat aprobare specială. Cu toate acestea, administratorii speciali desemnați de BNM la cele trei bănci devalizate au ignorat această prevedere și au rambursat depozitele plasate de Victoriabank în BEM, precum și depozitele altor părți afiliate, în privința cărora există suspiciuni legate de spălarea banilor.¹⁴⁴ Nu este clar de ce Guvernul nu a stabilit un plafon pentru compensarea depozitelor. Propunerea de a nu stabili plafoane pentru compensarea depozitelor a fost înaintată de Ministrul Economiei de la acea vreme, Andrian Candu – asociat apropiat (și fin) al lui Plahotniuc, la 7 noiembrie 2014, când a fost aprobată prima garanție de stat.¹⁴⁵

Mecanisme precum cele aplicate în sistemul bancar au fost utilizate pentru a prelua companiile de asigurări

Similar cu acțiunile de preluare ostilă a băncilor, hotărârile judecătorești bazate pe creanțe fictive au fost folosite pentru a prelua controlul asupra marilor companii de asigurări, transferând, astfel, dreptul de proprietate către companii fictive fără aprobarea CNPF. Acțiunile ASITO au fost transferate printr-o hotărâre judecătorească din mai 2011, emisă de Judecătoria sectorului Botanica, municipiul Chișinău, către o companie offshore asociată cu Platon, care a preluat cotele de 34,8% și de 48,3% de la Insurance Consult SRL și, respectiv, Moldovan Investments Limited. În iulie 2011, acțiunile au fost transferate unei societăți fictive din Regatul Unit, în baza unei hotărâri emise de Judecătoria sectorului Buiucani, municipiul Chișinău.¹⁴⁶ În 2012, pachete de 17% și 16% au fost vândute către două companii offshore din Cipru. Această tranzacție a intrat în atenția CNPF, care a constatat că ASITO și-a redus în mod artificial activele nete pentru a subevalua acțiunile și a reduce prețul de vânzare.¹⁴⁷ După ce Platon a preluat acțiunile ASITO, s-a iscat un scandal în jurul suspendării asigurărilor de pensie suplimentară¹⁴⁸, unde primele nu acopereau plățile către deținătorii de polițe de asigurare.¹⁴⁹ Plățile pentru asigurările de pensie suplimentară, cu o rată anuală a dobânzii de până la 200%, urmau a fi efectuate pentru întreaga perioadă până la scadența contractelor. De aceea, Platon a vrut să scape de aceste contracte de asigurare. Ca urmare, acestea au fost suspendate printr-o hotărâre judecătorească la cererea a doi acționari minoritari ucraineni¹⁵⁰, care

¹⁴¹ Raportul comisiei parlamentare de anchetă a fraudei bancare, martie 2015, pagina 15, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=mXG3ZvxIGJs%3D&tabid=109&language=ro-RO>.

¹⁴² Raportul BNM privind utilizarea creditelor de urgență, alin. 33, pagina 12, <https://www.bnm.md/files/Raport.pdf>.

¹⁴³ Raportul BNM privind utilizarea creditelor de urgență, alin. 38, tabelul 4 la pag. 14, <https://www.bnm.md/files/Raport.pdf>.

¹⁴⁴ Raportul de țară al FMI nr. 16/19, Raportul de țară privind consultarea pe marginea articolului IV 2015 și al treilea Post-program, discuții de monitorizare-comunicat de presă; Raportul de țară; și declarația Directorului Executiv pentru Republica Moldova, 20 ianuarie 2016, <https://imf.md/press/cr1619.pdf>.

¹⁴⁵ Ziarul de Gardă, *Stenograma ședinței [Guvernului] în care s-a decis acordarea a 9,5 miliarde de lei băncilor falimentare. CANDU: „Noi avem filtre”*, 19 noiembrie 2016, <https://www.zdg.md/stiri/politic/doc-stenograma-sedinței-in-care-s-a-decis-acordarea-a-95-mld-de-lei-bancilor-falimentare-candu-noi-avem-filtre/>.

¹⁴⁶ Moldova.org, *Noi dezvăluiri despre Mafia din RM*, 13 septembrie 2011, <https://www.moldova.org/noi-dezvaluiri-despre-mafia-din-rm-224915-rom/>.

¹⁴⁷ Decizia CNPF nr. 7/17, din 22 februarie 2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=11417&lang=ro.

¹⁴⁸ Mold-street, *Produsul „revoluționar” care poate distruge compania Asito*, 23 septembrie 2015 <https://www.mold-street.com/?go=news&n=4122>.

¹⁴⁹ Asigurările de pensii au fost emise în anii '90 cu o rată anuală a dobânzii de până la 200%, având în vedere inflația ridicată la acel moment. Pe măsură ce rata inflației a scăzut de-a lungul anilor, primele de asigurare colectate de companie nu au mai acoperit plățile către clienți <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2014/08/Decizia-Judecatoarei-Svetlana-Garstea-Bria.pdf>.

¹⁵⁰ Scrisoarea CNPF din 13 noiembrie 2013 către Consiliul Superior al Magistraturii, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2014/08/CSM-Comisia-Nationala-a-Pietei-Financiare.pdf>.

se presupune că acționau ca intermediari ai lui Platon. De remarcat este graba cu care a fost soluționată cauza: într-o singură zi au fost depuse plângerile, instanța a emis hotărârea, iar executorul judecătoresc a executat-o imediat, suspendând plățile.

Un alt exemplu se referă la preluarea companiei de asigurări Moldasig, care a fost înființată în 2002 de către entități de stat și a generat profituri semnificative din tranzacții cu mai multe instituții și companii de stat. În 2008, Moldasig a efectuat o emisiune de acțiuni și a intrat sub controlul unei companii fictive din Cipru, reprezentată de fiul președintelui Voronin, care a cumpărat 80% din acțiuni.¹⁵¹ În 2009, ca și în cazul ASITO, o hotărâre adoptată de Judecătoria Chișinău a dispus transferul a 100% din capitalul Moldasig unui cetățean ucrainean în contul unei datorii fictive în valoare de 12 milioane de euro.¹⁵² Nu este clar modul în care acțiunile au fost transferate ulterior, dar în 2012, CNPF a acordat unei companii de asigurări private rusești permisiunea de a vinde 80% din acțiunile Moldasig¹⁵³ către cinci firme controlate de Platon,¹⁵⁴ cu mijloace de la companii fictive implicate în spălarea banilor.¹⁵⁵ În încercarea de a evita cerințele de reglementare, fiecare companie a achiziționat pachete mai mici de 20% - plafon care necesită permisiunea CNPF (în 2016 acesta a fost redus la 10%).¹⁵⁶ Cu toate acestea, legea interzice, de asemenea, să se acționeze în mod concertat, după cum s-a întâmplat în mod evident în cazul de față, în privința căruia CNPF nu a întreprins acțiuni.¹⁵⁷

Au fost deturnate mijloace din conturile Biroului National al Asiguratorilor de Autovehicule (BNAA) deschise în băncile controlate de Platon

În decembrie 2014, Platon ar fi exercitat controlul indirect asupra BNAA prin numirea unui asociat în funcția de director adjunct,¹⁵⁸ care ar fi exclus apoi alte companii de asigurări din contracte avantajoase.¹⁵⁹ Deși membrii BNAA și-au ales un nou director o lună mai târziu, un judecător al Judecătoriei Chișinău, la solicitarea companiei de asigurări a lui Platon, i-a interzis Consiliului BNAA să emită hotărâri¹⁶⁰ și a limitat accesul la conturile deținute la băncile controlate de Platon (Moldindconbank și MAIB). În schimb, aceste bănci i-au permis directorului adjunct demis să efectueze mai multe operațiuni în februarie 2015,¹⁶¹ prin care a delapidat 30 de milioane de lei de la BNAA.¹⁶²

¹⁵¹ Timpul, Cum a preluat Oleg Voronin Moldasig-ul, 28 iulie 2015, [https://web.archive.org/web/20100731205554/https://www.timpul.md/articol/cum-a-acaparat-oleg-voronin-moldasig-ul-\(vezi-documente\)-13772.html](https://web.archive.org/web/20100731205554/https://www.timpul.md/articol/cum-a-acaparat-oleg-voronin-moldasig-ul-(vezi-documente)-13772.html).

¹⁵² Timpul, Cum a acaparat Oleg Voronin Moldasig-ul, 28 iulie 2015, [https://web.archive.org/web/20100731205554/https://www.timpul.md/articol/cum-a-acaparat-oleg-voronin-moldasig-ul-\(vezi-documente\)-13772.html](https://web.archive.org/web/20100731205554/https://www.timpul.md/articol/cum-a-acaparat-oleg-voronin-moldasig-ul-(vezi-documente)-13772.html).

¹⁵³ CNPF, Ședința Consiliului de Administrație al CNPF, 3 iulie 2012, https://www.cnpf.md/ro/sedinta-cosiliului-de-administratie-al-comisiei-nationale-a-pietei-financiare-6307_92574.html#.

¹⁵⁴ Adevarul Moldova, Firme implicate în atacuri raider sunt noii proprietari ai Moldasig, 2 august 2012, https://adevarul.ro/moldova/economie/firme-implicate-atacuri-raider-noii-proprietari-moldasig-1_50aee5e57c42d5a663a18b00/index.html.

¹⁵⁵ RISE Moldova, Profilul lui Platon, 16 octombrie 2020, <https://profiles.rise.md/profile.php?id=200722151732&lang=eng>.

¹⁵⁶ Art. 29 alin. (3) din Legea asigurărilor nr. 407, din 12 decembrie 2006 (în formularea anului 2012). Conform prevederilor legale, este interzisă împrumutarea de fonduri pentru achiziționarea de acțiuni ale societăților de asigurare (art.21 alin. (4) din Lege).

¹⁵⁷ <https://deschide.md/ro/stiri/economic/76323/DOC--Cum-Platon-a-cump%C4%83rat-Moldasig-cu-banii-de-la-Moldasig.htm?fbclid=IwAR2A8kWJgMGOXuzPsp8oKXUKai6UG8UK5vOlxtDmS1ZkfECvGfY2MJO1c>.

¹⁵⁸ Directorul BNAA la acea vreme l-a angajat pe cunoscutul lui Platon în funcția de director adjunct, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/03/Contract-de-munca-Pinchuk-O.pdf>.

¹⁵⁹ Mold-street, Anchetă: Sistemul Cartea Verde, fraudat cu ajutorul băncilor, 11 iunie 2015, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=3861>.

¹⁶⁰ Ziarul de Gardă, O judecătore, două bănci și un ucrainean misterios, rețeta succesului într-o schemă de 2 milioane USD, 7 septembrie 2015, <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/o-judecatoare-doua-banci-si-un-ucrainean-misterios-reteta-succesului-intr-o-schema-de-2-milioane-usd/>.

¹⁶¹ Contractul dintre Moldindconbank și BNAA din 30 ianuarie 2015, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/03/Contractele-de-depozit-cu-Moldindconbank.pdf>.

¹⁶² Anticorupție, 10 martie 2016, Ucraineni „platonici”, cu afaceri la Chișinău, <https://anticoruptie.md/en/investigations/economic/platonic-ukrainians-businesses-in-chisinau>

III. EVALUAREA FACTORILOR DE INFLUENȚĂ ȘI RĂSPUNSUL INSTITUȚIONAL

a. Eșecurile BNM în ceea ce privește licențierea, supravegherea și aplicarea legislației au perpetuat fraudă din sectorul bancar și au agravat prejudiciul financiar adus statului

BNM a demonstrat capacitatea de a întreprinde acțiuni ferme de punere în aplicare a legii și a fost capabilă să identifice riscurile din sectorul bancar, legate de acționariatul obscur și creditarea părților afiliate, după efectuarea mai multor inspecții la bănci, dar a eșuat în exercitarea rolului său de supraveghere în privința schemelor masive de fraudă, delapidare și spălare de bani care au avut loc în perioada respectivă

Departamentul de supraveghere al BNM a fost considerat că ar fi avut capacitatea să depisteze încălcările reglementărilor și să întreprindă măsuri de aplicare a legii, fiind descris drept „practic” și „proactiv”.¹⁶³ În special pentru că, în 2009, BNM a retras licența InvestPrivatBank – o bancă de dimensiuni medii, controlată de o companie fictivă înregistrată în Regatul Unit¹⁶⁴ – din cauza unei concentrări înalte de credite ipotecare riscante¹⁶⁵, pentru utilizarea necorespunzătoare a mijloacelor creditare¹⁶⁶ și acordarea de împrumuturi asigurate cu gajuri necorespunzătoare, adesea constând în obiecte nefinalizate.

InvestPrivatBank a înglobat practicile negative ale altor bănci din Moldova și a pus în gardă BNM cu privire la riscurile potențiale, în special la băncile sistemice precum BEM. În 2010, BNM a efectuat inspecții la alte bănci¹⁶⁷, în cazul unora luând măsuri pentru reducerea limitelor de expunere la credite.¹⁶⁸ BNM a intervenit la BEM în noiembrie 2011 și a obligat-o să majoreze rezervele pentru creditele neperformante.¹⁶⁹ Ca urmare, până la finele anului 2012, BNM a majorat cerințele minime de capital la bănci¹⁷⁰, mult peste cele aplicate în Uniunea Europeană.¹⁷¹ BNM a efectuat numeroase controale suplimentare pe teren și inspecții tematice și inspecții tematice, în 2013 și 2014, și a constatat zeci de încălcări privind lipsa monitorizării tranzacțiilor, lipsa informațiilor privind sursa fondurilor, neverificarea beneficiarilor efectivi, nerespectarea raportării tranzacțiilor și activităților suspecte.¹⁷² Guvernanța slabă a fost, de asemenea, identificată ca un risc major pentru stabilitatea financiară sistemică¹⁷³, băncile fiind implicate în spălare de bani și fraudă, având

¹⁶³ Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml> și Consultările din 2010 pe marginea Articolului IV și Raportul de evaluare privind consultarea pe marginea Articolului IV din 2010, Primele revizuiți în cadrul Aranjamentului extins și în cadrul Aranjamentului pe trei ani în cadrul Facilității de Credit extinse și cererea de modificare a unui criteriu de performanță, Raportul de țară al FMI nr. 10/234, 27 iulie 2010, https://imf.md/press/sr-jul2010_cr10234.pdf.

¹⁶⁴ BNM, raport anual pentru anul 2009, <https://www.bnm.md/files/ra2009en.pdf>. Tabor Projects Limited (UK).

¹⁶⁵ Republica Moldova: Cerere pentru un Aranjament pe trei ani în cadrul Facilității de Credit Extinse și Cerere pentru un Aranjament Extins, Raportul de țară al FMI nr. 10/32, 1 februarie 2010, <https://imf.md/press/SR-2010-cr1032.pdf>.

¹⁶⁶ BNM, raport anual pentru anul 2009, <https://www.bnm.md/files/ra2009en.pdf>.

¹⁶⁷ Republica Moldova: Cerere pentru un Aranjament pe trei ani în cadrul Facilității de Credit Extinse și Cerere pentru un Aranjament Extins, Raportul de țară al FMI nr. 10/32, 1 februarie 2010, <https://imf.md/press/SR-2010-cr1032.pdf>.

¹⁶⁸ Republica Moldova: Cerere pentru un Aranjament pe trei ani în cadrul Facilității de Credit Extinse și Cerere pentru un Aranjament Extins, Raportul de țară al FMI nr. 10/32, 1 februarie 2010, <https://imf.md/press/SR-2010-cr1032.pdf>.

¹⁶⁹ Raportul Comisiei parlamentare din 2013 conduse de Oleg Reidman, pagina 10, <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?id=2c7b85fe-5b04-4a52-97f0-67536716549a>.

¹⁷⁰ BNM a majorat capitalul minim necesar la 200 de milioane de lei sau 12,5 milioane de euro la acel moment; regulamentul BNM nr. 269 din 17 octombrie 2001, Secțiunea 9, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=48900&lang=ro#.

¹⁷¹ Cerințele minime pentru băncile din UE sunt de 5 milioane de euro; Directiva UE 2013/36, art. 12, Secțiunea 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=RO>.

¹⁷² Raportul de țară al FMI nr. 16/19, Raportul de evaluare privind consultările pe marginea Articolului IV 2015 și al treilea post-program, discuții de monitorizare - comunicat de presă; Raportul de evaluare; Declarația directorului executiv pentru Republica Moldova, 20 ianuarie 2016, <https://imf.md/press/cr1619.pdf>.

¹⁷³ FMI, Consultări pe marginea Articolului IV și primele discuții de monitorizare post-program - raportul de evaluare; comunicat de presă; declarația directorului executiv pentru Republica Moldova, Raportul de țară al FMI nr. 14/190, iulie 2014, <https://imf.md/press/cr14190.pdf>.

roluri neclare privind acționarii și managementul, influență semnificativă a acționarilor,¹⁷⁴ consilii de administrație lipsite de independență, acționari care ordonau efectuarea de tranzacții cu persoane afiliate,¹⁷⁵ precum și absența comitetelor de audit și de risc.¹⁷⁶

Deși BNM a emis avertismente în scris, a aplicat amenzi și a solicitat planuri de redresare de la bănci¹⁷⁷, nu a reușit să cerceteze semnalele de alarmă privind spălarea banilor și să ia măsuri suficiente de punere în aplicare a cadrului legal pe baza riscurilor reale, identificate în cadrul inspecțiilor și auditurilor la bănci.¹⁷⁸ Nu este clar de ce BNM a introdus administrarea specială la BEM abia în noiembrie 2014¹⁷⁹, în loc să o introducă în perioada când a fost modificată Legea privind garanțiile de stat în 2014¹⁸⁰, sau când Guvernul a aprobat prima garanție de stat în 2014.¹⁸¹ În plus, BNM nu a verificat în ce măsură băncile au respectat procedurile de verificare a clienților la deschiderea conturilor corespondente pentru băncile rusești în perioada 2010–2014.¹⁸² Această lipsă de acțiuni demonstrează necesitatea ca BNM să asigure un control mai riguros al combaterii spălării banilor în cadrul inspecțiilor bancare și eforturi mai robuste de investigare a potențialelor fraude și spălării de bani.¹⁸³

Până la criza bancară din 2014, BNM nu a depus niciodată eforturi serioase pentru aplicarea reglementărilor privind beneficiarii efectivi

Eșecul aplicării legislației de către BNM este evident, în special în cazul incapacității sau nedorinței BNM de a identifica beneficiarii efectivi ai băncilor și de a se asigura că aceștia au fost evaluați ca fiind „competenți și onorabili”¹⁸⁴, precum și de a facilita depistarea creditarea excesivă a persoanelor afiliate, concentrarea împrumuturilor și lichiditatea.¹⁸⁵ Deși BNM a redus progresiv plafonul de raportare a beneficiarilor efectivi

¹⁷⁴ Proiectul Tenor II - raport detaliat pregătit pentru BNM de către Kroll, 22 martie 2018, pagina 72, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2019/07/Raportul-Kroll-3.pdf>.

¹⁷⁵ Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml>.

¹⁷⁶ Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml>.

¹⁷⁷ Raportul de personal privind consultările pe marginea Articolului IV 2015 și discuțiile de monitorizare a celui de-al treilea post-program - Comunicat de Presă; Raportul de personal; și Declarația directorului executiv pentru Republica Moldova, Raportul de țară al FMI nr. 16/19, 20 ianuarie 2016, <https://imf.md/press/cr1619.pdf>.

¹⁷⁸ Republica Moldova: Cerere pentru un Aranjament pe trei ani în cadrul Facilității de Credit Extinse și Cerere pentru un Aranjament Extins, Raportul de țară al FMI nr. 10/32, 1 februarie 2010, <https://imf.md/press/SR-2010-cr1032.pdf>.

¹⁷⁹ Raportul Comisiei parlamentare speciale privind fraudă bancară, 20 martie 2015, pagina 15, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=mXG3ZvxIGJs%3D&tabid=109&language=ro-RO>.

¹⁸⁰ Pe 25 septembrie 2014.

¹⁸¹ Pe 7 noiembrie 2014.

¹⁸² Standardele Cunoașteți Clientul (KYC) sunt concepute pentru a proteja instituțiile financiare împotriva fraudei, corupției, spălării banilor și finanțării terorismului. Regulamentul BNM nr. 172/2011, art. 35, secțiunea 9, și art. 36, secțiunea 5, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=35952&lang=ro#.

¹⁸³ Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml>.

¹⁸⁴ Republica Moldova: Cerere pentru un Aranjament pe trei ani în cadrul Facilității de Credit Extinse și Cerere pentru un Aranjament Extins, Raportul de țară al FMI nr. 10/32, 1 februarie 2010, <https://imf.md/press/SR-2010-cr1032.pdf>.

¹⁸⁵ Art. 10, secțiunea 5, din Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, nr. 190/2007, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=24271&lang=ro#; Republica Moldova: 2006, Consultări pe marginea Articolului IV și solicitarea unui aranjament pe trei ani în cadrul Instrumentului de reducere a sărăciei și asigurare a creșterii — raportul de evaluare; declarația de evaluare; anunț de informare publică și comunicat de presă privind discuția Comitetului Executiv; și declarația directorului executiv pentru Republica Moldova, Raportul de țară al FMI nr. 06/184, 25 mai 2006, <https://imf.md/press/SR-cr06184.pdf>; Republica Moldova: prima evaluare în cadrul Aranjamentului de trei ani în cadrul Instrumentului de reducere a sărăciei și asigurare a creșterii și cererile de renunțare la criteriul de performanță și de sporire a accesului — raportul de evaluare; suplimentul de evaluare; comunicat de presă privind discuția Comitetului Executiv; și declarația directorului executiv pentru Republica Moldova, Raportul de țară al FMI nr. 07/45, 6 februarie 2007, <https://imf.md/press/cr0745.pdf>; și 2014 Articolul IV consultarea și primele discuții de monitorizare post-program: raportul de evaluare; comunicat de presă; și declarația directorului executiv pentru Republica Moldova, Raportul de țară al FMI nr. 14/190, iulie 2014, <https://imf.md/press/cr14190.pdf>. Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml>.

de la 10% până la 5%, apoi la 1%¹⁸⁶, acționarii, pur și simplu, și-au divizat participațiile în companii fictive mai mici, procedură denumită „Foarfecile moldovenești”. Acționarii, având acțiuni obținute fără aprobarea BNM, pot avea dreptul de vot suspendat de BNM până la aprobare sau acționarii relevanți pot fi obligați să înstrăineze acțiunile deținute.¹⁸⁷ Există întrebări cu privire la motivul pentru care BNM nu a intervenit în diversele modificări de acționariat din perioada 2010-2014, în special pentru a bloca acționarii care au achiziționat acțiunile băncii în mod concertat,¹⁸⁸ folosind fonduri împrumutate de companiile offshore.¹⁸⁹ Abia în 2015, BNM a instituit supravegherea la MAIB, Moldindconbank și Victoriabank¹⁹⁰ în privința structurilor netransparente și a împrumuturilor cu risc sporit¹⁹¹, dar acțiunile BNM în cazul acestor bănci au fost întreprinse doar după ce guvernatorul Drăguțanu, considerat apropiat de Partidul Democrat¹⁹² condus de Plahotniuc, a demisionat în 2015. În 2016, BNM a dispus ca grupul lui Platon să vândă 43% din cota nedeclarată în MAIB.¹⁹³ Pentru că acest lucru nu s-a întâmplat, MAIB a anulat acțiunile și, în cele din urmă, acestea au fost vândute la Bursa de Valori a Moldovei (BVM) unui consorțiu condus de BERD.¹⁹⁴ În mod similar, acțiunile Moldindconbank au fost anulate și oferite spre vânzare la BVM, ceea ce a dus la achiziționarea unui pachet de 77,62% de către o firmă bulgară.¹⁹⁵ Cu toate acestea, BNM nu a aplicat o procedură similară în ceea ce privește acțiunile lui Plahotniuc și Șor la Victoriabank, deținute prin intermediul unei companii din Cipru.¹⁹⁶ În loc să suspende aceste acțiuni, BNM a permis companiei cipriote să le vândă Băncii Transilvania și BERD,¹⁹⁷ care și-au majorat participația totală în Victoriabank la până la 72%.¹⁹⁸

¹⁸⁶ Republica Moldova: raportul de evaluare pentru consultările privind articolului IV 2012, a cincea revizuire în cadrul Aranjamentului extins și în cadrul Aranjamentului pe trei ani în cadrul Facilității de Credit extinse și cererile de derogări pentru nerespectarea și modificarea criteriilor de performanță, Raportul de țară al FMI nr. 12/288, 22 octombrie 2012, https://imf.md/press/SR_cr12288.pdf; 2014, Consultările pe marginea Articolului IV și primele discuții de monitorizare post-program: raportul de evaluare; comunicat de presă; și declarația directorului executiv pentru Republica Moldova; Raportul de țară al FMI nr. 14/190, 8 iulie 2014, <https://imf.md/press/cr14190.pdf>; și FMI, Republica Moldova: scrisoare de intenție, Memorandum de Politici Economice și financiare și Memorandum tehnic de înțelegere, 24 octombrie 2016, https://www.imf.md/press/MoldovaLOI_MEEP_TMU_2016.pdf.

¹⁸⁷ Stenogramele plevnului Parlamentului din 29 septembrie 2011, <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=C38RMPI0fRc%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>.

¹⁸⁸ Kroll, Proiect Tenor - Faza de constatare. Raport final elaborat pentru BNM, 2 aprilie 2015, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

¹⁸⁹ Kroll, Proiect Tenor - Faza de constatare. Raport final elaborat pentru BNM, 2 aprilie 2015, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>.

¹⁹⁰ Jurnal, *BNM a instituit supraveghere specială la MAIB, Victoriabank și Moldindconbank*, 12 iunie 2015, <https://www.jurnal.md/ro/economic/2015/6/12/bnm-a-instituit-supraveghere-speciala-la-maib-victoriabank-si-moldindconbank/>.

¹⁹¹ FMI, Scrisoare de intenție, Memorandum de Politici Economice și Financiare și Memorandumul Tehnic de Înțelegere, 24 octombrie 2016, <https://www.imf.org/external/np/loi/2016/mda/102416.pdf>; și declarația lui Yuri Kontievski din 31 octombrie 2014.

¹⁹² În anexele secrete de constituire a Alianței pentru Integrare Europeană, numirea șefilor instituțiilor independente a fost „împărțită” între partidele AIE, https://www.publika.md/exclusiv-vedeti-aici-anexele-secrete-ale-acordului-de-constituire-a-aie_572041.html. Ca și pe hârtie, Drăguțanu a fost numit de Partidul Liberal. În practică, s-a dovedit că el era omul lui Plahotniuc, prin intermediul lui Candu.

¹⁹³ Procuratura Anticorupție, *Atac raider asupra unei bănci cu bani din Laundromatul rusesc*, 29 octombrie 2021, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8735/>.

¹⁹⁴ Potrivit art. 15⁶ alin. (3) din Legea nr. 550 cu privire la instituțiile financiare, din 21 iulie 1995, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95648&lang=ro#.

¹⁹⁵ Consultări pe marginea Articolului IV și a doua revizuire în cadrul Mecanismului de finanțare extinsă și al mecanismului de creditare extinsă, raportul de țară al FMI nr. 17/398, 21 decembrie 2017, <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/12/21/Republic-of-Moldova-Article-IV-Consultation-and-Second-Reviews-under-the-Extended-Fund-45507>; și A patra și a cincea reexaminare în cadrul Mecanismului extins de creditare și a mecanismul extins de fonduri, finalizarea consultării privind inflația și cererea de extindere a aranjamentelor și reformularea accesului, Raportul de țară al FMI nr. 19/305, 25 septembrie 2019, <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/09/25/Republic-of-Moldova-Fourth-and-Fifth-Reviews-Under-the-Extended-Credit-Facility-and-Extended-48706>.

¹⁹⁶ INSIDOWN Ltd (Cipru)

¹⁹⁷ BERD, *BERD salută achiziția de către Banca Transilvania a pachetului la Victoriabank*, 16 ianuarie 2018, <https://www.ebrd.com/news/2018/ebd-welcomes-banca-transilvanias-acquisition-of-victoriabank-stake.html>

¹⁹⁸ BERD, FIF-EaP SMEC-Victoriabank, 7 decembrie 2021, <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/53205.html>; și BERD, Victoriabank New Equity, 13 ianuarie 2016, <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/victoriabank-new-equity.html>.

BNM a aplicat amenzi foștilor administratori ai Băncii Sociale, în 2016¹⁹⁹ și foștilor administratori BEM / Unibank - în 2017,²⁰⁰ pentru încălcarea Legii cu privire la instituțiile financiare și a reglementărilor BNM privind angajarea băncii în operațiuni excesiv de riscante, nerespectarea limitelor de concentrare a riscurilor de credit, manipularea situațiilor financiare prin nereflectarea unor operațiuni și prezentarea datelor eronate către BNM. În 2019, BNM a suspendat dreptul de vot al unui grup de acționari ai Energbank, după ce a depistat că grupul acționa concertat având o cotă nedeclarată de 52,55%,²⁰¹ și a obligat câțiva acționari Fincombank să-și vândă cota de 36.15%, deoarece, la fel, acționau în mod concertat.²⁰² În ciuda eforturilor mai recente de identificare a beneficiarilor efectivi folosind un software nou,²⁰³ BNM are în continuare suspiciuni cu privire la acționariatul unor bănci, iar alte instituții de stat Moldova și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu achiziția Moldindconbank și Fincombank, în 2019, din cauza presupuselor legături cu asociații lui Plahotniuc.

Eforturile BNM au fost subminate de instanțele moldovenești, care au anulat unele eforturi ale acesteia

Eforturile BNM de aplicare a prevederilor legale au fost afectate de încercările de ocolire a reglementărilor BNM în urma unei hotărâri a Curții Constituționale din octombrie 2013, care a permis instanțelor să suspende actele BNM.²⁰⁴ Ulterior, asociații lui Șor²⁰⁵ au depus plângeri la Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani), cerând suspendarea regulamentului BNM privind expunerea la riscul de credit, suspendate de trei ori de instanțele inferioare în 2014²⁰⁶, decizii anulate de fiecare dată de Curtea de Apel.²⁰⁷

Începând cu anul 2016, modificările legislative au minimizat rolul instanțelor în anularea deciziilor BNM.²⁰⁸ În plus, au fost majorate amenziile, au fost puse în aplicare răspunderea personală și interdicțiile la nivel corporativ²⁰⁹ și a fost introdus un set de standarde internaționale de reglementare bancară²¹⁰, inclusiv

¹⁹⁹ BNM: Banca Națională a aplicat sancțiuni foștilor administratori ai BC „BANCA SOCIALĂ” S.A., 19 mai 2016, <https://www.bnm.md/en/content/national-bank-applied-sanctions-former-administrators-bc-banca-sociala-sa>.

²⁰⁰ BNM: Banca Națională a aplicat sancțiuni foștilor administratori ai Băncii de Economii S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A., 8 februarie 2017, <https://www.bnm.md/ro/content/banca-naționala-aplicat-sanctiuni-foștilor-administratori-ai-băncii-de-economii-sa-si-bc>

²⁰¹ BNM: Banca Națională a suspendat drepturile anumitor acționari a două bănci moldovenești, 11 ianuarie 2019, <https://www.bnm.md/en/content/nbm-suspended-rights-certain-shareholders-two-banks-republic-moldova>.

²⁰² Ibid.

²⁰³ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL), Măsurile de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, runda a cincea, raport de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>; și FMI, scrisoare de intenție, Memorandum de Politici Economice și Financiare și Memorandum tehnic de înțelegere, 24 octombrie 2016, <https://www.imf.org/external/np/loi/2016/mda/102416.pdf>.

²⁰⁴ Conform prevederilor legale care erau în vigoare anterior, reglementările BNM puteau fi suspendate doar printr-o hotărâre definitivă a Curții Supreme, Hotărârea Curții Constituționale nr. 31, din 1 octombrie 2013, <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=463&l=ro>.

²⁰⁵ Reghina Apostolova, Nani Abașidze și Veaceslav Lupov.

²⁰⁶ Hotărârea Judecătorei Chișinău (Oficiul Râșcani) din 10 februarie 2014, https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/d1d8c5b0-7292-e311-aa5b-005056a5fb1a, Judecătoria Chișinău (Oficiul Râșcani) hotărârea din 19 septembrie 2014, https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5fb91ad1-d73f-e411-8956-005056a5fb1a, Judecătoria Chișinău (Oficiul Râșcani) hotărârea din 24 septembrie 2014, https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/137f4963-514d-e411-8956-005056a5fb1a.

²⁰⁷ Martie 2014, https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/757065dc-47ab-e311-9df1-005056a5d154, Iulie 2014, https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1af12407-4603-e411-8e3e-005056a5d154, decembrie 2014, https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/30b18a64-6879-e411-8112-005056a5d154.

²⁰⁸ Raportul de țară al FMI nr. 16/70, Evaluarea Stabilității Sistemelor Financiare, 29 februarie 2016, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/070/article-A000-en.xml>.

²⁰⁹ FMI, Scrisoare de Intenție, Memorandum de Politici Economice și Financiare și Memorandum Tehnic de Înțelegere, 24 octombrie 2016, <https://www.imf.org/external/np/loi/2016/mda/102416.pdf>.

²¹⁰ BNM, raport de Stabilitate Financiară pentru anul 2020, https://www.bnm.md/files/RSF-2020_EN.pdf și Regulamentul cu privire la efectul de levier pentru bănci, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al BNM nr. 274 din 10 decembrie 2020, <https://www.bnm.md/en/content/regulation-leverage-banks-approved-decision-executive-board-national-bank-moldova-no274-10>. BNM, *Strategia de implementare a standardelor BASEL III în Republica Moldova în cadrul legal al legislației europene (CRD IV)*, 7 iunie 2017, <https://www.bnm.md/en/content/strategy-implementing-basel-iii-standards-republic-moldova-under-legal-framework-european>.

modificări structurale ale funcțiilor de audit intern și de control la bănci.²¹¹ În 2016, parlamentul a numit un nou guvernator al BNM și a fost semnat un memorandum cu FMI, care vizează consolidarea independenței BNM.²¹²

Recomandări

1. Parlamentul ar trebui să implementeze o procedură care să asigure că toate numirile viitoare în funcțiile de guvernator și de viceguvernatori ai BNM sunt bazate pe merit și sunt transparente (începând cu următorul post vacant).
  2. BNM ar trebui să-și consolideze capacitatea de a investiga semnalele de alarmă privind spălarea banilor, iar abordările privind combaterea spălării banilor să fie integrate în controalele (inspecțiile) băncilor pe teren și din oficiu. (în termen de 6 luni de la publicarea acestui raport).
  3. BNM trebuie să pună la dispoziția publicului rapoartele privind controalele pe teren (inspecțiile) băncilor, cu excepția informațiilor referitoare la secretele comerciale. (6 luni)
  4. BNM trebuie să dezvăluie și să facă publice într-un mod accesibil informațiile despre beneficiarii efectivi ai băncilor comerciale. (9 luni)
  5. BNM trebuie să se asigure că toate deciziile Consiliului de Supraveghere și ale Comitetului Executiv sunt publicate pe pagina web a Registrului de stat al actelor juridice www.legis.md. (3 luni)
  6. FMI ar trebui să analizeze eficacitatea eforturilor BNM de identificare a beneficiarilor efectivi ai băncilor. (6 luni)
- b. BVM nu a reușit să funcționeze eficient, eliminând un filtru suplimentar de transparență important pentru depistarea activității frauduloase**

BVM există inclusiv pentru a oferi potențialilor investitori și altor părți interesate informații complete cu privire la activitățile unei companii

BVM poate juca un rol important în menținerea transparenței și a supravegherii companiilor tranzacționate la bursă. În calitate de societăți pe acțiuni (companii publice), toate băncile din Moldova trebuie să respecte regimul de transparență publică, menit să informeze autoritățile de reglementare, acționarii și potențialii investitori despre adevărata esență a tranzacției. Băncile sunt obligate să furnizeze date privind situația financiară, rapoarte de audit, o listă a acționarilor semnificativi și să dezvăluie evenimente și decizii importante, emisiuni de valori mobiliare, schimbări de management și adunări ale acționarilor.²¹³ Noile reglementări bancare necesită publicarea informațiilor privind guvernanța, acționarii, mijloacele, expunerile la risc, indicatorii aferenți capitalului și remunerarea.²¹⁴ Cu toate acestea, aplicarea procedurilor de

²¹¹ BNM, *Strategia de implementare a standardelor BASEL III în Republica Moldova în cadrul legal al legislației europene (CRD IV)*, 7 iunie 2017, <https://www.bnm.md/en/content/strategy-implementing-basel-iii-standards-republic-moldova-under-legal-framework-european>.

²¹² FMI, *Scrisoare de Intenție, Memorandum de Politici Economice și Financiare și Memorandum Tehnic de Înțelegere*, 24 octombrie 2016, <https://www.imf.org/external/np/loi/2016/mda/102416.pdf>.

²¹³ Bursa de Valori a Moldovei, *regulile pieței reglementate*, 8 octombrie 2018, http://www.moldse.md/statis.mse/zak/eng/MSE_rules_site.doc

²¹⁴ Regulamentul cu privire la cerințele pentru publicarea informațiilor de către bănci, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al BNM, nr. 158, din 9 iulie 2020, <https://www.bnm.md/en/content/regulation-requirements-publication-information-banks-approved-decision-executive-board>.

dezvăluire a informației a fost ineficientă până în prezent, iar informațiile la care au dreptul părțile interesate nu pot fi accesate ușor. Diseminarea informațiilor nu este conformă cu cele mai bune practici și nu utilizează metode moderne. BVM ar trebui să-și folosească autoritatea pentru a anula tranzacțiile sau a suspenda membrii în cazul în care există dovezi de încălcare, fraudă sau manipulare.²¹⁵

Recomandări

7. BVM ar trebui să dezvolte și să pună în aplicare o interfață publică accesibilă și ușor de utilizat, care să furnizeze informații despre societățile pe acțiuni, inclusiv situații financiare auditate extern. (18 luni)

c. CNPF a demonstrat o supraveghere regulatorie insuficientă a tranzacțiilor din sectorul asigurărilor

CNPF a eșuat să ia măsuri la timp pentru a reacționa la modificările nedeclarate ale acționariatului în principalele companii de asigurări

Acțiunile ASITO au fost achiziționate de companiile controlate de Platon în 2012. CNPF a suspendat acțiunile lui Platon la Moldasig obținute fără permisiunea CNPF în martie 2014.²¹⁶ Cu toate acestea, nu l-a putut obliga să le vândă, deoarece legea nu prevedea acest mecanism. Parlamentul a modificat Legea asigurărilor în 2016,²¹⁷ permițând CNPF să-l oblige să-și vândă acțiunile.²¹⁸ În 2016, CNPF a plasat ASITO sub administrare specială²¹⁹ și a obligat companiile fictive asociate lui Platon să-și vândă participația în termen de trei luni.²²⁰ Când a fost eliberat din detenție în 2020, Platon a contestat în instanță decizia CNPF de a plasa ASITO sub administrare specială.²²¹ Următoarea ședință de judecată a fost amânată din cauza stării de urgență din Moldova în urma declanșării războiului din Ucraina.²²² În noiembrie 2020, Platon a redobândit controlul asupra Moldasig în baza unei hotărâri judecătorești²²³ (emise de un judecător la doar două luni de la reconfirmarea sa în funcție până la atingerea plafonului de vârstă, de către președintele Igor Dodon)²²⁴, prin care a fost numit un administrator interimar fără notificarea prealabilă a CNPF, contrar prevederilor legale.²²⁵ În 2021, Curtea de Apel a anulat hotărârea,²²⁶ iar în aprilie 2022 judecătorul a fost acuzat de PA de adoptarea unei hotărâri vădit ilegale.²²⁷

²¹⁵ Legea nr. 171 privind piața de capital, din 11 iulie 2012, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121985&lang=ro.

²¹⁶ CNPF, Ordinul nr. 18/2, din 28 martie 2014, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=6749&lang=ro

²¹⁷ Proiectul de lege nr. 4, din 25 februarie 2016, <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/2785/language/ro-RO/Default.aspx>.

²¹⁸ CNPF, Decizia nr. 60/2, din 6 decembrie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97859&lang=ro.

²¹⁹ CNPF, Decizia nr. 56/2, din 17 noiembrie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96516&lang=ro.

²²⁰ CNPF, Decizia nr. 45/2, din 26 august 2016, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366572>.

²²¹ Paranteze, Veaceslav Platon și Alexandr Stoianoglo - doi într-o teacă, 26 noiembrie 2020, <https://paranteze.md/news/veaceslav-platon-si-alexandr-stoianoglo-doi-intr-o-teaca>.

²²² Windon & Flandra Limited c. CNPF, https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/generate/pending/2-20114652-12-3-16092020-1/88DD2F6-2AA7-DD11-9299-001E0B8014EB.

²²³ Mold-street, CNPF pierde controlul asupra Moldasig, 9 noiembrie 2020, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=11293>; https://www.ipn.md/public/index.php/en/judge-olesea-turcan-suspected-of-passing-illegal-judgment-7967_1089119.html.

²²⁴ Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 11, din 29 decembrie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97009&lang=ro.

²²⁵ Articolul 42² (2) din Legea nr. 407 privind asigurările, din 21 decembrie 2006, „Administrarea specială este exercitată de un administrator special numit de autoritatea de supraveghere”.

²²⁶ CNPF, Pachetul majoritar de acțiuni al “MOLDASIG” SA a revenit în gestiunea statului, 16 iulie 2021, https://www.cnpf.md/ro/pachetul-majoritar-de-actiuni-al-moldasig-sa-a-revenit-6307_93308.html.

²²⁷ Procuratura Anticorupție informează despre acțiunile recente efectuate în dosarul în care este vizat un magistrat din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, 12 aprilie 2022, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8959/> și https://www.ipn.md/en/judge-olesea-turcan-suspected-of-passing-illegal-judgment-7967_1089119.html.

CNPF a eșuat să asigure supravegherea suficientă a cerințelor de reasigurare, audit și de prezentare a rapoartelor anuale

Conform legii, o companie de asigurări își poate asuma o limită de risc de până la 25% din capitalul propriu și rezerve²²⁸, diferența urmând a fi reasigurată de o companie străină.²²⁹ În cel puțin două cazuri, companiile de asigurări nu au reușit să îndeplinească cerința de reasigurare în 2014, când autoritatea de control al traficului aerian a achiziționat serviciile de asigurare de răspundere civilă față de terți, în valoare de 500 de milioane de dolari,²³⁰ și în 2015, când Moldovagaz și-a asigurat activele în valoare de 2,6 miliarde de lei.²³¹ Aceste eșecuri trebuiau să fie reflectate în rapoartele tehnice/financiare expediate trimestrial către CNPF²³², care sunt verificate și co-semnate de un actuar.²³³

Începând cu anul 2012, actuarii au fost obligați să notifice CNPF privitor la orice încălcări comise de companiile de asigurări.²³⁴ Companiile de asigurări au, de asemenea, obligația de a efectua auditul anual, iar auditorii trebuie să notifice CNPF cu privire la orice încălcare.²³⁵ Este posibil ca companiile de asigurări implicate să fi depus rapoarte trimestriale false la CNPF.²³⁶ Cu toate acestea, CNPF nu a investigat aceste încălcări și nu a aplicat sancțiuni companiilor de asigurări, actuarilor sau auditorilor implicați. Nimic nu este menționat în rapoartele anuale ale CNPF. Aceasta înseamnă că fie CNPF nu a depistat nereguli în rapoarte, fie CNPF a mușamalizat deficiențe grave, ceea ce relevă neajunsuri semnificative. Nivelul sancțiunilor pentru autorii unor astfel de încălcări este, de asemenea, inadecvat. Un actuar riscă o amendă de doar 1.200-6.000 de lei pentru prezentarea unor estimări și concluzii incorecte sau inexacte.²³⁷

Recomandări

8. Rapoartele anuale ale CNPF ar trebui să includă valoarea și coeficientul riscurilor reasigurate, cu o divizare pe țară a reasigurătorului, spre deosebire de practica actuală de a dezvălui doar valoarea primelor de asigurare transferate reasigurătorilor. (imediat)
9. Parlamentul ar trebui să modifice cadrul legal relevant pentru a asigura imposibilitatea de a numi administratori ai companiilor de asigurări fără avizarea prealabilă a CNPF. (9 luni)
10. CNPF ar trebui să dezvăluie și să facă ușor accesibile informațiile cu privire la beneficiarii efectivi ai companiilor de asigurări. (9 luni)
11. Parlamentul ar trebui să modifice legislația pentru a solicita CNPF să efectueze inspecții la fața locului la companiile de asigurări la intervale specifice, similar prevederilor care reglementează sectorul bancar. (9 luni)

²²⁸ Art. 31 alin. (4) din Legea asigurărilor, nr. 407, din 21 decembrie 2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28035&lang=ro.

²²⁹ Secțiunea 12 din Regulamentul CNPF nr. 17/6, din 21 aprilie 2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115498&lang=ro.

²³⁰ Proces-verbal al grupului de lucru pentru achiziții al MoldATSA nr. 7, din 21 iulie 2016 / 25 iulie 2016, ultima pagină, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/11/Proces-verbal-achizitii.pdf>. MoldATSA, invitație la licitație nr. 7, din 6 iulie 2016, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/11/Caietul-de-sarcini-IS-MoldATSA-2016.pdf>.

²³¹ WatchDog.MD, *Moldovagaz – 20 de ani de fraude masive sub protecția acționarilor și instituțiilor de stat*, Secțiunea 6.1, septembrie 2019, <https://www.watchdog.md/2019/09/23/moldovagaz-20-de-ani-de-fraude-masive-sub-protectia-actionarilor-si-institutiilor-de-stat/>.

²³² Secțiunea 4 din Regulamentul CNPF nr. 26/15 din 7 iulie 2011, https://www.cnpf.md/storage/files/files/hot_26_15_din_07_07_2011.pdf.

²³³ Art. 41 din Legea asigurărilor, nr. 407, din 21 decembrie 2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28035&lang=ro.

²³⁴ Art. 31 alin. (4) din Legea asigurărilor, nr. 407, din 21 decembrie 2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28035&lang=ro.

²³⁵ Art. 31 alin. (4) din Legea asigurărilor, nr. 407, din 21 decembrie 2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28035&lang=ro.

²³⁶ Codul Penal, art. 239¹, secțiunea (2), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130983&lang=ro. Potrivit Codului Penal, în cazul în care administratorii companiilor de asigurări prezintă informații false, aceștia riscă o amendă de până la 67.500 de lei sau o pedeapsă cu închisoarea de până la 3 ani și pot fi privați de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități profesionale pe o perioadă de până la 5 ani.

²³⁷ Articolul 305 alineatul (9) din Codul Contravențional, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131058&lang=ro.

12. CNPF ar trebui să evalueze activele tuturor companiilor de asigurări pentru a determina dacă indicatorii de lichidități sunt supraestimați sau activele par să fie supraevaluate. (18 luni)
13. CNPF trebuie să se asigure că toate deciziile sale sunt publicate pe site-ul Registrului de stat al actelor juridice www.legis.md. (3 luni)
14. Parlamentul ar trebui să adopte un cadru legal care să extindă restricțiile și să înăsprească pedeapsa împotriva actuarilor care minimizează riscurile în rapoartele lor de evaluare lunare. (9 luni)
15. Parlamentul ar trebui să adopte cadrul legal, iar CNPF ar trebui să adopte reguli care să restricționeze acționarii, conducerea, actuarii și auditorii de la reluarea activității sub un alt nume sau să dețină funcții de conducere dacă au fost sancționați anterior. (12 luni)
16. Parlamentul ar trebui să adopte cadrul legal pentru a se asigura că orice decizie a CNPF este aprobată de majoritatea membrilor numiți ai CNPF, și nu de o majoritate de cvorum. (9 luni)
17. Parlamentul ar trebui să opereze modificări la Legea privind CNPF și Codul administrativ, prin care să prevadă suspendarea deciziilor CNPF de către curțile de apel, și nu de către judecătorii. (9 luni)
18. Parlamentul ar trebui să adopte măsuri de responsabilizare a judecătorilor pentru hotărârile privind transferul de acțiuni fără acordul CNPF. (9 luni)

d. Procesul de depistare a spălării banilor ar trebui fortificat prin consolidarea SPCSB și a rolului profesioniștilor din domeniul juridic și cel al auditului în procesul de raportare

Se presupune că SPCSB nu a expediat nicio informație privind schemele de spălare a banilor către organele de urmărire penală înainte de lupta dintre Plahotniuc și Platon pentru controlul asupra Victoriabank

SPCSB este o instituție specializată responsabilă de recepționarea și analiza rapoartelor ce conțin tranzacțiile suspecte privind mijloacele suspectate a fi produse ale activități infracționale și de transmiterea analizei către organele de drept pentru investigații.²³⁸ Până în 2014 însă, când Plahotniuc și Platon au început a lupta pentru deținerea controlului asupra Victoriabank, probabil că nu a fost transmisă informația privind spălarea sistemică a banilor din sectorul bancar. În februarie 2014, SPCSB a transmis informații privind tranzacțiile suspecte de la Moldindconbank. A fost formată o echipă comună de investigație din reprezentanți ai SPCSB și CNA și au fost efectuate măsuri de investigație, inclusiv urmăriri vizuale, interceptări telefonice, rapoarte de expertiză criminalistică, audierea martorilor și percheziții, care au dus la inițierea cauzelor penale împotriva mai multor angajați ai băncii, pentru abuz de putere.

După criza bancară din noiembrie 2014, SPCSB a încercat să identifice scheme similare în alte bănci, rezultând o listă cu 150 de companii offshore și naționale, trimisă băncilor pentru o verificare prealabilă

²³⁸ BNM, Regulamentul cu privire la cerințele pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea băncilor, nr. 200, 9 august 2018, <https://www.bnm.md/en/content/regulation-requirements-related-prevention-and-combating-money-laundering-and-terrorist>.

sporită.²³⁹ În perioada 2013-2017, SPCSB a expediat anual între 250 și 350 de solicitări structurilor omologe din diferite țări²⁴⁰ și a primit un volum semnificativ de informații, inclusiv referitoare la identificarea beneficiarilor efectivi. SPCSB a efectuat analiza conturilor deținute în 78 de instituții (din 61 de state) de către 1267 de entități nerezidente și 27 de studii financiare complexe, inclusiv privind identitatea organizatorilor și beneficiarilor schemelor de spălare a banilor menționați în prezentul document. Rezultatele acestor eforturi au fost furnizate organelor de urmărire penală și au stat la baza condamnărilor care au urmat în 2015-2017.

Procedura de raportare, analiză și diseminare a tranzacțiilor suspecte poate fi îmbunătățită

Până în 2017, raportarea de către bănci a tranzacțiilor suspecte legate de spălarea banilor către SPCSB s-a bazat pe raportarea obligatorie a tuturor tranzacțiilor suspecte de peste 500.000 de lei. Ca rezultat, au fost întocmite sute de mii de rapoarte de calitate scăzută, creând o povară excesivă pentru SPCSB, care a verificat datele în scopul efectuării unei analize financiare.²⁴¹ Modificările din 2017 la Legea privind combaterea spălării banilor și finanțării terorismului,²⁴² precum și reglementările SPCSB privind raportarea au determinat sistemul să devină subiectiv,²⁴³ permițând entităților raportoare, inclusiv băncilor, să identifice tranzacțiile în baza propriilor evaluări ale riscurilor. Cu toate acestea, noua abordare prezintă riscul evident ca standardele și analizele subiective ale băncilor să ignore tranzacțiile și schemele suspecte. SPCSB ar trebui să se asigure că rapoartele sunt întocmite în mod corespunzător și ar trebui să analizeze dacă sunt raportate toate tranzacțiile suspecte. Deși SPCSB este cea mai indicată instituție pentru a oferi sprijin băncilor, ea însăși are nevoie de suport tehnic. Din 2018, personalul SPCSB a crescut de la 17 la 30 de persoane și a beneficiat de îmbunătățirea specializării, a capacității de analiză și de aplicare a tehnologiilor informaționale. Cu toate acestea, SPCSB încă nu are specialiști cu pregătire în domeniul financiar și bancar. În cele din urmă, activitatea de analiză a SPCSB se concentrează pe tranzacțiile financiare, spre deosebire de evaluarea activităților de înregistrare corporativă pentru a identifica schemele de spălare a banilor. Acest tip de capacitate privind analiza corporativă trebuie să fie ferm stabilită în cadrul SPCSB.

Prestatorii de servicii corporative au avut un rol crucial în crearea structurilor corporative necesare pentru a sprijini rețelele vaste de spălare a banilor

Prestatorii de servicii corporative din Moldova și alte jurisdicții au creat cadrul necesar pentru fraudă la scară largă și spălarea banilor. Aceștia au înregistrat companii fictive și au acționat ca persoane interpușe pentru a ascunde beneficiarul efectiv și a menține o alură de legitimitate, în scopul evitării controlului regulatoriu. Regatul Unit, ca jurisdicție ce oferă o alură de legitimitate, a avut mai mulți astfel de furnizori de servicii, care au creat mii de companii fictive.²⁴⁴ De la începutul anilor 2000, mulți acționari ai băncilor din

²³⁹ A patra și a cincea reexaminare în cadrul Mecanismului extins de creditare și a mecanismului extins de fonduri, finalizarea consultării privind inflația și cererea de extindere a acordurilor și reformularea accesului; Raportul de țară al FMI nr. 19/305, 25 septembrie 2019, <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/09/25/Republic-of-Moldova-Fourth-and-Fifth-Reviews-Under-the-Extended-Credit-Facility-and-Extended-48706>; și Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL), Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, runda a cincea, raport de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>.

²⁴⁰ Belize, Cipru, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Israel, Italia, Letonia, Liechtenstein, Maldive, Monaco, Panama, Polonia, Rusia, Seychelles, Elveția, Regatul Unit și SUA.

²⁴¹ Raportul anual de activitate al SPCSB pentru anul 2018, pagina 17, <http://spsb.cna.md/storage/reports/January2020/brnbZSpnbB7vhRwp5y0h.pdf>.

²⁴² Legea nr. 308 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, din 22 decembrie 2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125309&lang=ro.

²⁴³ Oficiul pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, legislație, <http://spsb.cna.md/en/page/legislatia-nationala>.

²⁴⁴ Axiano Company Secretaries Ltd., Axiano Company Directors Limited și Axiano International Limited, pe baza analizei CCIA a registrelor corporative.

Republica Moldova s-au bazat pe serviciile unui prestator local²⁴⁵ pentru a-și crea structurile corporative, permițându-le să se conecteze la sistemele internaționale de spălare a banilor. În Moldova, notarii, contabilii, auditorii și avocații sunt entități raportoare și trebuie să depună la SPCSB, începând cu 2001, rapoarte privind tranzacțiile suspecte,²⁴⁶ însă avocații au depus puține, dacă nu chiar niciunul. Prin urmare, este necesară o mai bună raportare a a tranzacțiilor suspecte de către notari și avocați.²⁴⁷ Există și o lacună în lege: nu există nicio cerință ca judecătorii sau executorii judecătorești să raporteze tranzacțiile suspecte.

Auditorii pot avea un rol esențial în identificarea fraudei, dar trebuie să dispună de mecanisme potrivite pentru ca să fie luate măsuri

Auditul bancar extern obligatoriu este un alt element critic în mecanismul de responsabilitate. Auditorii aprobați de BNM examinează practicile de audit intern și control, auditează situațiile financiare ale băncilor,²⁴⁸ elaborează avize și sunt obligați să informeze BNM despre acțiuni frauduloase, neregulamentare sau deficiente.²⁴⁹ Auditorii din sectorul bancar din Moldova au fost criticați pentru că nu au identificat semne de alarmă, pentru capacitate redusă și pentru evaluarea necorespunzătoare a activelor.²⁵⁰ Cu toate acestea, chiar și acolo unde a fost depistată fraudă, BNM nu a acționat. De exemplu, Grant Thornton²⁵¹ a auditat BEM în anii 2010, 2011 și 2013 și a expediat o scrisoare confidențială către BNM în care a atenționat asupra activității frauduloase din anii 2012-2013.²⁵² La acel moment, firma a formulat opinii referitoare la portofoliul de credite și garanții, menționând că nu crede că banca va supraviețui în următoarele 12 luni. Grant Thornton a auditat 30-40 de credite acordate de BEM, inclusiv cu bunuri gajate din alte țări, tranzacții cu acționarii și beneficiarii efectivi, concluzionând că portofoliul de credite era inacceptabil. Firma de audit a emis un act de renunțare și a încetat să mai ofere servicii de auditare a BEM, fără să urmeze vreo reacție din partea BNM.

	2009	2010	2011	2012	2013
1 Banca Sociala	Deloitte	Deloitte	Deloitte	Deloitte	Grant Thornton
2 Moldova Agro Ind Bank	EY	PWC	PWC	PWC	PWC
3 Banca de Economii	EY	KPMG	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton
4 Victoria Bank	EY	Deloitte	Deloitte	Deloitte	Deloitte
5 Mold Ind Com Bank	EY	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton
6 Mobias Banca	EY	EY	EY	EY	Deloitte
7 EximBank	PWC	PWC	PWC	PWC	KPMG
8 UniBank	KPMG	Moldauditing	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton
9 Pro Credit Bank	PWC	PWC	PWC	PWC	KPMG
10 Energ Bank	EY	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton
11 FinCom Bank	EY	EY	EY	EY	EY
12 BCR Chișinău	EY	EY	EY	EY	EY
13 ComertBank	*	*	Grant Thornton	Grant Thornton	Grant Thornton
14 EuroCredit Bank	Moldauditing	Moldauditing	Moldauditing	Moldauditing	Moldauditing

Figura nr. 1. Auditorii externi ai băncilor moldovenești (2009-2013)²⁵³

²⁴⁵ Calin Corjan, Suntiger, <https://www.intellinews.com/scottish-shell-companies-at-centre-of-1bn-moldovan-bank-fraud-scheme-500446586/?archive=bne>.

²⁴⁶ a se vedea art. 4 din Legea nr. 308 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, din 22 decembrie 2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125309&lang=ro.

²⁴⁷ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL), Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, runda a cincea, raport de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>.

²⁴⁸ BNM, Regulamentului cu privire la auditul situațiilor financiare și auditul în alte scopuri al băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al BNM nr. 118, din 24 mai 2018, https://www.bnm.md/files/REG%20118_EN_08_12_21.pdf.

²⁴⁹ Legea nr. 550 privind instituțiile financiare, din 21 iulie 1995, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121164&lang=ro;

²⁵⁰ Stenograma ședinței Parlamentului din 4 noiembrie 2005, <https://old.parlament.md/news/plenaryrecords/13.10.2006/>

²⁵¹ Grant Thornton a majorat ponderea băncilor auditate în Moldova de la 0% în 2009 la 43% în 2013. Piața de audit este în mod tradițional foarte conservatoare, dominată de „Big-4” - PWC, Deloitte, EY și KPMG. 99% din companiile FTSE 100 sau Fortune 100 sunt auditate de unul dintre „Big-4”. Multe fonduri mutuale au reguli stricte în ceea ce privește auditul obligatoriu al unuia dintre „Big-4” pentru companiile din portofoliu. De fapt, toate băncile cu capital occidental din Moldova continuă să fie auditate de unul dintre „Big-4”.

²⁵² AGORA, Document confidențial în cazul BEM: scheme cu TVA și credite neperformante pentru companii offshore, 11 martie 2015, <https://agora.md/stiri/6732/document-confidential-in-cazul-bem-scheme-cu-tva-si-credite-neperformante-pentru-companii-offshore>.

²⁵³ Vasile Tofan, Banca de Economii, Unibank, Banca Socială – cine sunt auditorii?, 2 ianuarie 2015, <https://vasiletofan.blogspot.com/2015/01/banca-de-economii-unibank-banca-sociala.html>.

Recomandări

19. Băncile ar trebui să-și fortifice capacitatea instituțională de a identifica tranzacțiile suspecte și de a le raporta către SPCSB. (6 luni)
20. SPCSB ar trebui să instituie o funcție de analiză a activităților de înregistrare corporativă pentru a depista semne de spălare a banilor. (12 luni)
21. CNA, ARBI, SPCSB și procuraturile specializate trebuie să solicite resurse suplimentare pentru atragerea specialiștilor din domeniul financiar-bancar. (6 luni)
22. SPCSB ar trebui să sprijine consolidarea capacităților judecătorilor, avocaților, notarilor și executorilor judecătorești în ceea ce privește transmiterea informațiilor privind tranzacțiile suspecte. (12 luni)
23. Parlamentul ar trebui să modifice legislația pentru a obliga executorii judecătorești și judecătorii să transmită informații privind tranzacțiile suspecte către SPCSB și să prevadă sancțiuni descurajatoare pentru neîndeplinirea acestei obligații. (9 luni)
24. Parlamentul ar trebui să introducă cerințe pentru ca auditorii independenți să raporteze BNM și organelor de drept atunci când băncile, companiile de asigurări și alte instituții financiare sunt suspectate de implicare în activități frauduloase sau ilegale. (12 luni)

e. Urmărirea penală selectivă***Urmărirea penală este efectuată de mai multe instituții, care au obținut condamnarea unor persoane importante pe criterii politice***

În Moldova există mai multe instituții responsabile de urmărirea penală a spălării banilor și a infracțiunilor conexe. CNA coordonează activitățile autorităților de supraveghere a acțiunilor de combatere a spălării banilor și cooperează cu organizațiile internaționale care se ocupă de prevenirea spălării banilor. PA este o procuratură specializată care conduce urmărirea penală inițiată de CNA. Procuratura Generală are competența generală în privința sistemului justiției penale, iar Procuratura pentru Combaterea Crimei Organizate și a Cazurilor Speciale (PCCOCS) exercită urmărirea penală pe cauzele de crimă organizată. Cele trei instituții au inițiat zeci de investigații de spălare a banilor aferente fraudei bancare, rezultând aproape 60 de dosare, dintre care mai multe au fost transmise conform competenței de la o procuratură specializată la alta.

CNA și PA au efectuat 20 de investigații privind colapsul InvestPrivatBank din 2009, amendând debitorii pentru contractarea împrumuturilor frauduloase și urmărind penal directorii și managerii. În ceea ce privește schemele de spălare a banilor, potrivit unor surse deschise, PA le cunoștea cel puțin din februarie 2012.²⁵⁴ Cu toate acestea, înfăptuirea justiției a fost lentă și selectivă și, abia în 2014, PA a inițiat dosare penale pentru abuz de putere, fraudă, luare de mită și spălare de bani împotriva unor persoane din sectorul

²⁵⁴ WatchDog.MD, Transparency International Moldova, *Laundromatul rusesc - o schemă de spălare a 70 de miliarde de dolari facilitată de elitele politice moldovenești*, Secțiunea 3.4, <https://watchdog.md/wp-content/uploads/2019/06/Russian-laundromat-Eng.pdf>; Adevărul Moldova, *Trei miliardari ruși și una dintre cele mai mari companii din Rusia, ținta șmecherilor în Moldova*, 21 februarie 2012, https://adevarul.ro/moldova/economie/trei-miliardari-rusi-cele-mai-mari-companii-rusia-tinta-smecherilor-moldova-1_50ae7b3d7c42d5a6639d1ccf/index.html

bancar și cel al asigurărilor.²⁵⁵ Vlad Filat a fost pus sub acuzare în 2015 pentru trafic de influență și corupție, primirea de bunuri și servicii de lux din mijloace fraudate de la o bancă și primirea de milioane transferate prin companii offshore nerezidente către companii rezidente afiliate.²⁵⁶ Filat a fost condamnat la 9 ani de închisoare.²⁵⁷ CNA a inițiat în 2015 un proces penal privind acțiunile lui Platon în privința BNAA,²⁵⁸ dar abia în decembrie 2021 procurorii l-au pus sub acuzare în acest dosar.²⁵⁹

Schimbările în tactica de investigare din 2016 au dus la condamnarea lui Platon și Șor

În 2016, investigarea altor cazuri de către PA era în desfășurare lentă. Conducerea PA a majorat numărul procurorilor implicați în investigarea fraudei bancare, distribuind cazurile unui grup mai mare. Ca rezultat, au fost pornite 53 de cauze penale împotriva a 191 de persoane juridice și 36 de persoane fizice implicate în spălarea banilor, inclusiv 15 angajați ai băncilor, 16 judecători, patru executori judecătorești și alte două persoane din sectorul bancar – pentru încălcarea regulilor de creditare, împrumuturi frauduloase, spălare de bani, abuz de încredere și abuz de putere.²⁶⁰ Una dintre persoanele inculcate era Platon, care a fost acuzat de acțiuni ilegale de preluare a controlului și conducerii MAIB în beneficiul unui grup infracțional organizat, fraudă și spălare de bani.²⁶¹ Printre probele obținute de procurori s-au numărat și documente care indică faptul că Platon folosea companii implicate în spălare de bani și fraudă bancară, care au fost identificate datorită adreselor IP, cu ajutorul declarațiilor angajaților și a expertizei criminalistice.²⁶² După procesul penal din 2017, Platon a fost condamnat la 18 ani de închisoare, sentință menținută de Curtea Supremă de Justiție în 2018. De asemenea, în 2016, CNA a arestat cinci persoane din cadrul ASITO,²⁶³ dar abia în 2017 a început să analizeze procurarea de acțiuni Moldasig de către companiile lui Platon.²⁶⁴

Există motive să credem că urmărirea penală în privința lui Platon în cazul fraudei bancare a fost eronată. Șeful PA de atunci nu a dezvăluit că, în 2011, cele 40 de milioane de dolari împrumutați de Platon de la Victoriabank au fost transferate, în cele din urmă, companiei offshore a lui Plahotniuc²⁶⁵ pentru a cumpăra acțiunile lui Plahotniuc la Victoriabank.²⁶⁶ De asemenea, nu a dezvăluit că Plahotniuc și Șor au cumpărat, în noiembrie 2014, cota de 39% a lui Platon în Victoriabank, prin intermediul companiilor lui Șor, care au convenit să ramburseze împrumuturile lui Platon de la Victoriabank folosind mijloace delapidate de la

²⁵⁵ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL), Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, runda a cincea, raport de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>.

²⁵⁶ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL), Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, runda a cincea, raport de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>.

²⁵⁷ Investigațiile se referă la fapte care intră sub incidența prevederilor art. 190 alin. (5) și art. 243 alin. (3) lit. b) din Codul Penal.

²⁵⁸ Ordinul procurorului din 24 martie 2015, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/03/Ordonanta-de-pronire-aurmariei-penale.pdf>.

²⁵⁹ Mold-street, *Un nou dosar pe numele lui Veaceslav Platon*, 3 decembrie 2021, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=13162>.

²⁶⁰ Comitetul de experți pentru evaluarea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL), Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Republica Moldova, runda a cincea, raport de evaluare reciprocă, iulie 2019, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Moldova-2019.pdf>.

²⁶¹ Investigațiile se referă la fapte care intră sub incidența prevederilor art. 190 alin. (5) și art. 243 alin. (3) lit. b) din Codul Penal.

²⁶² Banii lui Platon au fost transferați pentru a înființa ASITO, Voximar Com, Hostas Level, VEB Solutions Corp, Ankor Getaway LP, Tayra Limited. Acțiunile Multigold în MAIB în urma spălării banilor.

²⁶³ Mold-street, *CNA a reținut un grup de manageri ai companiei Asito*, 1 iulie 2016, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=4924>.

²⁶⁴ Deschide, *Cum Platon a cumpărat Moldasig cu banii... de la Moldasig*, 1 decembrie 2020, https://deschide.md/ro/stiri/economic/76323/DOC-Cum-Platon-a-cump%C4%83rat-Moldasig-cu-banii-de-la-Moldasig.htm?fbclid=IwAR2A8kWJgMG0XuzPsp8oKXUKai6UG8UK5vOlx_tDmS1ZkfECvGfy2MJQ1c.

²⁶⁵ OTIV Prime holding BV (Țările de Jos).

²⁶⁶ Acord de cumpărare de acțiuni între firma OTIV Prime Holding BV a lui Plahotniuc și interpusul lui Platon, Yuri Kontievski, <https://www.dropbox.com/s/olcxyv9mva3yv7/Annex%201.%20Share-purchase%20agreement%20Generashon.pdf?dl=0>.

BEM.²⁶⁷ Acțiunile au fost transferate la 14 noiembrie 2014²⁶⁸ către o companie cipriotă, controlată de Plahotniuc și Șor.²⁶⁹ Împrumuturile pe care companiile lui Șor le-au preluat de la Platon au fost rambursate de Zenit Management LP pe 19 și 20 noiembrie 2014,²⁷⁰ folosind mijloacele pe care Șor le-a împrumutat de la BEM.²⁷¹ De asemenea, șeful PA a ascuns faptul că la 24 noiembrie 2014, Șor a transferat încă 34 de milioane de euro către Zenit Management²⁷², pentru care Platon a fost condamnat deoarece ar fi fost beneficiarul efectiv, potrivit lui Șor.²⁷³ Există mai multe dovezi care arată că Zenit Management a fost, de fapt, controlat de Șor.²⁷⁴ Zenit Management a rambursat împrumuturile către Victoriabank pe 19 și 20 noiembrie 2014, la o săptămână după ce Platon a cesionat împrumuturile către companiile din grupul Șor. În plus, Zenit Management a fost reprezentată de un asociat apropiat de Șor,²⁷⁵ administrator al uneia dintre companiile sale.²⁷⁶

Șor a fost condamnat în 2017 la 7 ani și 6 luni de închisoare pentru crearea și gestionarea unei organizații criminale, delapidarea activelor străine, abuz în serviciu, fraudă și spălarea banilor.²⁷⁷ Procurorii au cerut 19 ani de detenție. Cu toate acestea, judecătorul a înlocuit infracțiunea de fraudă cu „înșelăciune sau abuz de încredere”, care prevede o pedeapsă mai blândă și este eligibilă pentru aplicarea Legii amnistiei,²⁷⁸ adoptată cu un an înainte de condamnarea lui Șor.²⁷⁹ Există câteva legături între Șor și judecătorul care a examinat dosarul. De exemplu, în 2018, concubina judecătorului a deschis un salon de frumusețe la Aeroportul Internațional Chișinău, administrat de o companie al cărei director era Șor. Mai mult, concubina a călătorit cu sora vitregă a lui Șor la Paris și Milano în 2019. De remarcat este și faptul că judecătorul nu a indicat în declarația sa de venit o casă în valoare de 500.000 de euro, precum și două mașini de lux.²⁸⁰

Plahotniuc nu a fost investigat până în 2019, deoarece acest lucru era considerat drept imposibil în perioada când Partidul Democrat exercita influență în stat.

²⁶⁷ Contract între Cristal Impex SRL, Grand Imobiliare SRL și Victoriabank. În perioada 7-11 noiembrie 2014, cel puțin două societăți controlate de Platon (Cristal-Impex SRL și Neghina-Com SRL) au cesionat creditele către societățile controlate de Șor (Grand Imobiliare SRL și Agercom Grup SRL). <https://www.dropbox.com/s/2nlcpu8nscn8ov4/Cristal%20Impex%20docs.pdf?dl=0>, <https://www.dropbox.com/s/sdswly7bzq4len6/Neghina-Com%20docs.pdf?dl=0>

²⁶⁸ Tranzacții înregistrate la bursă la data de 13 noiembrie 2014, pagina 2, <http://www.moldse.md/statis.mse/2014/noiembrie2014.pdf>.

²⁶⁹ INSIDOWN Ltd, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8538/>.

²⁷⁰ Contracte de fidejusiune - Zenit Management LP cu Victoriabank, <https://www.dropbox.com/s/6bal37ym358da3/Zenit%20Management%20surety%20contract.pdf?dl=0>. La 19 și 20 noiembrie 2014, Zenit Management LP a semnat cu Victoriabank contracte de fidejusiune în valoare de 24 de milioane de euro și a rambursat creditele lui Șor pe care acesta le-a preluat de la Platon.

²⁷¹ Plângerea lui Șor împotriva lui Platon, <https://www.deschide.md/ro/stiri/social/387/D0C--Autodenun%C8%9Bul-lui-Shor-%C3%AEEn-care-spune-c%C4%83-i-a-dat-credite-de-milioane-de-la-BEM-lui-Platon.htm>.

²⁷² Cifra de afaceri pe conturile bancare ale Globus Corporation, transferuri către Zenit Management LP, <https://www.dropbox.com/s/kx3tpfq1h2z6ulj/Transfers%20to%20Zenit%20Management%20LP.pdf?dl=0>.

²⁷³ Hotărârea Curții Supreme din 12 decembrie 2017, <https://profiles.rise.md/upload/200206-Dosar%20Filat.pdf>.

²⁷⁴ NewsMaker, *Furtul miliardului se sprijină pe „Zenit”*. Cum revizuirea dosarului lui Platon i-ar putea atrage pe Plahotniuc și Șor, 26 mai 2020, <https://newsmaker.md/ro/furtul-miliardului-se-sprijina-pe-zenit-cum-revizuirea-dosarului-lui-platon-i-ar-putea-atrage-pe-plahotniuc-si-sor/>.

²⁷⁵ Victoria Stoian a fost angajată companiei lui Șor Dufremol, NewsMaker, *Furtul miliardului se sprijină pe „Zenit”*. Cum revizuirea dosarului lui Platon i-ar putea atrage pe Plahotniuc și Șor, 26 mai 2020, <https://newsmaker.md/ro/furtul-miliardului-se-sprijina-pe-zenit-cum-revizuirea-dosarului-lui-platon-i-ar-putea-atrage-pe-plahotniuc-si-sor/>.

²⁷⁶ Kroll, proiect Tenor - faza de constatare, raport final pregătit pentru BNM, secțiunea 10.3.4, 2 aprilie 2015, <https://www.rise.md/wp-content/uploads/2017/03/Kroll-Shor-Melnic.pdf>. În noiembrie 2014, Banca Socială a acordat noi împrumuturi către cinci companii din grupul Șor, inclusiv 2,6 miliarde de lei către Caritas Group.

²⁷⁷ Anticorupție Moldova, *Parlamentul a votat ridicarea imunității parlamentare a lui Ilan Șor*, 23 decembrie 2021, <https://anticoruptie.md/en/cases-of-corruption/the-parliament-voted-for-lifting-the-parliamentary-immunity-of-ilan-shor>. Ziarul de Gardă, *Ultima oră: Ilan Șor condamnat la 7 ani și șase luni de închisoare, dar eliberat din arest*, 21 iunie 2017, <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/ultima-ora-ilan-sor-condamnat-la-7-ani-si-sase-luni-de-inchisoare-dar-eliberat-din-arest/>.

²⁷⁸ RISE Moldova, *Judecătorul lui Șor*, 22 aprilie 2021, <https://www.rise.md/articol/judecatorul-lui-sor/>. Legea amnistiei nr. 210, din 29 iulie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94827&lang=ro.

²⁷⁹ RISE Moldova, *Fabricat în Parlament*, 25 septembrie 2017, <https://www.rise.md/articol/fabricat-in-parlament/>.

²⁸⁰ RISE Moldova, *Judecătorul lui Șor*, 22 aprilie 2021, <https://www.rise.md/articol/judecatorul-lui-sor/>.

Procurorul General Stoianoglo a încălcat procedura și a gestionat deficient conflictele de interese

În 2019, Alexandr Stoianoglo a fost numit de președintele Igor Dodon în funcția de procuror general.²⁸¹ Stoianoglo considera că majoritatea procurorilor PA erau corupți și a înlocuit 35 din ei, în pofida faptului că a recunoscut că este de competența Consiliului Superior al Procurorilor.²⁸² Stoianoglo a retras cazul privind fraudă bancară de la PA și l-a transmis în gestiunea PCCOCS, care a repetat o mare parte din acțiunile procedurale deja efectuate. Stoianoglo a solicitat instanței eliberarea mandatelor de arest pe numele fostului guvernator al BNM, Dorin Drăguțanu, și a altor persoane cu funcții de conducere, acuzându-i de complicitate la săvârșirea infracțiunilor, acționând în interesele organizației criminale conduse de către Plahotniuc.

Când a fost numit în funcția de procuror general, Stoianoglo a primit petiții cu obiecțiile lui Platon și a fost de acord să se întâlnească cu acesta. Platon a venit cu materiale și flipchart-uri, care ar demonstra că infracțiunile pentru care a fost condamnat ar fi fost comise de alte persoane. Stoianoglo a declarat că dosarul în privința lui Platon s-a bazat pe probe fabricate și a depus un demers la Judecătoria Chișinău pentru suspendarea executării pedepsei.²⁸³ Platon a fost eliberat din închisoare cu sprijinul presupus al președintelui Dodon²⁸⁴ și a fost achitat în 2021, după care a părăsit Republica Moldova.

Au existat acuzații că Stoianoglo ar fi avut o presupusă legătură cu Platon prin intermediul soției sale, care a fost indicată ca beneficiar al companiilor ucrainene deținute de Platon²⁸⁵ și față de care Moldindconbank avea datorii în sumă de 5,5 milioane de dolari. Fiind la curent cu această acuzație, Stoianoglo a acționat în afara procedurilor obișnuite și l-a contactat pe omologul său ucrainean, a delegat un grup de procurori în Ucraina pentru a investiga cazul și și-a utilizat atribuțiile pentru a trimite o cerere de comisie rogatorie, care a avut ca rezultat colectarea de probe de către autoritățile ucrainene. Aceste acțiuni par extrem de nepotrivite și prezintă conflicte de interese grave. Stoianoglo a fost suspendat din funcție în octombrie 2021,²⁸⁶ fiind creată o comisie de evaluare a performanțelor Procurorului General,²⁸⁷ care a indicat asupra greșelilor în administrarea Procuraturii Generale.²⁸⁸

²⁸¹ Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 1334, din 29 noiembrie 2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119227&lang=ro. La 24 mai 2022, Dodon a fost arestat, fiind acuzat de luare de mită, finanțare ilegală a partidului său politic de către o organizație criminală, înaltă trădare și îmbogățire ilicită, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/9010/>.

²⁸² Art. 70 alin. (1) lit. g) din Legea Procuraturii, nr. 3, din 25 februarie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131217&lang=ro.

²⁸³ Ziarul de Gardă, *Veaceslav Platon a fost eliberat*, 15 iunie 2020, <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/ultima-ora-veaceslav-platon-a-fost-eliberat/>. Raport privind implementarea Acordului de Asociere UE - Republica Moldova, Parlamentul European, paginile 9 – 12, 28 septembrie 2020, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0166_EN.html.

²⁸⁴ TV8, *Deputat PAS: „Disculparea lui Platon ar fi coordonată de către serviciile speciale ale Federației Ruse”*, 15 iunie 2020, <https://tv8.md/2020/06/15/doc-deputat-pas-disculparea-lui-platon-ar-fi-coordonata-de-catre-serviciile-speciale-ale-federatiei-ruse>

²⁸⁵ Verlok Development Inc (Ucraina) și Jet Business Limited (Ucraina)

²⁸⁶ La 5 octombrie 2021, CSP a numit un procuror care să examineze acuzația de infracțiuni comise de procurorul general și l-a suspendat pe Stoianoglo din funcție, <https://csp.md/sites/default/files/2021-10/1-122.pdf>. Pe lângă procurorul general Stoianoglo, CSP i-a suspendat de drept și pe adjuncții săi, Ruslan Popov, Mircea Roșu și Iurie Prevoznic.

²⁸⁷ Drago Kos, expertul internațional Anticorupție, propus de președintele Republicii Moldova; Angela Popil, avocat, propusă de Ministerul Justiției; Lidia Bulgac, ex-judecătoare, propusă de Consiliul Superior al Magistraturii; Mariana Alexandru, consilier al Procurorului-șef al DIICOT, propusă de Consiliul Superior al Procurorilor; Ion Matu, avocat, propus de procurorul general suspendat Alexandr Stoianoglo. Vezi NewsMaker, *Stoianoglo, pregătit pentru a fi tras la răspundere. Ce se știe despre activitatea comisiei care verifică activitatea procurorului general*, 3 decembrie 2021, <https://newsmaker.md/rus/novosti/stoianoglo-gotovyat-k-otvetu-cto-izvestno-o-rabote-komissii-kotoraya-proveryaet-rabotu-genprokurora/>.

²⁸⁸ Articolul 31 din Legea Procuraturii, nr. 3, din 25 februarie 2016, cu modificările și completările ulterioare, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=127870&lang=ro. Avizul prezidențial privind inițierea procedurii de evaluare a performanței procurorului general (suspendat), Alexandr Stoianoglo, 4 noiembrie 2021, <https://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/presedintele-maia-sandu-solicita-initierea-procedurii-de-evaluare-a-performantelor-procurorului-general-suspendat-alexandr-stoianoglo>.

În octombrie 2021, CSP a inițiat procedura de evaluare a performanțelor²⁸⁹, iar la 23 mai 2022, a apreciat drept nesatisfăcătoare activitatea lui Alexandr Stoianoglo, cu recomandarea de a fi demis de către președintele țării.²⁹⁰ CSP și-a bazat hotărârea pe concluziile Raportului Comisiei de Evaluare care a indicat, printre alți factori, asupra părtinirii în cauzele penale în privința lui Platon, Plahotniuc, „Frauda bancară” și „Laundromat”.²⁹¹ Între timp, Stoianoglo a fost pus sub acuzare pentru abuz în serviciu, corupție pasivă și fals în declarații, în baza Codului Penal.²⁹² Prima cauză penală în privința lui Stoianoglo, acuzat de abuz de serviciu, exces de putere și depășirea atribuțiilor, a fost expediată pentru examinare în instanță în decembrie 2021.²⁹³ Stoianoglo este cercetat, de asemenea, pentru alte acuzații într-un dosar privind divulgarea datelor urmăririi penale și inviolabilitatea vieții personale.²⁹⁴

Procurorii continuă să investigheze autorii fraudei bancare și spălării banilor

În pofida evenimentelor politice, în 2021, PA a conexat 45 de cauze legate de marea schemă de fraudă bancară, inclusiv gestionarea frauduloasă a băncilor, deturnarea proprietății, delapidarea, obstrucționarea supravegherii bancare, spălarea banilor, evaziunea fiscală și neglijența în serviciu. Șase dosare penale – ce vizează fosta conducere a BEM, un fost administrator special al BEM, contabili și administratori ai companiilor afiliate lui Șor – au fost trimise în judecată, în baza unui rechizitoriu de 700 de pagini și a zeci de volume cu mii de pagini ce conțin dovezi ale fraudei la scară largă și spălării de bani în interesul unei organizații criminale.²⁹⁵ Potrivit surselor, cauzele sunt în proces de examinare în instanțele de judecată, dar una dintre acestea, în privința lui Șor, examinată de curtea de apel în procedură de revizuire, ridică semne de întrebare din cauza acțiunilor atipice ale judecătorului de instrucție. De asemenea, PCCOCS a finalizat urmărirea penală privind administratorul special al unei alte bănci afiliate lui Șor, care ar fi permis rambursarea mijloacelor pierdute către conturi suspectate de legături cu fraudă bancară.^{296 297} În noiembrie 2021, PCCOCS a mai inițiat o cauză penală pentru neplata impozitelor de către Platon în perioada 2012-2015.²⁹⁸

²⁸⁹ NewsMaker, *Stoianoglo pregătit pentru a fi tras la răspundere. Ce se știe despre activitatea comisiei care verifică activitatea procurorului general*, 3 decembrie 2021, <https://newsmaker.md/rus/novosti/stoianoglo-gotovyat-k-otvetu-cto-izvestno-o-rabote-komissii-kotoraya-proveryaet-rabotu-genprokurora/>.

²⁹⁰ Hotărârea CSP nr. 1-92 / 2022, din 23 mai 2022, <https://csp.md/sites/default/files/2022-05/9.%20DISPOZITIV%20%20Raport%20%20CEPPG%20-%20dispozitiv.pdf>.

²⁹¹ Raportul Comisiei de Evaluare a fost aprobat la 5 mai 2022 și pus la dispoziția publicului https://www.csp.md/sites/default/files/2022-05/Raportul%20Comisiei_final_%20aprobat%20_05.05.2022%20%20REDACT%2010.05.22_1.pdf.

²⁹² Ziarul de Gardă, *Detalii despre fiecare dintre cele cinci capete de acuzare pentru care Procurorul General suspendat, Alexandr Stoianoglo, a fost reținut. Lista acțiunilor de care este învinuit*, 12 octombrie 2021, <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/detalii-despre-fiecare-dintre-cele-cinci-capete-de-acuzare-pentru-care-procurorul-general-suspendat-alexandr-stoianoglo-a-fost-retinut-lista-actiunilor-de-care-este-invinuit/>.

²⁹³ La acel moment, Procurorul General a dispus acordarea unei indemnizații unice de 270.000 de lei fostului șef al PCCOCS, la ieșirea acestuia din sistem. Mold-street, *Șeful suspendat al Procuraturii Generale Alexandr Stoianoglo a fost reținut*, 5 octombrie 2021, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=12790>.

²⁹⁴ Noile acuzații sunt legate de dezvăluirile făcute de Stoianoglo în octombrie 2021 în cadrul unui briefing de presă, <http://procuratura.md/file/societatea%20civila.pdf>. Dezvăluirea conținea conversații între fostul șef al PA, Viorel Morari, și fostul șef al Delegației UE în Republica Moldova, Peter Michalko.

²⁹⁵ Comunicat de presă al Procuraturii Generale, *Încă un episod din "frauda bancară" trimis în judecată. În calitate de inculpați: foștii conducători ai celor trei bănci falimentate, împreună cu administratorul special al BEM*, 20 aprilie 2020, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8573/>.

²⁹⁶ Comunicat de presă PCCOCS, „Frauda bancară”: a fost terminată urmărirea penală în dosarul penal al fostului administrator special al Unibank, 20 decembrie 2021, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8795/>.

²⁹⁷ Raportul anual al Procuraturii Anticorupție pentru anul 2021.

²⁹⁸ Articolul 274 din Codul de Procedură Penală, în temeiul articolului 244/1 din Codul Penal (evaziunea fiscală a persoanelor care nu practică activitate antreprenorială).

Potrivit PA, următoarele cauze referitoare la fraudă bancară sunt în curs de investigare sau examinare judiciară:

- a) Conducerea Victoriabank – urmărirea penală a fost finalizată, dar dosarul nu a fost trimis în instanță. În 2020, PA a disjuns această cauză de alte cauze referitoare la fraudă bancară. Prima instanță a anulat decizia procurorilor de disjungere a cauzei penale, hotărâre contestată la curtea de apel. În prezent, cauza se află în procedură la Curtea Supremă de Justiție, care a acceptat solicitarea părții apărării de a ridica o excepție de neconstituționalitate.
- b) Conducerea BEM și angajați ai BNM – cauza penală examinată în prima instanță cu acuzația de fraudă și spălare de bani în sume deosebit de mari în interesul unei organizații criminale.
- c) Foști președinți ai BEM, Banca Socială și Unibank – cauza penală a fost trimisă în judecată în aprilie 2021. Cauza este pendinte.
- d) Fostul președinte al BEM – urmărirea penală a fost inițiată în 2020 pentru fraudarea BEM și transferul a 100 de milioane de dolari către GazPromBank. Cauza este examinată în prima instanță.
- e) Un deputat din Partidul „Șor”, care ar fi comis fraude de amploare și spălare de bani în interesul unei organizații criminale. Dosarul a fost trimis în judecată în iulie 2021 și este examinat în prima instanță.²⁹⁹
- f) Doi contabili din holdingul lui Șor, acuzați de spălare de bani în proporții deosebit de mari, dosarul a fost trimis în judecată.
- g) Un reprezentant al companiei INSIDOWN, acuzat de complicitate la fraude în proporții deosebit de mari în interesul unei organizații criminale. Dosarul este examinat de prima instanță.
- h) Un fost deputat, acuzat de spălare de bani, în valoare de aproximativ 32 de milioane de lei. Cinci persoane sunt acuzate, fiind aplicate sechestre în valoare de 26 de milioane de lei. Urmărirea penală a fost finalizată în privința a trei persoane, iar apărarea urma să prezinte referința.³⁰⁰

Recomandări

- 25.** CNA, Procuratura Anticorupție, PCCOCS ar trebui să îmbunătățească cooperarea și schimbul de date, inclusiv – dar fără a se limita la – să formeze echipe comune de investigație, cu implicarea BNM, CNPF și a profesioniștilor din domeniul juridic, după caz. (3 luni)
- 26.** Procuratura Anticorupție ar trebui să formeze echipe comune de investigație internațională, cu implicarea autorităților relevante din alte țări. (9 luni)
- 27.** PG, Procuratura Anticorupție, CNA și ARBI ar trebui să comunice în mod constant publicului etapele de investigare a fraudei bancare și de recuperare a banilor. Informațiile ar trebui publicate pe site-urile instituțiilor, într-un format accesibil. (3 luni)

²⁹⁹ Ziarul de Gardă, *Procuratura Generală anunță ce se întâmplă cu dosarele penale în care figurează deputați din noul Parlament. Numele deputaților din dosare penale și din acte de constatare ale ANI*, 15 iulie 2021, <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/procuratura-general-a-anunta-ce-se-intampla-cu-dosarele-penale-in-care-figureaza-deputati-din-noul-parlament-numele-deputatilor-din-dosare-penale-si-din-actele-de-constatare-ale-ani/>.

³⁰⁰ Replicamedia.md, *Episod din dosarul „Frauda bancară”, trimis în judecată: s-a simulat încheierea unui contract și s-au sustras circa 32 de milioane de lei din Banca de Economii. O parte din bani, utilizați pentru cumpărarea unui avion*, 4 aprilie 2022, <https://replicamedia.md/ro/article/Y2OqjvP7/episod-din-dosarul-frauda-bancara-trimis-in-judecata-s-a-simulat-incheierea-unui-contract-si-s-au-sustras-circa-32-de-milioane-de-lei-din-banca-de-economii-o-parte-din-bani-utilizati-pentru-procurarea-unui-avion.html>

f. Lipsa integrității judecătorești și a supravegherii a contribuit la fraudă din sectorul bancar și financiar

Preocupările legate de corupția din sistemul judiciar sunt aproape universale. Peste douăzeci de judecători ar fi fost implicați în facilitarea spălării banilor prin legitimarea fluxurilor ilegale de bani prin hotărâri judecătorești care au favorizat companiile offshore.³⁰¹ În septembrie 2016, șaisprezece judecători și patru executivi judecătorești au fost acuzați de PA de implicare în spălarea banilor și adoptarea cu bună știință a hotărârilor ilegale,³⁰² procurorii au renunțat însă la acuzații în privința a treisprezece judecători în 2020, după numirea noului Procuror General.³⁰³ La mijlocul anului 2022, Judecătoria Chișinău urmează să emită hotărâri în celelalte cauze examinate.

Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) cunoștea despre hotărârile judecătorești suspecte încă din decembrie 2012,³⁰⁴ dar nu a inițiat nicio procedură disciplinară. Abia în aprilie 2014 președintele Curții Supreme de Justiție³⁰⁵ a prezentat o notă informativă referitoare la hotărârile judecătorești legate de „Laundromat”.³⁰⁶ În plus, BNAA a depus o plângere la CSM cu privire la acțiunile ilegale ale judecătorului referitoare la sistemul de asigurări „Carte Verde”,³⁰⁷ însă, inițial, CSM nu a luat nicio măsură.³⁰⁸ Ministerul Justiției a contestat această hotărâre,³⁰⁹ iar în decembrie 2016 judecătorul respectiv a fost demis de CSM.³¹⁰ Aceste episoade susțin prioritățile reformei judiciare, care includ transparența în procedurile disciplinare și la adoptarea hotărârilor CSM.³¹¹ Din 2009, în urma reformei de optimizare a numărului instanțelor judecătorești, toate hotărârile judecătorești sunt disponibile publicului pe portalul instanțelor,³¹² însă hotărârile Judecătoriei Economice și ale Curții de Apel Economice nu sunt publicate, la fel ca hotărârile judecătorești adoptate în legătură cu dosarul „Laundromat”.³¹³ Strategia pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției din Republica Moldova pentru anii 2020-2023 include evaluarea integrității (vetting) judecătorilor pentru a curăți sistemul judiciar de judecători și procurori cu integritate compromisă.³¹⁴

³⁰¹ RISE Moldova, „Spălătoria rusească”: Moscova – Riga via Chișinău, 22 august 2014, <https://www.rise.md/articol/operatiunea-ruseasca-the-laundromat/>.

³⁰² Aviz al Curții Supreme de Justiție, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/09/csj-nota-informativa1.pdf>; <https://www.csm.md/files/Hotaririle/2014/16/470-16.pdf>.

³⁰³ Ziarul de Gardă, *Judecătorii anchetati pentru complicitate la spălare de bani în dosarul „Laundromat”, scoși de sub urmărire penală de Procuratura Anticorupție. Cer CSM-ului restabilirea în funcții*, 21 octombrie 2020, <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/ultima-ora-judecatorii-anchetati-pentru-complicitate-la-spalare-de-bani-in-dosarul-laundromat-scosi-de-sub-urmarire-penala-de-procuratura-anticoruptie-cer-csm-ului-restabilirea-in/>.

³⁰⁴ CSM, Hotărârea nr. 812/38 din 18 decembrie 2012, <https://csm.md/files/Hotaririle/2012/38/812-38.pdf>.

³⁰⁵ Aviz al Curții Supreme de Justiție, <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2016/09/csj-nota-informativa1.pdf>; <https://www.csm.md/files/Hotaririle/2014/16/470-16.pdf>.

³⁰⁶ Ziarul de Gardă, *15 judecători reținuți după doi ani și jumătate de tăcere*, 22 septembrie 2016, <https://www.zdg.md/reporter-special/reportaje/15-judecatori-retinuti-dupa-doi-ani-si-jumatate-de-tacere/>.

³⁰⁷ Mold-street, *Moldova fără Carte Verde*, 18 aprilie 2015, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=3735>.

³⁰⁸ Ziarul de Gardă, *Judecătoria acuzată că a participat la fraudarea BNAA – nepedepsită de CSM*, 14 decembrie 2015, <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/judecatoarea-acuzata-ca-a-participat-la-fraudarea-bnaa-nepedepsita-de-csm/>.

³⁰⁹ Agora, *Adela Andronic, eliberată din funcția de judecător de către CSM*, 18 mai 2016, <https://agora.md/stiri/19218/adela-andronic--eliberata-din-functia-de-judecator-de-catre-csm>.

³¹⁰ Decretul președintelui Republicii Moldova nr. 11 din 29 decembrie 2016, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97009&lang=ro.

³¹¹ Strategia pentru asigurarea independenței și integrității Sectorului Justiției pentru anii 2020-2023, https://justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/EN_Draft_Strategy_Ensuring_Independence_Integrity_of_Justice_Sector_2020-2023.pdf.

³¹² Reforma de optimizare a instanțelor a constatat, în principiu, în reducerea judecătorilor de la 48 la 15 și închiderea a două judecătorii specializate, Judecătoria Militară și Judecătoria Economică, precum și a Curții de Apel Economice.

³¹³ Secretariatul CCIA a solicitat președintelui Judecătoriei Chișinău (Sediul Centru) să prezinte toate hotărârile Judecătoriei economice. Contrar legii, cererea a fost respinsă, pe motiv că Secretariatul CCIA nu este parte și nu poate avea acces la dosarele cauzei.

³¹⁴ FMI, Consultări pe marginea Articolului IV și solicitări pentru un Aranjament în cadrul Facilității de fonduri extinse și un Aranjament în cadrul Facilității de Credit extinse, raportul de țară al FMI nr. 22/1, ianuarie 2022, <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2022/English/1MDAEA2022001.ashx>.

Recomandări

28. Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești ar trebui să publice online toate hotărârile Judecătoriei Economice și ale Curții de Apel Economice. (12 luni)
29. Agenția pentru Administrarea Instanțelor Judecătorești ar trebui să propună modificarea Codului de Procedură Civilă pentru a-și îmbunătăți sistemul de management al dosarelor, în vederea evitării înregistrării celor pendinte sau deja soluționate. (6 luni)
30. Parlamentul ar trebui să sporească eficiența și transparența procedurilor disciplinare prin modificarea Legii privind răspunderea disciplinară a judecătorilor. (6 luni)

g. Recuperările în materie civilă și penală pot fi îmbunătățite printr-o mai bună coordonare între agenții

Mijloacele publice au fost delapidate din creditele de urgență acordate de BNM, prin rambursări către persoanele afiliate autorilor fraudei bancare, contrar condițiilor creditelor de urgență

Un prejudiciu semnificativ a fost cauzat Republicii Moldova atunci când Guvernul a acordat împrumuturi de 14,1 miliarde de lei pentru acoperirea depozitelor la BEM, Unibank și Banca Socială în 2014 și 2015.³¹⁵ Distribuirea mijloacelor din împrumuturile de urgență ale BNM a fost făcută de o comisie specială, din care au făcut parte reprezentanți ai mai multor ministere, CNA și SIS.³¹⁶ Cerințele pentru acordarea împrumuturilor de urgență, stabilite de Guvern, nu permiteau efectuarea de plăți persoanelor afiliate băncilor,³¹⁷ dar cel puțin 5 milioane de euro au fost folosiți pentru a rambursa un depozit al unei companii offshore,³¹⁸ care a primit împrumuturi de la două companii afiliate lui Șor.³¹⁹ Mijloacele din împrumutul garantat de stat au fost utilizate și pentru rambursarea depozitelor către MAIB și Moldindconbank, în pofida faptului că împrumuturile au fost garantate prin gajarea acțiunilor de la Victoriabank de către Plahotniuc și Șor.³²⁰ Administratorul special al BEM ar fi trebuit mai degrabă să vândă gajul (acțiunile Victoriabank) pentru a restitui depozitele către MAIB și Moldindconbank, decât să utilizeze în acest scop împrumuturile de urgență de la BNM.

Recuperările în procedură civilă sunt realizate de lichidatorii numiți de BNM, dintre care unii au fost sancționați pentru încălcarea legislației bancare și financiare

Recuperările împrumuturilor de stat pot fi îndeplinite prin recurgerea la mecanisme civile și penale. Recuperările prin mecanismele civile sunt efectuate de către lichidatorii băncilor desemnați de BNM pentru a reprezenta banca în procedura de lichidare în fața instanțelor judecătorești din Republica Moldova. Până în februarie 2022, recuperările totale din lichidarea și confiscarea activelor băncilor lichidate au fost de aproximativ 19% sau 2,7 miliarde de lei.³²¹ Alte 110 milioane de dolari trebuie recuperate prin procedură

³¹⁵ Raportul BNM privind utilizarea creditelor de urgență, 2020, <https://www.bnm.md/files/Raport.pdf>.

³¹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 938 din 13 noiembrie 2014, alin.7, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84860&lang=ro#.

³¹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 938 din 13 noiembrie 2014, alin.8, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84860&lang=ro#.

³¹⁸ Jurnal, *Furt garantat de stat*, 19 noiembrie 2018, <https://www.jurnaltv.md/news/38fd98c5e61b78ab/furt-garantat-de-stat.html>.

³¹⁹ NewsMaker, „Lăsați martorul în pace” Cum Platon aproape că i-a provocat lichidatorului BEM un „atac de cord” în ședința de judecată, 14 mai 2021, <https://newsmaker.md/rus/novosti/ostavte-uzhe-svidetelya-v-pokoe-kak-platon-chut-ne-dovel-v-sude-do-infarkta-likvidatora-bem/>.

³²⁰ Procuratura Generală, *Un nou episod din "frauda bancară" trimis în judecată. În calitate de inculpați: ex-Președintele, împreună cu administratorul special al BEM*, 24 martie 2021, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8538/>.

³²¹ BNM, *Informația aferentă procesului de lichidare a Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A. la situația din 31.12.2021*, <https://www.bnm.md/ro/content/informatia-afidenta-procesului-de-lichidare-bancii-de-economii-sa-bc-banca-sociala-sa-si-18>

civilă. În 2015, Unibank ar fi efectuat operațiuni de spălare a banilor în timp ce se afla sub administrare specială,³²² când, potrivit Băncii Centrale Ruse, 110 milioane de dolari din tranzacții suspecte de la o bancă rusească au trecut prin Unibank.³²³

Deși a fost identificat un număr mare de active prin intermediul mecanismului de recuperare în materie penală, nu s-a reușit convertirea lor în încasări la bugetul de stat

ARBI este o agenție autonomă specializată din cadrul CNA, împuternicită să aplice sechestru pe bunurile infracționale și să reprezinte statul în procedurile de recuperare a bunurilor infracționale.³²⁴ Urmărirea, colectarea probelor și indisponibilizarea bunurilor infracționale intră în competența ARBI, în timp ce confiscarea bunurilor infracționale, repararea daunelor și urmărirea silită a bunurilor se efectuează de către executorii judecătorești și Serviciul Fiscal de Stat. În total, 551 de milioane de euro urmează să fie recuperați de Procuratura Anticorupție și ARBI: 398,6 milioane de euro (72%) sunt aferente cauzelor examinate în prezent de instanțe; 97,8 milioane de euro (18%) sunt în curs de investigare de către procuratură în privința beneficiarilor efectivii identificați; și 54,6 milioane de euro (10%) sunt investigate de procurori în privința beneficiarilor efectivii neidentificați. De la inițierea dosarului privind fraudă bancară, ARBI și Procuratura Anticorupție au aplicat sechestre și ordine de confiscare în valoare de 7,3 miliarde de lei, ceea ce reprezintă 55% din totalul creditelor de urgență acordate de BNM în perioada 2014-2015. Cu toate acestea, sechestre în valoare de 196 de milioane lei au fost ridicate în perioada 2019-2022 în baza hotărârilor judecătorești ca urmare a încetării urmăririi penale. Astfel, în bugetul de stat a ajuns sub 1% din valoarea sechestrelor aplicate - un anti-record îngrozitor.³²⁵

O coordonare mai bună a actorilor din domeniul justiției va spori eficiența urmăririi penale și a recuperărilor

Programul Național de Recuperare a Bunurilor Infracționale urmează să fie finalizat la mijlocul anului 2022³²⁶ și va fi coordonat de ARBI, care va monitoriza punerea în aplicare și va raporta Parlamentului. A existat, de asemenea, un grup de lucru pentru recuperarea bunurilor infracționale, format din oficiali guvernamentali de nivel înalt și donatori, care a început să se întrunească în noiembrie 2021 pentru a iniția elaborarea modificărilor legislative privind aplicarea mecanismului de confiscare extinsă (fără condamnare)³²⁷ și elaborarea Termenilor de referință pentru a asigura un sistem informațional interconectat,³²⁸ astfel încât toate instituțiile relevante să aibă o viziune clară asupra bunurilor infracționale identificate, sechestrate și confiscate.

³²² Mold-street, Unibank a efectuat operațiuni de miliarde cu băncile din Rusia și sub administrarea specială a BNM, 14 aprilie 2016, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=4693>.

³²³ Kommersant, Pentru un nou numerar au venit la vechea adresă, 27 aprilie 2015, <https://www.kommersant.ru/doc/2717821>; Anticorupție, „Spălătoria rusească”: tranzacții suspecte și administrator de neînlocuit la Unibank, 2 august 2016, https://anticoruptie.md/ro/stiri/spalatoria-ruseasca-tranzactii-suspecte-si-administrator-de-neinlocuit-la-unibank?fb_comment_id=1135443859862259_1136063076467004.

³²⁴ Legea nr. 48 privind Agenția de recuperare a bunurilor Infracționale, din 30 martie 2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105677&lang=ro; și FMI, Republica Moldova: 2021 Articolul IV consultare și cereri pentru un acord în cadrul Facilității extinse de fonduri și un acord în cadrul Facilității extinse de credit, raportul de țară al FMI nr. 22/001, 4 ianuarie 2022, <https://www.imf.md/press/1MDAEA2022001.pdf>.

³²⁵ Sechestre de miliarde vs. confiscări de sub 1%. Cum am aflat, timp de cinci luni, câți bani (nu) ajung în bugetul de stat, după sechestrele anunțate de ARBI Ziarul de Gardă, 6 mai 2022, <https://www.zdg.md/stiri/sechestre-de-miliarde-vs-confiscari-de-sub-1-cum-am-aflat-timp-de-cinci-luni-cati-bani-nu-ajung-in-bugetul-de-stat-dupa-sechestrele-anuntate-de-arbi/>.

³²⁶ CNA, Peste 20 de autorități naționale, sprijinite de înalți consilieri ai UE și societatea civilă, vor fi antrenate în elaborarea unui amplu program de recuperare a bunurilor infracționale, 24 martie 2022, <https://www.cna.md/libview.php?l=en&id=3842&idc=222&t=/CARA/Press-releases/Over-20-National-Authorities-Supported-by-the-EU-High-Level-Advisors-and-Civil-Society-Will-Be-Involved-in-Elaborating-an-Extensive-Program-of-Criminal-Assets-Recovery/>.

³²⁷ Îmbunătățirea recuperării bunurilor furate în Republica Moldova 2021-2023, Grupul Operativ de experți-Președinția Republicii Moldova, 24 noiembrie 2021.

³²⁸ Hotărârea Guvernului nr. 14, din 18 ianuarie 2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128876&lang=ro

Recomandări

31. Parlamentul ar trebui să revizuiască procedura de lichidare a companiilor private pentru a accelera recuperarea activelor și să soluționeze direct problema datoriilor false. (12 luni)
32. Direcția supraveghere bancară a BNM trebuie să-și exercite funcțiile pentru a audita și supraveghea activitatea lichidatorilor la fel de riguros ca și în cazul băncilor și să publice în timp util astfel de rapoarte, inclusiv informații privind plățile către creditorii băncii. (9 luni)
33. ARBI, CNA și Procuratura Anticorupție ar trebui să depună eforturi consecvente și riguroase pentru ca procesul de urmărire și recuperare a bunurilor infracționale să fie susținut de o dotare suficientă, sprijinit cu asistență tehnică internațională. (6 luni)
34. ARBI și lichidatorii băncii numiți de BNM ar trebui să îmbunătățească cooperarea și schimbul de date, inclusiv prin crearea echipelor comune. (3 luni)
35. Parlamentul ar trebui să adopte norme care să permită confiscarea extinsă. (6 luni)

h. Sprijinul internațional poate fi consolidat printr-o varietate de modalități

Cooperarea internațională a fost predominant bună, dar câteva state importante nu s-au implicat suficient

Moldova dispune de un cadru juridic multilateral și cuprinzător, aplicat în mod regulat pentru a solicita asistență juridică internațională. PG și Ministerul Justiției sunt autoritățile centrale pentru solicitarea asistenței juridice internaționale, iar PG dispune de o unitate specializată, cu un sistem automatizat de înregistrare a tuturor solicitărilor. Se așteaptă ca țările să ofere cea mai largă gamă de asistență juridică în cauzele penale privind investigarea spălării banilor, acțiunile de identificare, sechestrare și confiscare a bunurilor infracționale.³²⁹ Până în prezent, Procuratura Anticorupție a întocmit 88 de cereri de comisii rogatorii, prin care a solicitat date de la Cipru, Germania, Grecia, Hong Kong, Letonia, Luxemburg, Qatar, România, Rusia, Singapore, Elveția, Turcia, Ucraina și Regatul Unit. Dintre acestea, 37 au fost executate integral, 14 au fost executate parțial, cinci au fost refuzate și reformulate, iar 32 nu au fost executate. Moldova s-a confruntat cu provocări în a primi răspunsuri relevante din partea Rusiei și Elveției. Din iunie 2021, Cipru, Elveția și Franța au fost mai deschise cooperării, Cipru prezentând zeci de mii de pagini de informații (în greacă, ceea ce a determinat o majorare urgentă a bugetului pentru traducere). Este important de remarcat faptul că autoritățile ucrainene au încercat să audieze cetățenii ucraineni care au acționat în calitate de directori interpuși ai companiilor-fantomă implicate în activități frauduloase în Moldova, dar mulți dintre aceștia – vulnerabili din punct de vedere socio-economic și obligați de recrutori să semneze – au refuzat să facă declarații.

Din punct de vedere operațional, începând cu 2020, PA a cooperat în mod eficient cu Procuratura Generală a Letoniei în cadrul unei echipe comune de investigație. Ținând cont de faptul că entități înregistrate în jurisdicții străine au fost implicate pentru a tergiversa și a face mai complexă investigația, cooperarea

³²⁹ GAFI, Standarde internaționale privind combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și proliferării, actualizate la 21 octombrie 2021, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.

interjurisdicțională este necesară. Este nevoie de câteva ore pentru a înregistra o entitate străină, dar poate dura luni și uneori ani pentru a obține informații, ceea ce face ca aplicarea legii să fie mai dificilă. Echipa comună de investigații cu Letonia a fost creată pentru a face schimb de informații și de probe în timp real și a avut ca rezultat identificarea unor beneficiari ai fraudei bancare. În 2022, grupul a fost consolidat cu membri cu o specializare mai largă în combaterea spălării banilor și se intenționează ca activitatea acestuia să fie prelungită pentru încă un an, fiind invitate și alte țări să se alăture. Avantajele acestor echipe comune de investigații sunt evidente – comunicarea se face cu promptitudine, la toate întrebările se răspunde foarte repede de către membrii grupului. Pornind de la rezultatele pozitive ale acestei experiențe, în curând urmează să fie create echipe comune de investigații și cu alte țări.

Moldova trebuie să încheie acorduri de asistență bilaterală în privința persoanelor date în urmărire nu doar prin intermediul Interpolului

Republica Moldova face parte din Interpol, o organizație interguvernamentală ai cărei membri ar trebui să execute fără întârziere solicitări de extrădare în cazurile de spălare de bani și alte infracțiuni.³³⁰ Moldova a cerut arestarea lui Veaceslav Platon, Ilan Șor, Vladimir Plahotniuc, Olga Bondarciuc³³¹ și a altor persoane. Cererea către Interpol pentru extrădarea lui Plahotniuc din Turcia a fost transmisă în 2019, dar, în mod surprinzător, a fost apreciată ca fiind un caz politic de către Comisia de control a fișierelor a Interpolului și, în consecință, nu a fost acceptată.³³² S-a confirmat că Ilan Șor se află în Israel; o cerere de extrădare a fost acceptată de Interpol în august 2019, dar acesta încă nu a fost extrădat.³³³ Comisia de control a fișierelor Interpol a primit o solicitare din partea lui Șor, care a contestat conformitatea datelor în privința sa cu statutul Interpolului. În urma unei decizii a Comisiei de control a fișierelor din aprilie 2022, contestația a fost respinsă. Astfel, procesul de extrădare trebuie să se conformeze regulilor statului Israel – o decizie a Ministerului Israelian al Justiției, urmată de eventuale contestații în instanțele judecătorești. După eliberarea sa din închisoare, Veaceslav Platon a zburat la Londra și a cerut azil politic în Regatul Unit. În 2021, au fost emise mandate internaționale de arest pe numele lui Platon de către o judecătorie din Chișinău. În ianuarie 2022, ambasadorul Regatului Unit în Republica Moldova a susținut că nu a fost primită nicio solicitare de la Interpol cu privire la Platon, deși autoritățile moldovene afirmă că a fost trimisă o cerere către Interpol.

Prezența îndelungată a BERD în sectorul bancar din Moldova pune sub semnul întrebării gradul de cunoaștere a situației din domeniu și măsura în care au fost evaluate riscurile

Rolul extins al BERD în sectorul bancar din Moldova în perioada în care se comitea fraudă ridică întrebări serioase. Deosebit de îngrijorătoare este deținerea calității de acționar în bănci în perioadele critice, când a avut loc fraudă bancară la scară largă și spălarea de bani. Este greu de imaginat că personalul BERD nu era conștient de unele dintre practicile predominante, extrem de dubioase. BERD deținea acțiuni în Victoriabank și avea acorduri extinse de creditare pentru bănci pentru a acorda împrumuturi întreprinderilor mici și mijlocii. Unii acționari depozitați consideră BERD drept complice la spălarea banilor, după ce a

³³⁰ GAFI, standarde internaționale privind combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și proliferării, actualizate la 21 octombrie 2021, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.

³³¹ Olga Bondarciuc este notarul implicat anterior în autentificarea mai multor contracte emise de companii afiliate lui Vladimir Plahotniuc, Ilan Șor sau Veaceslav Platon. Bondarciuc este acuzată de comiterea falsului în documente publice și de declarații false. Potrivit raportului Kroll 2, Olga Bondarciuc a fost menționată printre acționarii Unibank, având împrumuturi de milioane de lei.

³³² Raportul anual al Comisiei Interpol pentru perioada 2019-2020, pagina 3, Secțiunea 6, <https://www.interpol.int/en/content/download/16993/file/Activity%20Report%20of%20the%20CCF%202019%20%E2%80%93%202020.pdf>.

³³³ Potrivit legislației statului Israel, ar exista o modalitate de a fi judecat în Moldova și de a executa pedeapsa în Israel.

achiziționat acțiuni aflate în litigiu³³⁴ de la o companie din Cipru, deținută de Plahotniuc și Șor.³³⁵ BERD a investit deja în capitalul băncii³³⁶ și a fost pe larg implicată în sectorul bancar, oferind credite de milioane de dolari către Victoriabank, MAIB, Moldindconbank, Mobiasbancă și FinComBank pentru a susține împrumuturile acordate întreprinderilor mici și mijlocii.³³⁷ Nu este clar ce verificări sau evaluări au fost realizate cu privire la împrumuturile specifice care au fost acordate. Un grad sporit de conștientizare cu privire la fraudă și întreprinderea unor acțiuni de investigare la primele semne de alarmă ar fi putut duce la o intervenție mai robustă din partea BERD. Este nevoie de o revizuire a practicilor sale în Moldova.

Recomandări

36. BERD ar trebui să finanțeze o evaluare externă a practicilor sale anterioare de creditare în Moldova și ar trebui să investigheze modalitățile de atenuare a eventualelor contribuții la fraudă, spălare de bani și corupție. (12 luni)
37. Guvernul Republicii Moldova și partenerii internaționali ar trebui să consolideze acordurile bilaterale și multilaterale de cooperare instituțională privind persoanele date în urmărire, confiscarea și recuperarea bunurilor infracționale. (15 luni)
38. Guvernul Republicii Moldova trebuie să depună toate eforturile necesare pentru desemnarea unui procuror de legătură la Eurojust și a unui reprezentant la oficiul central al Interpol. (6 luni)
39. Republica Moldova ar trebui să continue eforturile politice și diplomatice pentru a accelera confiscarea și recuperarea bunurilor infracționale provenite din spălare de bani și fraudă, precum și pentru extrădarea făptuitorilor bănuți. (imediat)
40. Procuratura Generală trebuie să se asigure că toate solicitările către Interpol sunt întemeiate și nu sunt motivate politic. (imediat)
41. Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Justiției trebuie să constituie un grup comun și să evalueze toate solicitările adresate către Interpol (în special, cele legate de corupție, spălare de bani) din ultimii trei ani. (12 luni)
42. Guvernul Republicii Moldova ar trebui să finanțeze suplimentar organele de drept pentru acoperirea cheltuielilor legate de traducere și contractarea specialiștilor (de exemplu, experți financiari). (3 luni)

³³⁴ BERD, *BERD salută achiziția de către Banca Transilvania a pachetului Victoriabank*, 16 ianuarie 2018, <https://www.ebrd.com/news/2018/ebd-welcomes-banca-transilvanias-acquisition-of-victoriabank-stake.html>.

³³⁵ Procuratura Generală, 24 martie 2021, <http://procuratura.md/md/news/1211/1/8538/> și nota Țopa către BERD, 20 noiembrie 2017.

³³⁶ IFC, Victoriabank, Moldova, 19 octombrie 2000, <https://disclosures.ifc.org/project-detail/SPI/9780/victoriabank-moldova>; BERD, Victoriabank, majorare de capital II, 29 aprilie 1999, <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/victoria-bank-capital-increase-ii.html>; și BERD, linia de Credit Victoriabank (II), 4 octombrie 2001, <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/victoriabank-credit-line-ii.html>.

³³⁷ BERD, *Moldova-Agroindbank Senior Împrumut Convertibil (Datorie & Equity)*, 20 noiembrie 1998, <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/moldovaagroindbank-senior-convertible-loan-debt-equity.html>; și IFC, linia de credit a băncilor din Moldova, 26 aprilie 2000, <https://disclosures.ifc.org/project-detail/SPI/9934/moldovan-banks-credit-line>.

www.ccia.md
contact@ccia.md
presa@ccia.md

